ALEXAN DRI APHRODISEI MEDICI

et Philoſophi præcellentis, de Febriũ cauſis et differentijs, opuſculum com primis eruditum à GEORGIO VALLA Placentino latinitate donatum.

IN LIBRVM,

IOANNIS DAMASCENI principis Arabum medici, de exquiſita Febrium curatione compendioſum Diegema. ALBANO TORINO Authore.

EIVSDEM APHORISMORVM libellus eodem TORINO Paraphraſte.

AD HAEC.

SIMONIS GRYNAEI VIRI CLARIS. Medicinæ commentatio ſiue Encomium.

IN INCLYTA BASILEA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

SVMMA REVERENTIA DIGNISIMO, ILLVSTRISIMOQ; domino D. CONRADO A' BIBRA Epiſcopo Herbipolitano, clariſsimo Duci Franciæ, domino & patrono ſuo ALBANVS TORINNVS fœlicitatem.

QVod me ſuperioribus annis Illuſtriſſime, ſummaq; ueneratione digniſſime Præſul, tanta excepiſti alacritate & beneuolentia, ut me nõ dubijs ſolum aliquot cœnis, deorum inſtructis dapibus, ſubinde excipiẽdo, humaniſſimè tractando, uerùm ſummis etiam xenijs exornando, nihil feceris reliqui, immenſa animo meo ſollicitudo ſubijt, quomodo execrandum ingratitudinis uitiũ effugiam, munificentiæq; tuæ quadantenus re-

ſpondeã. Haud enim mihi acuminis ingenij tantum, haud ea diſſerendi facultas, ut pro dignitate inſignes animi tui dotes, maximasq́ corporis uirtutes celebrẽ. Cęterum apud Plutarchum legimus, tenuem quendam et plebeium hominem, donato, pręgrandi malo, magnam ab Artaxerxe Rege gratiã inijſſe: Et numinibus lacte, ut Pliniãis utar uerbis, multęq́ gentes ſuplicant, et mola tantum ſalſa litant, qui non habent thura. Offero itaq; illuſtriſſimæ C. T. referendæ gratiæ ſtudio antiquiſſimos iſtos de re Medica libellos, ut mole quidem exiguos, ita certe tractatione utiles. Exequuntur enim omnia, quæ ad theoricam et practicen, ut uocãt,

ſingu-

ſingularum febrium ſpectant ex
actiſſimè: idq; ea breuitate ac me
thodo, ut mihi uideantur non mi
nus ἱκανῶς, nec minus multa, de
febrium cauſis, notis et curationi
bus diſſeruiſſe, quam peringenti
illo & confuſo uolumine ſuo ca-
nonico Auicenna, ne dicã et Gale
nus et Hippocrates medicorũ co
ryphei. Auicenna quippè febres
fuſius quidẽ ac latius tractat, no-
ſtri uero planius tradunt, docet
ille quidem abundè, hi uerò ſa-
tis, optimi ſanè omnes, ille copia,
hi ordine, compendio, perſpicui
tate et doctrina, atq; ut uno uerbo
quod ſentio aperiam, fecere utiq;
omnes uariè, ſed ſinguli neq; ſo-
corditer neq; indiligenter. Hos
quum uiderẽ tam graues & dili-

gentiſſ. authores pené obrutso eſ ſe et quaſi ἀναθήματα potius quædã quàm ad humanum uſum reper tos, (adeo mendoſi et carioſi fue rũt) à rubigine et infinitis partim erroribus, & ab extrema partim barbarie, ecphraſtica interpreta tiõe, uindicaui, & pleraq; reſtitui, ſummę ueterum codicum uarie-tatis præſidio minimè ficulno, non parum adiutus. Neq; tamen ſordem adhuc omnem tanquam ab Augiæ ſtabulis expurgaſſe ꝓ fiteor. Quin et inſolentia quædã, barbaraq; uocâbula de induſtria ſæpe interleguntur, uerbi gratia, algeniabin, lacca, caphura, ſanda li, alubleb, ſpodium, turbit, ſeca-cul, tamarindi, & ſi quę ijs ſunt di ctiones cognatæ. Has igitur tũ noſtras

noſtras qualeſcunq;, tum aliorũ lucubratiunculas C. R. T. non tam gratitudinis ergô (uix enim condignũ tuis meritis exiſtimo) quàm ut tuis potiſſimum auſpicijs ductuq; feliciſſimo in uulgus procedant, & ancipitẽ editionis aleam ſecurius experiantur, conſecro & inſcribo, micantiſſime Princeps. Neq; alijs etiam melioribus in lucẽ prodire geſtit ipſum uolumen, atq; ea perinde accipit, quaſi dignum digno (ut inquit ille) bene locatũ munus, ἄξιον μὲν, ὥσ ὂν ἐνκαθήγεμον. ἀξίῳ δ᾽ ὥσπερ εἰ ἐναγώρῳ. Nouimus quippè quã nihil hoc ſeculo à morſibus uitiligatorum tutum ſit, niſi magno aliquo patrocinio tueatur. Eoq; clariſſimi nominis tui celebritatem iure ap-

pello Cõrade Heros ornatiſſime cuius autoritas undiq; apud omnes propter ſuſpiciendam animi probitatem, admirabilem doctrinam & ſingularem pietatem, eſt decãtatiſſima. Cuius utiq; laudes ſi meritis proſequi prȩconijs uoluerim, dies me deficeret et decorum tuorum catalogus longius extenderetur quàm dedicatũ uolumen. Verum id nec huius eſt loci, nec tua patiatur modeſtia, q cum modis omnibus ſis extra aleam mortalium poſitus, hoc tamen nomine ſummus potiſſimé uideri poſſis quod ipſe ſolus magnitudinem celſitudinis tuȩ non agnoſcis, ſic, ut hæc ipſa quaſi colophon laudũ tuarũ ſit, quod cũ meritorum mole omnẽ ſuperes

laudem,

laudem̃,haud tam̃en ullam̃ quan
tum̃is moderatam̃ laudem liben-
ter admittas. Taceo itaq; innume
ras corporis animiq; dotes, pru-
dentiam,fortitudinem, comitatẽ
iuſtitiam, egregiam̃ eruditionẽ,
in eiuſdẽ claſſis hominibus phœ-
nice rariorem, & perraram erga
uniuerſos manſuetudinem cum
ſumma beneuolentia copulatã,
ac uitam̃ breuiter om̃nem nõ ab
omni modo dedecore longè la-
teq; ſemotam, ſed famam quoq;,
nulla unquàm ſiniſtri rumoris la
be aſperſam. Munificentiã enim
et benignitaten effuſiſſimã nemo
eſt,pręſertim bonus,qui non ſen
tiat. Quocirca diuinitus ab ipſis
fatis nullum alium nuper Antiſti
tem Francorũ inter tot genere &

uirtutibus clariſſimos alioqui uiros delectum arbitror, ut eſſet his planè ferreis temporib. qui Mœcœnatis illius Romani imaginē nobis referret, triſtesq́ꝫ Camęnas non reſpiceret ſolum, uerum etiā premijs excitaret, foueret, ac tueretur. Proinde à male feriatis calūniatoribus & parum candidis iudicibus ad C. T. prouoco, & ueluti ſub aſylum planeq́ꝫ ſacram, ut aiunt, ancoram, confugio, méque hæc ara, ſpero, tuebitur Pontifex magnificentiſſime, etiam ſiquid hallucinatus in hiſce lucubratiunculis uidebor. His porro omiſſis, quantū ad hos noſtros ſcriptores attinet, Alexander quidem Aphrodiſeus philoſophus ac medicus in cōparabilis prętér

cetera,

cætera, librũ hunc de Febriũ cau
ſis ac differentijs ad Galeni imita
tionẽ doctiſſimè fecit, ſi in felicio
rem incidiſſet interpretem. Nam
Georgius Valla in omnib. diſci.
plinis & qualibet liberali doctri-
na alioqui inſtructiſſ. in his quę è
Gręco in re medica in Latinũ ſer
monem tranſfudit, parũ felix (ab
ſit uerbo inuidia) ne dicam & in-
eptus uidetur. Nos in eo libello
mendas aliquot multas & erro-
res non paucos emendauimus et
expurgauimus. Io. uerò Dama-
ſcenus Arabum medicorũ opti-
mus, pleriſq; hactenus nomine
quam re ipſa notior, ſua lingua
procul dubio, ut doctè, ita, quan
tum Arabicũ idioma admittit e-
tiam eleganter, eã medicinæ par-
tem

tem quę Curatiua dicitur & cete-
ris preſtantior, & ad uſum longè
accõmodatior eſt, compendio ꝑ
ſecutus eſt. In cuius opera cũ pri-
mum in ueſtra Herbipolenſi lo-
cupletiſſima Bibliotheca incidiſ-
ſem, ac maiori cũ ſtudio ad Græ-
corum (qui ἰατρικὴν prę cetęris om
nibus rectiſſimè tradiderunt) ſcri
pta, tanquam ad lapidẽ Lydium
amuſſatim examinaſſem, ita ſane
arriſit, ſquallidus licet et incultus
pro charactere Arabico, ut mini-
mè indignum cenſerem, qui cœ-
no ereptus & cõptiore ſtyli cultu
amictus, etiã ab eo qui aurem nõ
habet Batauam lectore reciperet,
potiſſimũ quod nihil ferè à rectiſ-
ſimo Græcorum tramite declina
uerit, & methodica medendi rati

one non tam febrium quàm omnium localium morborũ à ſummo capite, ad imos uſque pedes, cauſas, notas, & curationes ſtrictim & concinnè perſtrinxerit. His itaq; cauſis commotus horridam & graueolentã Damaſceni uerſionem caſtigare, utinam felici alite aggreſſus ſum, ut quæ prius contaminata ſordida, inculta & obſcuriora breuiter quàm ut ab Hippocraticæ artis candidato pcipi poſſent, cernebantur, nũc, quatenus res ipſa ferat, expurgata, nitida, compta & planiora haberentur, nec tantũ negocij Medicinę myſtis faceſſerẽt, repurgatis paſſim non pharmacorũ modo barbaris, auribusq; latinis incognitis, uerũ uniuerſa etiã uocibus

phraſis ſerie in melius cõmutata, im menſo me hercle labore, quoniã uniuerſus Arabũ character rigidus in totũ, rudis et impolitus nihil cum rotundo Græcorũ ore aut Rhomanorum concinnitate affinitatis habet, neq; perindè facile in Latinũ ſermonẽ tranſplantari ſinit. Adiecimus inſuper ad călcem coronidis uice luculentiſſimam Apollineæ artis cõmentationem ſiue ἐγκώμιον ſummi et incõparabilis in omni liberalioris doctrinę genere, ac incredibilis iudicij acumine præditi uiri SIMONIS GRYNAEI, ad exactum Ariſtotelis artificium ueluti ad Policleti regulã ad unguem factam, quam neminẽ legiſſe pœnitebit, ſat ſcio. Sed manũ de tabula, tuã

quippè

quippè Celſitudinē, quæ tantis negociorū fluctibus undiq; tundit, nimis moror. Tibi has meas breuiter uigilias nuncupatim duobus potiſſimè, ut dixi, nominibus dedicare conſtitui. Primùm qđ illis ex nominis tui auſpicio et claritate plurimū ponderis et gratiæ acceſſurū ſperaui: deinde, qđ hac ſaltem ratione, animū memorem officiorum haud quaq; uulgariū, ſtudium promptū, & uoluntatē Præcellentiæ tuæ omnino propenſam teſtari, ac tuam deniq; amplitudinem mihi quoq; modo demereri uolui. Accipe igitur hilari ac leta mente præſul & Princeps Illuſtriſſ. obligationis meę heic arrabonem tantū, tantiſperdū legitimū debitum dēt per

opor-

oportunitatẽ ſoluere, queſo. Certè ſi cognouero hæc mea præludia & quaſi primitias C. T. non diſplicuiſſe, tũ iudicio tuo & authoritate fretus, alacriore animo ad maiora & te fortaſſis non indigna, accingar. Neq; te amare unquam, neque uenerari deſinam. Tua Reuerẽdiſſima Dominatio (cui me totum dedico et cõſecro) difficultatẽ ſtudiorum, quæ maxima ſanè eſt, patrocinio & opibus ſuis releuare pergat, ac benè in Chriſto ualeat Antiſtes atque Francorum Sereniſſime Dux.

Phorcæ, Nonis Iuniis Anno.
M. D. XLII.

VITA ALEXANDRI Aphrodiſei ex Anthropologia R. Volaterrani.

ALEXANDER Aphrodiſeus, ſub Seuero & Antonino Imperatoribus Philoſophiam profeſſus, primus omniũ Ariſtotelem antea uiris doctis magis laudatum quàm intellectum commentarijs enarrauit, è cuius ſcola tanquam ex equo Troiano, ut de Iſocrate dicit Cicero, uiri docti emanarunt, Themiſtius, Amomnius, Simplicius, Philoponus, Olympiodorus, Ariſtotelis omnes cõmentatores. Topica preſertim pulcherimè enarrauit. Hactenus Volaterranus, conſtat prætera eundẽ libros aliquot Problematum ſcripſiſſe doctiſſimos, & hunc de Febrium cauſis ac differentijs non pœnitendum, quibus ſe & Philoſophum & Medicum clarè exprimit.

VITA IOHAN. DA-
MASCENI.

IOHANNES Damaſcenus, Medicus Arabum clariſſimus, ex Damaſco urbe Cœloſiriæ in Decapolitana regione ex parentibus haud obſcuris editus: ſub Theodoſio anno ſalutis noſtræ cccc. floruit, & Medicinam cũ Philoſophia pulchrè exercuit. Recentiores quidam eundem cum Meſua, aut huic comtemporaneum fuiſſe, autumauerunt, ſed falſo, quum Meſuas itidem Damaſco natus & educatus pluribus ſeculis poſt, puta, anno Chriſti M. C. LXIII. ſub Friderico Barbaroſa, uixerit. Scripſit ille præclara in re medica opera. Librum uidelicet ſeparatarum ſententiarum quos ἀφορισμὸς dicunt, I. De Febrium cauſis, notis & curationibus Librum I. De morbis ac uitijs localibus ſecundum loca Lib. V. De compoſitione Pharmacorum Lib. I.

VOCVM AC RERVM MEMOrabilium in Alexandro Aphrodiſeo INDEX.

A

Actio naturalis 13
Actiones animales quomodo offendantur 8
Actiões naturales 78
Affectio 31
Affectiones 31
Affectionum cauſæ generales 26
Aegrotatio 18
Anima citra calorẽ 9
Animæ inſita caliditas inſtrumentum 9
Animæ poteſtates 31
Antiquorũ rectè ſuadens oratio 2
Apollonij poſtulatio 1
Aqua calida refrigerat 39
Aqua frigida calfacit 39

B

Balnei cõparatio 21

C

Caliditas acquiſita & aliena 10
Caliditas ad uentitia 10
Caliditas, complexio naturalis 9
Caliditas in rationũ complexione 9
Caliditas multiplex 6
Caliditas omniũ qualitatum efficaciſſima 10
Color contra naturã 4
Calor naturalis 89
Calor naturalis & huic contrarius à corde 38
Caloris aſcititij ſpiritus, aut humor 14
Caloris contra naturã differentia 4
Cauſa antiquior ſuo effectu 26
Cauſa coniugata 36
Cauſa per attributum 38. 39
Cauſa per ſe 38 39
Cauſa præcedens 38
Cauſa præcellẽs 37. 38

† Cohib-

Cohibentia 22
Cohibita 22
Complexlo 31
Cōplexio naturæ contraria 10
Cōplexio naturalis 9
Complexiones 31
Contraria in eodem fieri nata eſſe 18
Contrariorū complexio adueniens æqualis 15
Contrariorum duorum endelechiam in eodem ſubiecto eſſe non poſſe 12
Cor ſolum in totū corpus aliquid poteſt 5
Cordis officium 5
Corporis humani ad balneū cōparatio 21
Cuſtodiens ad efficiens ferè reduci 27
Cuſtodientia 33

D

Diaria 25
Diariæ cauſa præcedēs coniugata, diecularis febris 41
Diariæ quatuor cauſæ 42
Diariæ 41.41.45
Diſtemperantia differens 15

E

Efficiens 30
Elementum 30
Empedocles 3
Erumpentia 21
Euacuationis certa menſura neutiquam perſcribi poteſt 55

F

Febris diaria 42
Febris hectica 25 15.16
Febris nō omnis contra naturā caliditas 7
Febris omnis incorporis membris 18
Febris omniū aliarum ægritudinum grauiſſima 8
Febris quid 8
Febris ſuccenſa in humoribus 25
Febris ſuccenſa quando rectè dicatur 16
Febris totius corporis ægritudo 5
Febris uera 3
Febris acutæ ſudores frigidi

frigidi 52
Febris ægritudo unde 4
Febris definitio 3
Febris definitionis finis 7
Febris definitiõe recti poſitum 6
Febris differentia 4
Febris futura ſigna 49
Febris genus cur contra naturam 6
Febris ſuccenſæ ſatis conflagratio 50
Febris uerum initiũ 5
Febres breues & longæ 23
Febres deficientes 23
Febres hecticæ 23 24.25
Febres non ſolum in membris,ſed ſpiritibus & humoribus accendi 17
Febres paruæ & magnæ 45.46
Febres rubentes, pallidæ,liuidæ & aliæ 24
Febres tardæ & celeres 23
Febres tres uehementiſſimæ 25
Febrium cauſæ 48
Febriũ cauſæ aliæ 41
Febriũ cauſæ omnes & ex his neceſſariæ ſex 34.35
Febrium cauſæ præcedentes & coniugatæ 35
Febrium cognitio difficilis 2
Febrium cuſtodiens et perſeuerans cauſa 33
Febriũ differentiæ 19
Febriũ differentiæ dilucidiores 44
Febrium efficiens cauſa 33
Febrium genera ac differentia 23
Febrium in humoribus peculiaris cognitio 45
Febrium natura 4 44
Febrium ſecunda differentia, et tertia 22
Febrium ſpecies 20
Febrium triplices cauſæ 33

Frigiditas aductitia 10
Furor 30
Furor ſine febre 7
G
GAleni præſagium 47
H
HEctica fieri quotidianum 40
Hecticæ 41.43
Hippocratei 3
Hippocrates 2.22.43
Hominis naturalis cōplexio cuiuſmodi perſpiciendū 54
Hominum corpora, tria complecti 20
Humor 30.30.31.31
Humores 22.23.37.37
Humores ſolidiores ſpiritu 24
L
LAnguores aliorum languorum cauſæ 39
Languorum cauſa 39
M
MAteria 29
Medicus 32.32
Medici 23.26.27.28.29 30.30.31.33.33.34.37
Medici quibus dictionibus utantur 17
Membrum 30
Membra 22.24
Membra, inſtrumenta actionum 17
Membrorum complexio inſtrumentū malorum poteſtatum 7
Morbus 18 31.31.32
Morbus ex materia, ex humore 30
Morbi acuti 60
Morborū differentiæ 19
Motus excedens 36
N
NAturæ cuiuſq; oratio generalis 6
Nigrum proprie non dici, quando albicat 16
O
OCcaſio ſequenda, neglecta artis amplitudine 3
P
PHrenitis 57
Purgationem quando

do ceſſare expedit 58
Q
QVartana unde 30
Quotidiana fieri hecti cam 40
Quotidiana ſola 42. 43
Quotidianæ 37.37
S
SAnguinis ad ancones detractionis tres modi 56
Sanguinis ex uenis detractio 53
Sanguinis in detractione adhibenda cautio 59
Sanguinis miſſioni que ætas idonea 59.60
Sanguinis miſſione ui res imprimis conſiderandæ 53
Sanitas 18 31.32
Sanitatis aut morbi finis, nõ cuſtodiens cauſa 27
Sanitatis cauſa 29
Sanitatis & morbi cauſa efficiens et cuſtodiens tantum 33
Sanitatis & morbi cauſæ efficientes, tum cuſtodientes 32
Solidum 24
Species propria 27
Spiritus 22.23.24
Spirtus, animeinſtrumentum 18
Sudorum ſignificatio 51
T
Tertiana 30
Z
Zenon 8

VOCVM ET RERVM IN *Damaſceno*, *index.*

A
ALcariſati 57
Alchathol 43
Alimbiget 35
Almeſire 42
ἄλφιτον 52
Αναβωτιμόν. 58
Animi deliquia exquacunque cauſa 102. & ſequentibus.

Aphroiſmus quid 112
B
Balneum putrefacti-onem materiei promouet, 13
Balnei effectus 13
C
Catos 40
Catapotia ad quartanam 91
Catapotia ad quotidianam 75
Catapotia tertiana utilia 65
Continens febris 37
Contraria contrariorum remedia 10
Cottidianarum acceſſionum tempus 69
D
Decoctum ad febrem antiquam 78
Decoctum ad quotidianam 77
Deliquium animi ex inflammatione 103
Deliquium animi ex pituita 102
Deliquium animi ob ſiccitatem 104
Deliquium ex affectibus animi 105
Deliquium ex algore, 102
Deliquium ex calore 103
Deliquium ex euacuatione 104
Diaria ex animi affebus 12
Diaria ex cogitationictibus 13
Diaria ex edulijs nata 8
Diaria ex inguinũ dolore, 19
Diaria ex laboribus 9
Diaria ex ſolio aquæ aſtringens 5
Diaria ex triſtitia 13
Diaria ex uigilijs 17
Diaria febris ex algore 4
Diaria tranſit in hecticam 16
E
Effidabegi 35
Επακμαστικὸν 38

Ephemera

Ephemera ex affeƈtibus animi 12
Ephemera ex inguinibus 19
Ephemera ex uigiliis nata 17
ἠπίαλος 94
Epialus 94
Epiali & lipyriæ diſcrimen 96
Epithema frigorificũ ad iecur 8

F

Febris diaria ex eſculentis et poculentis 8
Febris diaria ex inguinum dolore 19
Febris ex abſceſſu morbilli 42
Febris ex loco affeƈto 97
Febris heƈtica 20
Febris putrida in uaſis 21
Febris terciana 48
Febres complicatæ 92

G

Grabatũ ex milio hulcera exiccat 45

H

Haſech 36 49
Heƈtica febris 20
Heƈticæ ſpecies. 21
Heƈticarum febrium cura 25
Heƈticarum febriũ differentiæ 22
Hemitriteus 92

L

Λειποθυμία 97
Λειποψυχία 97
Λειπυρία 95
Lipyria 94
Lipyriæ & Epiali diſcrimen 96

M

Μαρασμός 21
Μαρασμώδης 22
Medicina pelagus uaſtum 113
Medicinã adiuuat ingenium 113
Medicinã exercere ex mutis magiſtris difficile 113
Myxa 49

O

Olei uis 20
Omne pharmacum bi

lem mouet 129

P

Paſtilli ad febrem anti quam 81
Paſtilli ad hecticam 30
Paſtilli ad tumorē pedum in cottidiana 80
Paſtilli de ſpodio 47
Paſtilli hecticis eneruatis utiles 33
Phlebotomia uſq; ad deliquium 40
πλισσανη quid 33

Q

Quartana 82
Quartanæ interpolatio quanta 83
Quatuor in corpore humano humores 21
Quies ſæpe ſola medetur 10
Quotidiana 67

R

Rhus 43
Rob ſuccus medicatus uocatur 50
Rotulæ ad pedum tumorem 80

S

Sanguinis de tractio ad deliquium 40
Semitertiana 92
Senium ex morbo 35
Siccis fugiendum eſt balneum 10
Sitis ex putredine 69
Subet 41
Succus medicatus Ro dicitur 50
Συγκοπὴ 97
Syncope ex immoderato fluxu 98
Syncope ex profluuio ſanguinis, 98
Syncopæ ex quacunq; cauſa 100.101
Syncope ex ſudoribus 98
Syncope ob repletionem 99
Synochos 37
Synochi differentiæ 38

T

Tertiana 47 48
Tertianæ continuæ & ardentis differentiæ

48

V

Vapor aliud eſt quam flatus 136

Variolarum cura 42

Vinum calorem ſuſcitat 13

Vini efficatia 7

Vini uis 16

Vires odoramentis reſtituuntur 5

FINIS.

LECTORI S.

QVandoquidem, quũ hæc typis excuderẽtur, Torinus ad manum aliquando non erat, factum eſt ut operarum indiligentia quædam uitiarentur. Operæpræcium duxi, ſi errata heic inſignora frontiſpitio libri præfigerentur: quæ leniuſcula ſunt ſtudioſus quilibet facile caſtigabit. Vale & boni conſule lector candidiſſ: & priuſquam legas, uitiatam lectionem ad hunc modum corrigito.

Pagina 1. uerſu 8. Ferbium diuiſio: lege febrium diuiſio. 2. 14. diana, lege, diaria 4. 6. ſulphiris, lege, ſulphuris 16. à uiſcenibus, lege uiſceribus 23. Chamæmelicio, lege, chamæmelino 5. 6. Cuiuſdem lege eiuſdem naturæ 10. pruinas, lege, prunas 6. 6. macrant lege, macerant 19. lege cogitationes, animi. 7. 13. fel olei, 19. ſi qui contra lege ſi contra. 8. 18. oxalidi, lege, oxalidis 9. 3. labora, lege labore. 7. pedæſteris, lege, pedæſtris 11. 15. ſpumantur, lege ſumantur 12. 4. cuniculo, lege, curriculo 8. * inſontium eorum expuncto aſteriſco lege, inſontium qui adficiunt, ut placeatur, mouetur, lege, ut placetur et componatur iracundia & animi impetus, ac 14. 3. ne omne, lege, ne omnem, 19. φιυδόλογοσ lege, ψιυδόλογοσ. 21. tegentis, lege tepentis, 15. 2. lege, accurata 15. 8. uices, lege, uires. 12. coturmicum lege coturnicũ 13. cæteræ, lege, cæterorum, 21. ijs qui, lege, ij qui 22. quiete, lege parte 23. conficiẽt, lege, conficiunt, 16. 1. reuoluit, lege, reuoluũt, 2. leze, edendo ab ſumũt conc

3. diſtri-

3.diſtrictioni, lege, diſtractioni 4. non et parum, lege, & parum & expunge non 17.19. uigilia, lege, uigilias.18.8. uultus lege, uictus.11. his, lege is 21. contrariorum, lege, contrarium 19.1. imaginum, lege inguinũ 8. occuepet, lege, occupet, 18. ordinatus, lege, & ordinatus, 23.17. ſolem:ne lege, ſolemne 24.2. reſcãt, lege, areſcunt, 10. cutẽ lege, cutemq; 23. alia lege, alio 26.8. guttatum lege, guttatim 27.16. mutu lum, lege mulctum 29. ubicunq; hic character ƺ habetur, denarium notat 4. ƺ iiij. lege, ſingulorum denarij iiij. 8.3. iij. lege ſingulorum 3. iij. atq; ita conſequẽter in cæteris, omnib. quotiens duo aut tria aut plura ſingulatim, ſimile pondus ſortiuntur 31.3. paſtillas, lege, paſtillos 33. ruſum ubiq;, ƺ, pro denario legas, & pluribus confluentibus, ſingulorũ, ad ſcribas 34.5.. φύλλιον, lege, ψύλλιον. 16. dicluntur, lege, dicuntur. 40.9 oleis benedictet lege, oleris benedicti et, ſed præſtat ſubſtitui, portulacæ 46.16. exute lege, exuti 47.12. cribentur lege, cribrentur 48.2. 2. uehenti lege, uehementi. 4. καύσασ, lege, καύσοσ 14. bili, lege, bilis. 65. unciam ſemunciam lege, ſemumciam, dele unicam 66. 12. abſinthij decoctum igitur lege, comæ abſinthij decoctum iugiter 68. 21. lienitidem lege, lien itidem in 79.5. ſampſucæ lege, ſampſuci 9. xiiiij. lege xx. 12. ter &, expunge ter 82.2. aliqui lege, alioqui 87. concoctionibus lege, concoctionis 89. aquæ lege, aqua 95.14. in ſi lege, niſi 24. extrenis lege, extremis 96.9. infrigiditant lege,

lege, infrigidant 16. camphana lege, campana 18. muna lege, muria 98.3. diathœam lege, diarrhœam 100. diſpoſitios lege, diſpoſitio 102. 5. prodent, lege, prodeſt 14. animo lege, nimio 106. 6. impollicerem lege, in pollinem 109. 15. pœomiæ lege, pœoniæ 110. quæ ſiluiſſe lege, quæſiuiſſe 111. 2. commedes lege, commendes 5 ipſum Dameſcenum lege, ipſos Apho riſmos 112. 4. apophtegma lege, apophtegmata 114. 4. ſortialiis lege, ſontica 129. 5. munerat lege, numerat 134. 8. identidem uariantur. lege, identidẽ uariantur adeo, 141. 21. iuuenes fortiter lege iuuenes haud fortiter 142. temporis lege, tempori bus 10. lege, principum. 143. utriq; lege, utiq;

ALEXANDRI APHRODISEI PHILOSOPHI *et medici Clariſsimi de Febribus Liber ad Apollonium breuis quidẽ, ſed cõſummatiſsimus,* GEORGIO VALLA *Placentino interprete.*

PROEMIVM.

POSTVLASTI *à me Aſclepiadũ clariſsime Apolloni, ut quæcunq; tibi, ad me frequenter eũti, lingua deprompſeram de febribus, iam ſcribendo aperirem: quo quandocũq; tibi liberet febrium cauſas indagare, id tanquam noſtræ doctrinæ foret commentariũ, præſertim nunc cum nobis ſit longe à uobis peregrè abeundum, nec tu porro quempiam, qui tam obuia uoluntate tuo cognoſcendæ artis medicinæ deſiderio, iſta explicaturum forte ſis habiturus. Ego igitur quæ iubes,*

facile obſequi uelim, tuoq; parêre deſiderio, & nõ modo quæ de febri, popoſciſti, ſed omnẽ aliã medicam præceptionem animo promptiſsimo, ſiue lingua, ſiue literis, doctrina gratificari cõcupiſco. Tametſi nũc feſtinamus nos itineri faciundo committere, ob alia quædam, quæ circa talia ſtudium adhibere non permittunt. Verum ut oblata ferè occaſio, in ipſo temporis articulo, ut à nobis præſtari potuerit, tuæ de huiuſmodi præceptione petitioni ſuccurremus. Multiplex nanq;, ut noſti, cognituq; difficilis eſt de febribus inſpectio, nec breui tempore compræhendi ac cõſcribi poteſt. Fateris ipſe quoq;, & me & te digna quibus inuigilem eſſe oportere. alioqui mihi quidem ſcribendi, tibi uero legendi laborem irritũ fore. Hac de cauſa id omnino aggredi recuſaſſem, niſi uirorũ antiquorũ rectè ſuadens me perſuaſiſſet oratio, amicitijs eſſe prorſus obſequendum: ac ſi opus fuerit per artem penetrare, ut rerum dignitas popoſcerit, nulli parcendum labori eſſe. Proinde tergiuerſandum mihi non duxi, ſed cenſui inſtituendi modo præſentem traditionem conſtruẽdam, aliamq; de uniuerſa febrium inſpectione, cõmodiore poſtea tempore conficere, nunc

Febrium cognitio difficilis.

re, nunc tibi exactæ hoc noſtræ monumentum amicitiæ orationis pignus exhibere. Promamus itaq; tibi obtemperantes, quæ nobis ipſa obtulerit occaſio, neutiquam hic per artis amplitudinẽ euagati, non ſi qua modo in nobis eſt dicendi copia uſurpando, ſed potius temporis oppreſſi anguſtijs, uterq; noſtrum, utriq; debemus ignoſcere, tibi quidem nõ breuẽ inſtitutionẽ, ſed ampla de febribus uolumina iãdiu poſtulãti, quod factu nequaq̃ fuerat difficile: mihi uero, quod amicis ut cunq; à me fieri potuit, aduerſari noluerim.

FEBRIS DEFINITIO. CAP. I.

FEBREM *igitur, ut hinc traditionis noſtræ ſumamus exordium, alij aliter definierunt: at Empedocles & Zenon, nec nõ pleriq; Hippocratei, calorem contra naturã corde ſumientẽ principiũ: ex eoq; per arterias ac uenas in corpus uniuerſum progredientem, naturalesq; ſenſus offendentẽ actiones eſſe dixerũt: idque iure. Calorẽ enim naturalibus officientem actionibus, contra naturã eſſe neceſſe eſt, nec nõ à corde, unde naturalis ſcatet calor, ſumere principium,*

Naturalis calor à corde.

cipiũ,indeq́; in uniuerſum diffundi corpus, hoc ergo mododefiniẽtes,recte pronũciarũt.At quò tota adhuc nobis ſit apertior oratio,æquũ fuerit ipſam particulatim,ut habeat,noſſe definitionẽ, quo ſiquid modo præſeferat ambiguitatis diſſol uatur. Contra naturã igitur calor, unde febris eſt ægritudo,ipſius eſt febris genus,non in effi-ctione.ſed in complexione diſtẽperantia caliditas quædam eſt,quam ariditas quoq; comitatur. Febriũ nãq; eſſentia, in caliditatis cõtra naturã eſt genere.cætera uero ſunt differẽtiæ, quibus cõſtat,ab alijsq́; differt caliditatibus:Neq; enim eſt idẽ contra naturã calor,quod febris:tametſi quælibet febris,eſt contra naturã calor.Namq; cõfeſtim in flatibus circumuenti ſolis feruore in caluerunt aut ignis aliá ue quapiã procatarctica cauſa membri alicuius contra naturam ſubiere caliditatem,quæ nec dum in cor penetrarit,cor pus aut in aluo humores compræhendens, eßen tiam'ue aẽroſam ſuccendẽs,febris neq; eſt,neq; dicitur.pluribus ſiquidem alijs adhuc opus eſt, à corde enim ſumat initiũ neceſſe eſt,per'q; ſpiritus & ſanguinẽ ab ipſo in corpus uniuerſum dif fuſa febris: quod in iam memorata caliditate nõ

fuit

fuit, hæc nempe in diffinitione poſita ſunt à cor de ſumens initium. Si nanq; febris totius corporis eſt ægritudo, an nõ procedit, ut ſit cordis? cõſequiturq;, ut totius ſit corporis. Quo pacto nãque contra naturam caliditas in totum diffundi corpus potuerit, niſi prius cor ſucendatur? Aut quod aliud membrum contra naturam caleſcẽs, totum poteſt corpus calefacere, & quam habet affectionem, toti tribuere? Sicut cor ſolũ inter cætera poteſt citra mediũ ullum efficere, ut primo ipſum, dein totum corpus ab ipſo ſuccendatur, cuius eſt prorſus cauſa, quod totius ſit potius principium cor, inde magis alijs ſuis profluxibus ſuppetit toti corpori, atq; adminiſtrat & perinde hinc non dubium, quin in corde contra naturam primo ſuccenſa caliditas, uerum ſit febris initium. Principiũ autem inquam, ſicuti magnitudinis non huiuſmodi ſub partitionem nõ cadẽs, ſed quod in poteſtatem ueniat diuidendi cũ tota magnitudine. Vera nanq; febris in corde, cõtra naturam ſuccenſa caliditas, tametſi etiam toti quodammodo non attribuatur, quantitate duntaxat in toto differens. quandoquidem totũ corpus cor ſolum poteſt, nõ aliquod aliud mẽbrum.

 Cæte-

Cæterum æquum ſit intueri, cur contra naturam genus eſt febris: uidetur nanq; quodãmodo eſſe differentia, qua febris differt ab ea caliditate quæ naturalis eſt, ſolaq; genus caliditas. De huiuſmodi itaq; æquiuocis habeatur oratio. Illud expedit primò definire, quo ſit apertius de quo dicere propoſitum ſit, ſicuti de cane de cæleſti ne an terreſtri faciendo diffinitio. Quoniam igitur multipliciter dictorum eſt caliditas: Vna quidem, quæ animal conſtituit, quæ & naturalis nuncupatur: altera à corruptione proueniens, quæ et contra naturam, aut per naturã. quare de hac primò cuius eſt intentio, explicabilem orationem habere neceſſe eſt. Exprimuntur namq; æquiuoca oratione, quæ nam ipſorum ſit eſſentia. Oratio enim generalis uniuſcuiuſq; eſſentiæ ipſius eſt genus. Iure ergo etiam cõtra naturam genus eſt febris: ut pote oratio exiſtẽs generalis eſſentiæ ipſius ſicut ſignificatur habet ut ſit: ac non ſola caliditas: Rectè quoq; poſitum eſt in definitione illud, ex ipſo procedens per arterias & uenas in uniuerſum corpus. poſſunt ſi quidem contra naturam quæ incaluere membra tactu proxima calefacere membra, et ea rurſum alia

Caliditas multiplex.

alia & illa porro alia ad extrema uſq;. Cum uero omnis ex corde calor diſtribuitur, in corpus uniuerſum per medium ierit, ſpiritum & ſanguinem ex ipſo corde, in omne corporis membrũ iure calorem contra naturam ex corde ortum habentem, per arterias et uenas in totum corpus dicimus diffluere. Eiſdem enim quibus naturalem calorem in omne corporis membrum cor tranſfundit, contra naturam quoq; calorẽ uidetur naturalem in flagrantiam permutaſſe. Dein illud naturales ſenſus offendẽs actiones, qui eſt finis definitionis, febrem ſeparat à furore atq; ſimilibus. Furor namq; aliquo ſenſibili nocumento nõ offendit niſi febris adſit. ob hoc uolumus febrẽ non omnem eſſe contra naturam caliditatem, tametſi per arterias & uenas corq; in totum corpus transfundatur, ſed illa tantũ quæ morbus cõtra naturam affectio, offendit ſenſus actiones.

Actiones autem dicimus naturales, poteſtatis naturalis animæ actiones, quæ caliditate imprimis contra naturam offenduntur, ob hoc malarum poteſtatum inſtrumentum eſt membrorum complexio: Quemadmodum porro uitalium horum ipſorum ſua effictio: Atqui naturalis calor

nō ſimpliciū ſed mixtorū eſſe prorſus à quo quā non ambigitur licet naturales actiones dicamus omnes animæ actiones, quod eæ à natura fiant atq; perficiantur, quodq; neq; ſentiātur, neq; moueantur, neq; alātur, neq; augeātur ac generēt, & abſq; naturali inſitoq; calore fieri nō poßint. ſimiliū nāq; partiū cōplexio effictionis ſedes eſt atq; fundamentū & perinde cōtra naturā caliditate cūctas intuemur animales offendi actiones: præcipue eas quas naturales medici ſolēt appellare, unde dubiū nō relinquitur quin omniū aliarū egritudinū febris ſit grauißima, atq; infeſtißima huius corporisarce eminētißima, cordis principio in totū profuſa corpus omnes in eo offendit actiones. Ita igitur et hac de cauſa, febris eſt

Febris q̄d. cōtra naturā caliditas à corde ſumēs initium ex eoq; ꝓcedēs per arterias et uenas in totū corpus, naturales, ut iā dictū eſt, ſenſus offēdit actiones

DE CALORE NATVRALI & contra naturam. CAP. II.

AT quoniam contra naturam ipſam dicimus eſſe caliditatē, par erit primo quid ſit naturalis aperire, quidq; contra naturam caliditas,

ditas, genere namq; manifeſtato, fortaßis etiam cuius ſit genus non ignorabitur. Naturalis itaque eſt caliditas, talis, inquam, eſt & inſitus calor cuius natura eſt animalis, principium cum animali namq; naſcitur, & ob hoc dicitur naturalis, inſtrumentum exiſtens in totum animalis potentiæ. Neq; enim poßibile eſt, animã citra eiuſmodi calorem, in aliquod agendi munus deſcẽdere. Omne nempe inſtrumentũ proportionale cũ eo cuius inſtrumentum eſſe neceſſe eſt. Id nimirum fuerit ſi ſecus fruſtra inſtrumẽtum atq; ita in auribus per ſe aliquid fruſtra coniectum fuerit. Oportet ergo et inſitam caliditatem animæ, ut dictũ eſt, eßе inſtrumẽtum, ac indiſſolubilem ſimplicemq; habet complexionem. Cæterũ ſublata in animæ potentias, & in earum opera, etiã illis erit proportionalis, et perinde remixta frigido & humido & arido & temperata & moderata iureq; ob id fuerit appellata naturalis & inſita complexio: ſed magis ob ea naturalis et inſita complexio dicta fuerit caliditas. Hæc ipſa ob id in rationũ complexione caliditas, cæteras ſuperat exceditq; qualitates. Animalia namq; calida perhibentur, ob eamq; in ipſis excedit caliditatem

Calor naturalis quid.

tatem reliquas uincentem qualitates. hoc nimirũ ob eam quæ in ipſis excellens eſt caliditatẽ, reliquas ſuperãtem qualitates, idq́; quod omniũ aliarum qualitatũ caliditas ſit efficaciſsima. Nulla ſiquidem ei uicina ipſam qualitas comitarit, ut ea ipſa, alias hæc igitur naturalis atq; inſita caliditas. Quæ contra naturã eſt, ea ex aliqua extrinſeca cauſa, quæ ſit neq; familiaris naturæ, neq; ab ipſa capiens principium corpori aduenies̃, nõ proportionale exiſtens inſtrumentum naturaliũ poteſtatum, neq; cuſtodiens ad cõgrua opera rationem, hæc acquiſititia et aliena eſt: quæ porro ſua diſtemperantia ne utiquam conſeruãs ad potentias & opera proportionem, eiuſmodi etiã diceretur cõtra naturam complexio, ad maiorem calorem declinãtem, iuxta eam rationem qua inſita cognataq́; caliditas. Nos autẽ ne prætereat, quod quemadmodum inſitam, ita & aduenticiã dicimus caliditatem, nec tamen ut aduenticiam aſcititiamq́;, ita et cognatam dicimus frigiditatẽ cuius omnino cauſa non ſimpliciter: ac per ſe frigiditas naturæ opus induit, ſicut et caliditas, extrarium enim & corruptorium animatorum & imprimis animalium frigiditas, atq; incommobilitatis

tatis

tatis potius quàm motus cauſa. nam quamuis naturam comitari quodammodo uideatur, nõ utiq; per ſe, ſed per accidens. Ex eis igitur quæ dicta ſunt non dubium quando naturalis & inſita caliditas ab ea quæ contra naturam differat. Primò quidem cauſis: dein bona temperie, ac mala temperie, ac omnino ut extremum medio. Nam quemadmodum uirtus ad uiciũ, hinc quoque conſequenter ſpecie ac forma tanquàm ſanum ab ægroto corpore differt. Nẽpe ambo circa idem ſubiectum ueluti contrarijs eſſe conſueuit, ſiue flatus, ſiue humor, ſiue aliqua portio fuerit, in qua inter ſe inuicem facũit & patiuntur, ſicut uirtus uitiũq; ueluti pauolante dicebamus. Huiuſmodi itaq; naturalis et contra naturam caliditas, talibus inter ſe inuicẽ differẽtijs, ut multa paucis abſoluam differunt. at quoniam febris uidetur ac dicitur naturalis eſſe caliditas in flagrantiam commutata, age inſpiciamus rectè neputetur ac dicatur: habet enim hæc cõiectatio inſpectionem magis naturalem.

DVORVM CONTRARIORVM Entelechia in eodem ſubiecto eſſe nequit, CAP. III.

DVORVM inquam contrariorum in ſe inuicem agentium ac patiẽtium in eadem materia. Alterũ quidẽ eiectatur ac corrumpitur. Alterum autem inſiſtit & urget, neq; enim amborum entelechiam in eodem ſubiecto eßе poßibile eſt: neq; porro ab eodem abeſſe ſubiecto, ſed alterius quidem acceſſu. Alterũ à materia ſecedere neceſſe eſt. Alterutrius autem ſeceſſu alterum rurſus ſubire materiam informando. nunquam enim eodem temporis momento in diuiſibili materia eſſentiaq; contrariorum eſt ſuſceptrix, neutraq; poteſt à natura cõtrariorum eſſe forma: neq; rurſum plurimum inter ſe inuicem differẽtia, tametſi ſubeodem ſint genere, in eodem ali poſſunt, alio ſub alio inſtructo atq; diſpoſito. Neq; enim ſi hæc medium obtinentia illa ſine medio fuerit cõtraria. De ambobus nãq; eadem cõgruit oratio, hæc ita quæ ad materiam

mutatio,

mutationẽq; pertinent: alioqui media quo modo extremis eadẽ. At quoniã omnis naturalis actio factio'ue in eo, quod ſit, habẽs ut ſit, motus eſt ad motus intempore, tẽporis porro principiũ me diũq; & extremũ ac ultimũ eſt, itidem etiam cõ traria in quibus motus in medio poſita. multis in ter duo exiſtentibus ſpeciebus, ac diſtantijs: ne ceſſe non eſt in ipſo motus principio alterutrum quidem cõtrariorum corrumpi. Alterum autem in contrariorum agi nequidem in medio. In caſ ſum ſiquidem eſt à principio ad medium ac finẽ, & rurſus à medio ad ultimũ motus. Relinquitur itaq; ſolum in motus extremo ac ultimo unũ qui dem contrariorum omnifariam abſumi et neutiq̃ eſſe. Alterũ autem in diuerſum agi eodem tempo ris momento, qui etiã motus eſt terminus, qui ad quod, et inter eum qui agant in diuerſum eodem temporis momẽto, qui terminus eſt etiã motus, qui ad quod et inter duos terminos, hoc ex quo hoc in quod. mediarũ ſpecierũ multas fieri neceſ ſe eſt, huius quidẽ præcedentes in quod, conſe- quentes autem id quod eſt ex quo, quorũ neutrũ extremorũ eſt, neq; dicitur, ut fulgẽs, palidum, rubrum: Cætera quæ media in quæ primum mu

tatur

tatur, quod ex nigro in alba mutando, quod neq; eſt, neq; dicitur album, aut nigrũ ſimpliciter, niſi duobus extremis comparatum ad illud quidem nigrum, ad hoc autem album diceretur, at ſimpliciter non eſt, niſi quiſpiam ſpecies uelit confundere. Eadem dixeris de ipſorum diſtantijs atq; extremis. niſi quod extremorũ quidem illa ſpecie, per diſtantias ſuas magis & minus, & in ſecabilitate differunt hæc omnia, febrim intelligẽs, nõ fuerit hallucinatus. Nã aſcititij & extrarij caloris qui in nobis eſt ſpiritus, aut humor aut portio quæ moderata ſunt calore, quam dicimus in moderantiam calefacientis & alterantis quodlibet ſe calidius euadere neceſſe eſt: quemadmodũ ſi ex frigido uel tepido mutarit in calidũ. At quoniam incaleſcens necdum concaluiſſe at concaluiſſe: qui ad quod: calefactionis terminus oportet omnino ex moderato concaleſcẽs, quo ad calefactum fuerit per medias plurimas ſpecies atq; diſtãtias ire contra naturam caliditatis: quarum nulla extremo prorſus per ſimilis, neq; habitus eſt, neq; dicitur, Huiuſmodi autem medium corporis alterationum ſiue calefactio, ſiue refrigeratio ſit, ſiue quæpiã alia ex primis qualitatibus denomi-

denominanter dictis, à medicis differens diſtem perantia, dicitur, ob contrariorum in ipſa pugnam inſidentem. Diſtemperantia quidem quatenus naturalibus actionibus proportionalis non eſt. differens uero ad ipſius naturalem habitudinem. In tali itaq; medio, etiam corporis eſſe dicimus portiones, quãdo corpus febricitat, in ſpiritibus aut humoribus putrefactis ſuccenſa febri, ut ex eis quæ ante dicta ſunt, eſt uidere. Alteratione autẽ iam ad finem tẽdente, & contrariorũ ad ſe inuicem pugna quieſcente adueniens, Cõplexio dicitur, æqualis contrariorum, alterutro in totum corrupto, etiam portiones ſub tali eſſe complexione, et calefactas eſſe dicimus: Pacata uero alteratione, æquali quæ illa appellata cõplexione adueniente ad ſentiendũ alicui ſenſum aduenit alteratio: neq; erit æqualis illius, quẽadmodum ne quidem naturalis ullus complexionis ſenſus, neq; dolor ſenſum triſtem agit: nam effectus eſt tanquam naturalis portionum. Affectio ad quæ cõplexio, cuius ab habẽte ſenſus nullus: Quod nullã eius ipſius in ſe gignat actionẽ, habituſq; quidã portionibus innaſcens: unde etiam nomẽ obtinuit à medicis, Hectica febris appellata: Differẽs diſtẽperãtia.

ta:His

ta: His igitur ita diffinitis, hinc licet inſpicere quod quemadmodũ nõ eſt proprie dicere nigrũ, quando albicat. Id autem dicere, quando adhuc ſub motu & in medio eſt motus, quod cum mutauit in album, quatenus albicat, nec adhuc exalbuit, ſicut quod necdum album euaſit, et in eo quod ad quod motus exiſtens diceretur irremiſſum nigrum, nigritia omnino corrupta. ita nequidem in ſpiritibus & humoribus putrefactis ſuccenſam febrim dicere conuenit, contra naturam caliditatem in flagrantia mutantem. Mutãs namq; necdum mutauit, niſi quis uelit dicere, omnem inter mediam ſpeciem & omnem diſtantiam flagrantiam atq; caliditatem & potentia ſolum eſſe, entelechia autem non. Nam quod motum eſt potentia ad id quod mouetur non entelechia, ſiquidẽ non mouebatur, ſed quieſcebat tale entelechia exiſtens, ut ad quod mouetur. Alioqui enim motum idem eſt & non motum iuxta idem & in eodẽ fuerit quod eſt negantia. Hectica nimirum febris eſt ut per naturam calidum in flagrans commutatum. Sed eſt ut nõ. Nam ſi calidũ pro qualitate intelligatur, & capiat, nõ eſt, nam flagrans illud eſt calidum nec ullo pacto eſt

naturale

naturale calidum. Quod ſi pro ſubiecto etiã magis. Nam in hecticam commutans febrem magis flagrans. Vtuntur autem ſimiliter medici huiuſmodi dictionibus, eſt, quãdo, fortaſsis, non, cauſa, & ratione. Nã quia intra talem alterationem infinitæ quodammodo ſpecies, ſicut in phyſicis oſtenſum, quæ nomen non ſortiuntur, medicum oportuit de illis habendo orationem extremi, ad quod motus nomine eas uocitare cũ de omni ſimpliciter febri loquerentur, quod ſit contra naturam calidum inflagrantia mutatum. at potius uerum eſt ſiquis uelit dicere tale, ut dictũ eſt, de hectica febri.

FEBRES NON SOLVM IN *membris, ſed ſpiritibus et humoribus accendi.* CAP. IIII.

SCITV *autem dignũ febrem non eſſe ullius aut ſolorum corporis membrorum, quæ ſunt, quæq; dicuntur animata. neq; enim qui in nobis ſpiritus proprie, neq; humores ſed ſolæ corporis portiones febricitant, quæ* *etiam*

Portiones pro mẽbris accipit.

etiam inſtrumenta à noſtris actionibus iure no-
Sanitas q̄d. minantur, nam quemadmodū ſanitas quædā na
turalis eſt affectio humani corporis, qua homo
ſuas congruas actiones perfectè abſoluit, in por
tionibus eſt corporis quarum actiones, at humo
res & ſpiritus huius effectrix cauſa. is quidem
tanquàm inſtrumentum in totum & generale a-
Morbus q̄d nimæ, illi autem ut ſylua membrorum ex quibus
augetur atq; alitur, ita et ægritudo, cuius ſpecies
febris, quæ eſt contra naturam affectio corpo-
ris humani, ſub qua in actionibus per ſe & pri-
mo ſenſibile ſit nocumentum in eiſdem erit cor-
poris portionibus quæ actiones. contraria nāq;
in eodem fieri agnata ſunt, at ſpiritus & humo-
res effectricia potius quam ſiluoſa morbi & fe-
brium cauſa. alioqui morbum & ſanitatem paſ-
ſiones animati quatenus animata ſunt eſſe cōue-
nit, ut in ſubiectis ſunt animatis ſolæ quæ in no
bis ſunt animatæ particulæ, nā ſpiritus et humo
res in animata neq; alta neq; aucta: neq; ullā aliā
naturalē habētia actionē. Proinde omnis febris,
ſiue diaria, ſiue in humorib. ſuccēſa putridis, ſi-
ue etiā hectica, in corporis eſt portionibus, & ſi
fiūt adhuc iter efficiendū habet, ut ſint, at hecti
ca iam

ea iam effecta, non amplius fit, neq; iter efficiẽdum habent, ut ſit: hæc igitur etiam febricitare dicimus membra, & calefacere & calefieri, ſiquidem omnis febris aut calefacit aut calefit: neque omne calefaciens, aut etiam calefactum illud membrum febrire compellit cui humor aut ſpiritus febrium cauſat, cauſa profecto ut effectrix. Ex his manifeſtum quod febriũ aliæ ſunt, quæ fiut: aliæ quæ factæ ſunt, quemadmodum etiam morborum alij quidem ſunt, qui fiunt: alij, qui facti: quorum unum factum eſt alterũ fiet: nec dum dico quod ſint aliqui: futuri uero ex affectione quæ in corpore, ſed hæc alibi: dicetur autem fortaßis qua gratia & mediocriter in eis quæ deinceps: atq; ita de hoc definitum eſt. At tempus fuerit reliquum deinceps conuertere orationem, ac primo quidem de quibus nobis dicendum ſit, humida autem hæc quæ ſpiritus & ſolida ut pauolante memorauimus, deinde de cauſis in genere ex ordine orationis procedendo.

CORPORA MORTALIVM *tria complecti, & de ſpeciebus febriũ copioſius.* CAP. V.

CVM *igitur ſint in nobis tria: ſolidi humores, et aëroſa eſſentia, & portiones corporis noſtri, quæ ſolidæ:* At *humorũ humectorum, naturalisq; flatus aëroſæ eſſentiæ cõtingit contra naturam, caliditatem quandoq; ex alio dictorum capere principium:* Diſtribui *autẽ atq; diſponi à patiente, reliqua duo genera, niſi prius diſſolui præuenerit atque diſtrahi, & hinc tres nobis, quæ ad ſyluam febrium differentiæ referuntur. Vna quidem qua aëroſa eſſentia ſola ſatis calefacta eſt. at humida & ſolida calefiunt quidem ipſa quoq; at necdũ calefacta, nec enim parum differt calefieri & calefactum eſſe.* Hoc *enim fit potentia, quæ cõmixtum ſemper & nec dum* Entelechia *habet ut ſit.* Hoc *uero iam factum eſt, nec potentia cõmixtum eſt: eſtq; actione. Alia uero qua humorũ eſſentia calefacta eſt. At necdum calefacta eſt aëroſa eſſentia, neq; ſolida adhuc calefiũt, necdum calefacta ſunt.* Ter

tia & ultima, qua iam calefacta ſunt ſolida. Cætera uero caleſiunt quidem, at calefacta non poſſunt. Prima igitur differentia, diarias. Secũda in putridis humoribus ſuccenſiones, habent. Tertia, hecticas offendit febres. Certa tibi eſſe poſſunt quæ iam dicta, ſi progrediare ad ea, quæ euidentiæ cauſa, nos quoq; poſuimus exempla, ubi de febrium loquimur differentia, nec minus præſens exemplum poſuimus, quod ab Hippocrate in primis erudito inuentum eſt his, quæ dudum memoramus peculiare. nãq; nobis inſpiciendi cauſa balneum. inſpiciamusq; quot differentes inter ſe inuicem habeat differentias, ex quibus conſiſtit: & ut habet aut habere ad calefaciendum poteſt. An non tres differentes ſunt eſſentiæ, quæ balneum conſtituũt? parietes, aqua, & incluſus intus ac à parietibus compræhenſus aër. Proportionem enim præſe ferunt parietes quidem ſolidis, quæ ſunt in nobis partibus. humoribus autem, aqua. aër uero ſpiritibus. Et calefieri primo à balneo, aër à nullo alio dictorũ. fieri enim id poteſt non opinione tantum ſed etiam re ipſa poteſt accidere. Calefacto autem aëre, deſit primũ quæ in balneo. aqua: ea enim eſſen-

Cõparatio balnei cum corpore humano.

tiæ tenuium partium plus alijs, quæq́; plus ſubijcitur paſsionibus, quamq́; paries idq́; prioris ſit febrium differentiæ exemplum, quo dicebamus quottidianas apparere febres. Succēſa namq́; ac inflammate iam contra naturam caliditate, aëro ſam eſſentiam, nēpe ſpiritū. humoribus autē, ac particulis adhuc calefactis, rurſus calefiat primò quæ in balneo aqua. An nō ea calefacta, calefit ſtatim etiā aër, deinde ipſum cōpræhendēs paries? at necdū interim calefactus ſit, ſed adhuc calefiat. Ac exemplum ſecūdæ ſit febriū differētiæ. quā dicebamus, quæ putridis humoribus febres ſuccendentur. caleſcentib. quidem humoribus, alijs adhuc calefactis, rurſus calefiat primo paries balnei, deinde aër, & aqua illo pariter cō caleſcat. Hinc tertia ac ultima febriū imagine tibi ſuſcitatur differētia, per q̄ hecticæ febres calefactis iā ſolidis, alijs uero adhuc caleſcentibus cōſiſtit. Hinc manifeſtū eſſe poteſt, ut tria ſola quæ in nobis, in quib. cōtra naturā caliditas, mēbra, humores, ſpiritus, eadē et apud Hippocratē cohibētia, cohibita, et erūpentia uocātur. Cohibentia quidē mēbra, quæ etiā ſolida nuncupātur cohibita, autem humores: erumpentia uero,

ſpiritus.

ſpiritus.ſingula ex ſua ui congruam ſibi nacta ſunt appellationem, cohibent enim, & continēt ſolida: cohibentur uero, atq; ab his cōpræhendū tur humida & fluitantia, nempe humores: erumpunt porro qui in nobis ſpiritus, quod tenuiſsimarum ſint partiū eſſentiæ atq; calidiſsimæ, facillimè præ cunctis corporis partibus cedentes.

FEBRIVM GENERA AC DIFferentiæ. CAP. VI.

MANIFESTA *tria ſola ſunt febriū genera, neq; plura, neq; pauciora, nēpe diariæ, & in humoribus ſuccēſæ putridis, Item quæ hecticæ dicuntur febres, & hæc ipſa genera, multas ſubeunt differentias, præter magis et minus, contra naturam caliditatis. quā etiam eſſentialem febrium dicimus eſſe differentiā, qua longas & breues febres nominamus. & præter modū motus, quo Tardæ & Celeres dicūtur febres: Relinquentesq;, & non. Item præter concidentias contra naturā caliditatis, ex quibus per ſigna cognitio elicitur qualiſcūq; fuerit febris, à medicis depræhēdi cōſueuit. Vnde dicere cōſue*

uimus febriũ alias quidẽ Rubẽtes, alias. Pallidas, alias liuidas, & alias aliter. Verũ hæc ubi quædã non ingrata, licet propoſito egredi uideamur. differẽtijs dicẽtur apertius, dicãturq; nũc pauca

Ex eis quæ dicta ſunt manifeſtum, quod facillime omnium ſpiritus ſuccenditur, & celerrime diſſoluitur, minusq; fuerit diaria, abſunt autẽ humores. Item minus membra, id propterea eueniẽtem propemodum cauſa mala. & obſcura diaria euadet, & aderit facile inſurgente, facillime diſtracto ſpiritu. quæ uerò in humoribus ſuccẽſæ putridis, à cauſa aliqua mala nõ fiũt febres. quod natura humorum ſit ſolidior, & magis reſiſtens quàm ſpiritus. aliuſq; alio ſolidiorẽ, ac magis reſiſtentem naturam habuerit, ut deinceps poterit innoteſcere. at difficulter abſunt, eiſdem porro rationibus et magis quæcunq; in ſolidiore humore ſuccenduntur. Hecticæ igitur difficillime adueniunt, & difficillime abeunt. nec enim facile partes naturæ ſolidioris accenduntur, neq; rurſus calefactæ facile calorẽ abijciunt. Nam quod ſolidum, difficulter ſubit impreßionem. quam cum ſubierit, ac formam & qualitatem pariter cuſtodit, niſi in contrariam qualitatem plus declinarit.

Humores ſolidiores ſpiritu.

clinarit. Ita nimirum hecticæ uocitentur febres, quod ſint habitus, & difficulter arceantur.

Cognitu quoq; *neceſſarium, quod cum ſit in trium febrium genere, ut diximus,* Diaria *ſubdiuiditur porrò iuxta cauſarum differentiã. Nam ſpiritus undiq; ſimilium partiũ eſt, nec eiuſdem eſt alteritati, ut nunc ſic loquar, cuius & humor. At in humoribus ſuccenſa febris, non iuxta cauſarũ diſtribuitur differentiã. una nãq; eſt cauſa, cõnexa ei quæ huiuſmodi cõficiat febrẽ, eſt in humoribus mutatio ac putrefactio. ſed iuxta humorum alteritatem ac differentiam, differens materia putredinis efficitur. At* Hectica *febris, iuxta cauſas non unam ſubit differentiam. eadem namq; omnifariam & febris ac ex differentibus oritur cauſis iuxta membrorum humiditatem corruptam & aſſumptam, et ab eius mora defloreſcentem ac flacceſcẽtem, plures ſubit differentias, ſicut ubi de hac loquemur. Et perinde tres dominantiſſimæ ſunt febres, quibus ex ea quæ in nobis materia, qui contra naturam calor ſuſcitatur. differentiæ neq; plures, neq; pauciores. nũc de harum ſingulis examinatius diſſeremus, ſi prius de cauſis in genere dixerimus, de*

inde ipſis, ut procedentis iubet ordo ſermonis.

De affectionũ cauſis in genere. Ca. VII.

CAVSA itaq; à Medicis quæ prima eſt, unde fit quæpiam in corpore humano affectio, aut affectionis mora. Primum igitur, ut dictum eſt, quod ſit cauſa ſuo antiquior effectu, eſtq; aliquando tempore. At natura ſemper omnino illo prior. A quo autem fit quædam in humano corpore affectio poſita, in ſuper & affectionis mora. una quidem efficiens, altera uero conſeruans, non unius certe corporis, ſed plurium ſanorum, ægrorumq; ac neutrorum, & eorum porro ſimplicium & inſtanti. quemadmodum & ſimpliciter eorum, quæ ſemper, et ut plurimum, cauſa namq; in eo quod ad aliquid. Cæterum quo nã pacto conſeruans cauſa prima eſt, nam prior cuſtodiens ſanitas, quàm eius conſeruans cauſa. Oportet namq; ſanitatẽ ante ire, deinde ſubſequi cuſtodiã. præterea hæc adſe inuicem dicuntur, nam cuſtodia ſanitatis, cuſtoditæ ſanitatis cuſtodia, & contra. talia nempe ſimul natura, non ergo cuſtodiens cauſa exiſtens prima eſt. Sanitas quidẽ talis, prior hanc cuſtodiẽte

cauſa, at ſanitas fuerit cuſtodiens, poſterior hæc natura non utiq; prior ac quæ ad ſe inuicem non omnino ſimul natura, ſimul nempe omnia natura ſunt intellectu, ſine alterutro namq; alterũ nõ dignoſcitur. At rurſus quomodo cauſa cuſtodiẽs ſanitatis aut ægritudinis, neq; enim materioſa, nam materia urinæ pars eſt, at cuſtodiet, nõ maria: ſed ſpecies potius illius cuius eſt ſpecies. At ad accidẽs quomodo habebit ſiluoſa cauſa, quod ex quo. nã in quo mẽbrũ eſt & non cuſtodiens cauſa. neq; efficiẽs, quoniã in contrariũ diuiſum eſt efficiẽs à cuſtodiẽte neq; ſpeciale. Cuſtodiẽs ſiquidẽ cauſa, de qua eſt medicis oratio aliena et extra id cuius eſt omnino cuſtodiẽs. At ſpecies propria eſt cuius eſt ſpecies eſſentialis, nimirum portio inſuper & ſpeciei ſpecies non eſt. ita namq; in infinitum excidemus. ſed non infinitum abſolutũq;. Neq; finis ſanitatis aut morbi, cuſtodiens cauſa. potius igitur hæc finis illius, & ob hæc illud. Cuſtodiens ad efficiens ferè reducitur, & quodam modo ſpecialis naturæ habet communicationem. Nam quod efficiens etiam cuſtodiens eſſe poteſt, pro fluxu illo continuo exiſtente ſuſcepticio. Lumen enim facit quidem potentia

tia colores, actu colores, at factos cuſtodit. Et humor membro alicui influens calefacit quidem illud, aut refrigerat ſua qualitate. Calelefactum autem aut refrigeratum eiuſmodi cuſtodit, niſi ab illo ſeparetur ac rurſus alij influens membro, obſtruit meatus illius & uias, ſiue aperiens cuſtodit locum ſepiendo ac nõ tranſcendẽs, aut etiam diſtractus uel ſponte, uel quapiam diligentia, ad id autem fert, quæq; medicis eſt dicere cõſuetudo, cauſas. morboſas eſſe, quæ morbum inducant corpori, eundemq́; porro cuſtodiunt: admodum igitur uerum de cauſa morbi effectrice quod niſi à languente diſcedat, fiat ex effectrice etiam cuſtodiens, cuius omnino cauſaq; huius actionis continuatio & contrarij pugno, unde ſpecialis naturæ communicãs, non eſt morbum cuſtodiens, ut illa ſpecies, cuius eſt ſpecies nõ admodum uerũ id dicere de effectrice, ſanitas cauſa ut ſanitatem corpori prætendat, at cuſtodiẽs deinde tranſmigrarit: ſi enim huius actionis fiat continuatio, ſanum iam effectum corpus in aduerſam affectionẽ peruiuiſcet ſtatu deinde corrigetur, cauſa uero effectrix cauſa ſanitatis potius penetrabit morbum quàm ſanitas tantũq́; ab

alteru-

alterutra parte ſanitatis magis morbum penetrabit quàm ſanitas, tantum ab alterutra parte ſanitatis abſiſtit, quantnm ab alterutra eiuſdem rurſus ſanitas quorum neutrum quiſquã dixerit de cuſtodiente ſanitatis. Efficiens igitur & cuſtodiens ſanitatis cauſa fuerit, ut dicebamus, & ob hoc ad illud redigetur, efficiens tamen reducitur, correctiora namq; ſortita ſunt, ut ſint genere cauſarum conſeruatoria. ueluti ille uirtute inſignis autor de conſeruatorijs pronuntiauit.

Dubitatione autem dignum, et quomodo apud medicos cauſa eſt effectrix, ſolum & cuſtodiẽs ſanitatis & morbi, quædam certe materiales, quædam ſpeciales, quædã finales, ex quibus ſpecialis nobis ingenita eſt ſanitatis & morbi: proprie quidẽ hæc materioſam nõ habent cauſam, ex quo ſunt accidentia quibus non eſt ex materia fieri. Materia nãq; eſt unde oritur quicquàm portioq; eſt eſſentialis ex ipſa geniti. Præterea etiam proprie materia ſola eſt cohærentis & cõpoſitæ eſſentiæ non alicuius accidẽtium. Habet aũt tamẽ cauſam materioſam, quod in quo, quod eſt ſubiectum in quò ſanitas & morbus adhærentius exiſtens & longius. Adhærentius quidem Materia qd.

dem membrum. Lõgius uero ac remotius furor: Itemq; remotiſsimum elementum: ideo recte aiũt medici, qui morbum aliquem fatentur ex materia fieri, quemadmodum in humoribus putridis ſuccenſa febris ex humore, ut tertiana quidẽ, in bile flaua à principio. Quartana uero ex atra bile: ueluti ex materia proprie fit, neq; enim taliũ quicquã materioſum eſt humor, ſed potius effectrix cauſa: & ipſoq; talia gignuntur, non ut inhærentis, ſed ut principiũ motus habentis. Efficiẽs autẽ nõ ſpecie coincidere materioſæ cauſæ ad naturales didicimus & perinde effectrices dũtaxat non etiã materioſæ ſunt huiuſmodi cauſæ. Taliũ utiq; fuerit quãdoq; cauſa ſicubi à medicis morbus ex materia fieri dicatur, dicitur abuſiue, cõtraq; dirimũt hoc, dicentes, ex humore genitũ morbũ, nullã habẽdo cauſam aut habẽdo quidẽ, ſed diſtemperantiã aut malam effictionem, quorũ neutrũ dicitur materia, nõ quod humor materia ex qua exiſtẽte gignitur febris, ſed quod res aliqua materioſa, et ſubiectũ diſtantijs. Præter hæc autẽ caret ratione ſanitatẽ & morbũ ut in ſubiecto humore eſſe exiſtimãtur, ubi humor adhuc manens humor, & necdũ mutãs

Quartanæ cauſa.

in membrũ, ſubiectum fuerit morbi & ſanitatis iuxta ſuam exiſtentiam ueluti membrũ. cuius enim nulla fuerit actio perfecta uel imperfecta, id quæpiam fuerit ſanitas aut morbus. Humorē *uero nullius participem eſſe animalis actionis nemo eſt qui ambigat.* Potẽtia *nimirum humor ſubiectum ſanitatis et morbi. ueluti potentia ſunt et proportiones in quas nutrimentum commutatur factæ illis per alteratione͂, uel ut ex quo portiones effectæ ſunt, tanquam ex ſecundo elemẽto.* Diceretur *utiq; etiam morbus in humore & ſanitate tãquam in efficiente horum cauſa, neq; ut ſuſceptiua, ſicut conſumantia in faciente, & ſtatua in ſtatuario, &* complexiones *et effictiones &* potentiæ *quidam medici ſanitatis & morbi ſpeciales eſſe cauſas aiunt, abuſiue illorum ſpeciales cauſæ dicuntur: ſpecies namq; ſpeciei non eſt, ut pauolante dicebamus.* Complexiones *nimirum et effictiones ſpecies materiales quodam modo ſanitatis & morbi cauſæ. neq; enim eſt cõplexio aut effictio, ſanitas aut morbus, ſed in illis bona complexio uel mala cõplexio, & moderantia, uel immoderãtia.* Proinde *ſanitas et morbus ſpeciebus adijciunt; quæ animæ autem poteſtates*

ſtates poſt ſanitatem & morbum in corpore uti liter uel pernicioſe exercentes uidentur, quodã modo illorum cauſæ ſpeciales: aduenienſ namq; uidetur et ſpecies illius cui aduenit. prior igitur, complexio & effictio, media uero, ſanitas & morbus, & tertia, poteſtates omnes ſpecies. ſanitas nimirum & morbus inter hæc duo priorum quidem ſpeciales, ultimorum uero quodam modo materiales ſunt, ut diximus cauſæ, & actiones eſſe nullus eſt, qui ambigat ſanitatis & morbi finales eſſe cauſas. nam ob imperfectam morbus actionem ueluti ob perfectã & bene habentem ſanitas. iterando igitur ambiguitatem dicimus, quod tametſi tales & materiales & ſpeciales et perfectæ ſint ſanitatis et morbi cauſæ. Oratio tamẽ de harum inſpectione & demonſtrato medico nõ eſt, neq; quatenus medicus ratiocinabitur: aſſumit nãq; eas in demõſtrabiliter à naturali philoſopho, & tanquam principia in demõſtrabilia ſuæ ſibi ſubijcit artis. At de efficientibus ac cuſtodiẽtibus cauſis ſanitatis et morbi plurima à medico habetur oratio, & per demonſtrationem ex ſuis principijs inueſtigat, de ijſdemq; ratiocinatur, inuenitq; qualeſcunq;

& quot ſint. præterea apud medicos cauſa efficiens eſt dũtaxat & cuſtodiens ſanitatis et morbi & neutrius affectionis cauſa.

TRIPLICES ESSE APVD MEdicos febrium cauſas. CAP. VIII.

NOS autem non lateat cauſam apud medicos trifariam diſtribui, in effectricem, cuſtodientem & perſeuerantem. Et efficiens quidem tribus conuenit afectionibus, nempe ſanitati & morbo & neutri affectioni. Cuſtodiens autem & Perſeuerans ſoli neutri: ſed differt quatenus hoc quidem paulatim erectiones facit priuſquam ſubitarium occurrat nocucumentum: Altera etiam quodammodo occurrente ferè nocumento niſi incommobiliter. Cuſtodientia enim futuri non ſunt mali: Præſeruãtia ac morbi quod habeant, ut ſint in ſua cauſa quam corpus ferè digerit, quemadmodũ in neutris corporibus præſeruantes cauſæ facere conſueuerunt inſenſibiliter lauguentibus & inſenſibiliter offenſis actione in quibus morbus in cau

ſa exiſtens corpus quodãmodo digerit. Aliæ cuſtodientes præſentis ſanitatis & ſani corporis in quo nullus omnino morbus neq; ſimpliciter neq; de langore quicquam. Hæ igitur cuſtodientes ſanitatis & præſentis conſtructionis, aliæ præſeruantis futuri mali & langoris à medicis nominantur ex his omnibus manifeſta fuit & quæ à medicis cauſa prima: eſt à qua fit quæpiam in humano corpore affectio, uel affectionis commoratio, ex qua dicendum ſit, quot & quales ab ipſis rurſus cauſæ.

DE CAVSIS EXACTIVS IN *uniuerſum.* CAP. VIIII.

CAVSARVM igitur ſiue ſanitatem prætendentes, ſiue morboſæ, ſiue neutræ, ſiue rurſus efficientes, ſiue cuſtodientes, ſiue præſeruãtes, aliæ præcipuæ, quæ & principales quidem ſunt, quæ præter corporis eſſentiam ſunt, extrinſecus euenientes et corpus alterantes, uæhementer etiam tranſmutãtes quarum quædam neceſſario corpus alterant & tranſmu-

tranſmutant, quibus ipſi impoßibile eſt non admoueri. Aliæ porro non neceſſario. Neceſſariæ igitur hæ ſex ſunt genere, unum quidem, aër & omne quodcunq; comprehendens. alterum autem, quies & motus totiusq; corporis et per particulas. tertium, ſomnus & uigilia. quartum, alimenta & potus, ac prorſus quæ proferuntur. quintum, excrementa & retenta & ſimpliciter repletio & euacuatio. ſextum, animæ affectus. ut furor, lætitia, mœror et huiuſmodi alia. nam hæc præter corporis eßentiam, quod etiam aliud aliquid anima à corpore. quædam non ex neceßitate, quæcunq; à fortuna et caſu & quæcunq; à propoſito, ut enſis, aut fera, aut lapis, aut cicuta, aut præcipicium. & id genus alia, quibus incurrere neceſſe non ſit: ſed fortuna, & caſu & propoſito ſæpenumero adueniant, & non adueniant. Ineuitabilia & ex neceßitate & ſemper neceſſariò aduenientia, ſi modò corpori uiuendum ſit. Oportet enim hominem, ſi modo uiuere procuret, in aëre uerſari & moueri particulatim: & quieſcere, aut toto corpore aut per partes, & dormire ſimiliter & uigilare, & comeſſe & bibere, & impleri & Cauſæ neceſſariæ.

 euacuari,

& euacuari, & lætari uel triſtari, & iraſci uel terreri, & alia pati quæ animæ ſunt perturbationes. Præcipuæ igitur cauſæ ſunt tales neceſſario aduenientes, & non ex neceßitate dictæ ſunt. Præcedentes autem & coniugatæ quæ in eodem corpore, ut oppilationes, humores & cõplexiones & efflictiones, differunt inter ſe inuicem quod aliæ quidem ſtatim ſine medio compleant affectionem, ut putredo febrem: coniugatæ aliæ medio aliquo, uelut aſtrictio, uel etiã oppilatio febrem media putredine. Præcedentes aliæ prædominantes cauſæ, quandoq; etiam ſine medio abſoluunt, quam perficiunt affectionem & ſi hoc cõiugatás cauſas comitatur, quẽadmodum thermæ circunfuſi aëris. Aut etiam excedens motus aliquis eſt nullo in medio, aſſumpto eo per quod febrem ex ſe ſuccenderunt, ac profecerũt, ut rarißime eſt uidere in quibuſdam hecticis fieri febribus. Eſt ubi etiã cum medio, uel ſola in medio aſſumpta coniugata cauſa, in quo & præcedentis locum cohibet, ut plurimum in quottidianis eſt uidere, & paucis in humoribus febribus. aut etiam utriſq; præcedente & coniugata in medio aſſumptis, ut in quibuſdam quotti

Cauſæ præcedentes et coniugatæ.

dianis & plurimum fit febribus prioris exemplum.In quottidianis quidem ſolis caliditas, aut motus,aut aliud aliquid talium in nobis ſine medio ſpiritum ſuccenderit. hoc autem in medio aſſumpto quottidianum abſoluet affectionem. At *in humoribus febribus ſolis caliditas, uel uæhemens motus, aut nutrimẽtum malum taliaq́; humorem quidem alterabunt primò, et corrũpent: & ſimpliciter aut complexionem aut effictionem.horum uno in mediũ aſſumpto,dein in humoribus ſuccendit,& abſoluit.*Exemplũ *ſecundi in quottidianis quidem circumfuſi aëris, cuiuſcumq; frigiditas cutem quidem denſefacit, perq́; eius dẽſitatem et ſpiritus conflagrabit, ac porro per ipſius ſuccenſionem quottidianam abſolunt affectionem.* At *in humoribus febribus peculiarè etiam in quottidiana cõtinuè dictum, per cutem denſitatis & humoris ſuccenſionis, circumfuſi aëris frigiditas, talium quampiam febrium abſoluet:ſed propria etiam,in quibus non unam modo,ſed etiam plures præcedentiũ cauſarum capias,in talibus namq; febribus ut plurimum multæ tales incidunt præcedentes cauſæ. Sunt uero ex medicis, qui dicant præcellentem*

 cauſam

cauſam ægritudinis per medias alias præcedentes cauſam cõficientem ægritudinem. At per mediam coniugatam ſolam, tametſi extraria aliqua ſit, & extrinſecus corpori incidit, præcedentem uocent, ſed non præcellentem eſſe cauſam dicunt, ſicut & quæ ſine medio quamcunq; perficientem ægritudinem ſemper coniugatam. Veruntamen differentem ab ea, quæ proprie præcedens & coniugata nominatur hanc quidem in corpore eſſe, hanc uero extrinſecus corpori incidere. At recte ambas dixeris cauſarum ad ſe inuicem naturam, uerum earundem ad ægritudinem habitudinem. & diſtantiam inſpicientes cauſas, diuiſerunt tantas nimirum ac tales cauſas præcellentes, exiſtentes & præcedentes & cõiugatas eſſe, ut diximus. Noris tu quoq; quod earum rurſus quædam perſe, quædam per accidens ſunt cauſæ, quorum ſunt cauſæ. Per ſe quidem quæcunq; efficientem in ſe habentes potentiam aut poteſtate aut actu, per illam ſemper, per ſe eandem abſoluunt affectionem in corpore. ut ut ſi uelis piper, & opium, hoc quidem ſemper calefaciens quatenus habet etiam poteſtate caliditatem, hoc autem refrigerans quam pariter

poteſtate

poteſtate & acta indipiſcitur frigiditatem. Caliditatis namq; eſt calefacere, ſicut frigiditatis ſemper per ſe refrigerare. At per accidens quæcunq; non per aquam habet, uim ut habeat: ſed per aliud aliquid, quod actionibus adueniat, affectiones exercent. Quemadmodum aqua frigida calefacit quidem corpus, ſed non per ſe. Nec enim frigiditatis eſt per ſe calefacere, ſed per accidens. ideo autem per accidens, quod meatus & uias corporis denſas effecerunt, ut pro modo frigiditatis per quas difflat corpus, & diffluit qui in nobis recumbens calor impediuit caloris ad exteriora uolatum ac meatum: hinc ſe calidius effecit corpus. Itidem uero calida aqua refrigerat quidem, ſed non per ſe. quãdoquidem caliditatis non eſt per ſe refrigerare, ſed per accidens, quod meatus ac uias rarefaciens corporis, ut modus fert caliditatis. ideo qui in nobis inſitus diſtrahitur, & difflatur calor, facilem illius ad exteriora meatum effecit. hincq; corpus caloris diſtractione frigidius effecit, quàm eſſe conſueuit. At cognitu dignum, quod non ſolum hæ quæ dictæ ſunt cauſæ, langorum fiunt cauſæ: ſed etiam ipſi langores lãgorum aliorum

ſunt, quod fiant cauſæ. Ex quotidiana ſiquidem ueluti aliqua cauſa eſt febris, quæ fit & tabida ſine medio et hectica et ex tabida rurſus, ut plurimum, hectica. Si ex hectica è contrario poßibile fieri aliquando tabida & quottidiana, & ex tabida rurſus quottidiana, fortaßis deinceps inſpiciemus. Tanta fuere igitur in præſentia, quæ de cauſis diceremus in genere, & in uniuerſum. deinceps de cauſis dicendum nobis eſt, per quas gignũtur febres. Ignoratis namq́ cauſis, ex quibus febres fiant, ut ex amußim norit quiſpiam, quæ nam ſit quæ ab oculis emerſit febris, neq; conferentia medicamina ſciet efficientia ſanitatem, & corruptoria febris & cauſas ipſius neque inuenire, neq; ulla arte rimari diſciplináq; inueſtigare poteris, quæ curandi eſt diſciplinæ intentio excellentißima ac honoratißima.

De

DE CAVSSIS FEBRIVM *aliter.* CAP. X.

DICAMVS *itaque quod febres omnes et diariæ & in humoribus ſuccenſæ putridis, inſuper & hectica præcellentibus cauſis conſummãtur, & fiunt. & ſi aliæ ſine medio, aliæ cũ medio, magisq́; ac minus fiũt, ut oſtendetur.* Diariæ enim, *ſine medio, magis ab præcellentibus fiunt ut plurimum quidem ut præcedente ſola cauſa continente modum, cum ex ſolari æſtu, aut motu, aut furore, aut alia huiuſmodi aliqua cauſa. Primò qui in nobis eſt ſuccenſum ſpiritum, per cor medium continuè omni corporis membro contra naturam illam diſtribuet caliditatem. Eſt namq; primò quidem ſolis ardor aut motus; præcedentem occupans locũ, deinde ſuccenſus ſpiritus coniugata diariæ cauſa, tertiaq; ipſa diecularis febris cauſarum perfectio. Eſt etiam quando inter præcellentes cauſas coniugatam præceders interuenit cauſa, cũ aër circunfluens frigidam cutem, denſam fecerit;*

cerit: cutis autem denſitas ſpiritum ſuccenderit, non tracta introrſum refrigerante, & rigorem gignente naturalem calorem aëroſa eſſentia. Diſſlant enim cunctæ horæ, ac diducunt animalium corpora, uaporoſis & fumidis ſuperfluitatibus foras effuſis. At contra ſubeunte aëroſa eſſentia & inſitum calorem impellente denſata, compræhenſionem refrigerabit, alijsq; quæcunq; cutem denſare conſueuerunt, ſpiritum, qua diximus ratione, ſuccendi neceſſe eſt, hincq; diariam gigni febrem. Erit namq; ita prima cauſa, aut aquæ, aut aëris frigiditas, quæ præcellens cauſa nominatur. inde cutis denſitas præcedens cauſa, tertia ſuccenſus ſpiritus. coniugata, diariæ affectionis cauſa. & quarta, ipſa diaria febris cauſarum abſolutio. Neq; refert, ſi aſtrictione & denſitate mala exiſtente etiam facillime diſſoluta, Quotidiana fiet ſola, & aberit febris, nulla alia ſubeunte in corpore affectione. ſiue etiam non diſſoluta, aut primo, aut etiam poſt ſpiritus, qui in nobis ſuccenſi fuerint humores. aut etiam membra, uel tabidas, uel etiam hecticas conficient febres. Nihil enim hoc ad rationem, quæ quottidianam ex compræhen

dente

*hendente facit. Eſt quando per mediam cutis a-
ſtrictionem aut denſitatem fieri dicitur, ſed in
humoribus ſuccenſæ putridis fiunt & ipſæ à
præcellentibus cauſis ſemper. non utique præ-
cedentium cauſarum aliquando præcellentibus,
ut in quibuſdam quotidianis, aut per aliquam ali
quaſue medias cauſas præcedentes & coniuga
tas. fiunt enim ſub continuatis & coniugatis
cauſis ſemper humorum & in ipſis putredini-
bus, nunquam uero ut ab præcedentibus præ-
cellentium. Et eatenus differunt diariæ ab eis,
quæ in humoribus febres, quantum in cauſis hæ
quidem ex præcellentibus cauſis ut præceden-
tibus fiunt quottidianæ. hæ autem ab eiſdem
ſemper nunquam ut præcedentibus, ſed per me-
dium alicuius aut aliquarum præcedentium in
humoribus febres. Aſtipulor equidem* Hippo-
*crati, & alijs peculiarem aſſerentibus cognitio-
nem febrium in humoribus, nec ſeparabilem nul
lam præcellentium cauſarum putantes talium fe
brium. quod neutrarum aliorum generum id ſit
quod omnes quottidianæ in præcellentibus cau
ſis conſiſtant.* He*ctica*s *uero cenſent cum ſine
his factæ fuerint, neq; à principio inijciantur,*

ut

ut nullius ſint alterius non febris modò, ſed ne quidem ulla quæ uis ægritudo incipiet abſq; aliqua præcellente. ſed hæc quidem fortaßis examinatius deinceps ſuſpiciemus. Nunc *autẽ, quoniam non de una ſpecie, ſed multis ac differentibus loquimur febribus, æquum fuerit oſtendere primò, de ipſarum differentia, deinde eo modo de alijs per ordinem aliquem procedente argumento.*

DE FEBRIVM DIFFEREN- *tijs examinatius,* CAP. XI.

FEBRIVM *igitur differentia una quidem eſſentialis, altera uero qualitatis eßẽtialis. Eſſentialis quidẽ, quæ ex ipſa ſit eſſentia. Qualitatis uero eſſentialis, quæ ex ipſarum accidentibus eſſentiæ perpetuò ac longè aſſumpta. Eſſentia namq; febrium, contra naturam, & non per eſſentiam exiſtit hoc modo. ob hoc & ex his ſumptas febrium differentias eſſentialis*

ram caliditas, ſicut dictum eſt. Harum ſiquidem eſſentia magis ſuſcipit & minus. Eſt autem etiã in ſubiecto accidens quiddam exiſtens, quæ per ſe eſſe non poteſt. uel etiam ut in efficiente eius cauſa, inſuper & modum habet motus natura in quo eſt, & qualitate, ſiue ſubiectum, ſiue cauſa ſit. Item concidentia quædam efficiunt iure, hæ quidem differentiæ eſſentiales ſunt, ac dicũtur, hæ iuxta magis & minus contra naturam calidi tatis aſſumentes, per quas paruas & magnas febres appellamus. non quidem propriè: inquali re qualitatis nomen inferentes, cum ſoleant tamen hoc facere non in febribus ſolum, ſed etiam in alijs particulis inqualitatem quidem habentibus ut ſint, nominatis uero magnis & paruis. Quæ uero qualitate eſſentiales reliquæ omnes differentiæ, quæ præter materiam & ſubiectum, in quo contra naturam caliditas, & quæ contra motus modum. Iterum uero & quæ præter concidentia caliditatis, quæ contra naturam eſt. Hæc ſiquidem materia ſunt, cum eſt ipſius motus modus, & concidentia euenerunt caliditati, quæ contra naturam, & non per eſſentiam exiſtit hoc modo. ob hoc & ex his ſumptas febriũ differen-

ferẽtias, eſſentialis qualitatis eſſe dicimus, ac nõ per eſſentiam. per eſſentiã exiſtente prima diffe rẽtia, uel per magis & minus caliditatis, quæ cõ tra naturam eſt capitur ac dicitur, per quã magnas & paruas febres dicimus, quemadmodum iam dictum eſt. Cunctas autem has febrium dif ferentias quidam ante nos examuſsim ſimul'que perſpicue expoſuit inquiens, Hæc Alexandri *uerba ſequuntur de differentijs febriũ Galeni doctiſsimi medici uolumina.*

PRAESAGIVM EXPERIENTIA CONFIRmatum Galeni, Georgio Valla Placentino interptete,

QVICVNQVE *præſciſcere libuerit mortis non diem modo, ſed etiã horam. conſiderare expedit, quò potiſsimũ tem tempore, languens ab acceſsione uæhementer affligatur, num inter accedendum tum impenſe obrigeſcat & æſtu conflagret, diuq; ea permãſerit intenſio. pulſuq; ſit exiguus, & ſegniter ſomnum cæperit, ſomnulentusq; fuerit, uel id genus aliud ſubierit detrimentum. id omne tempus ſuſpectum habere oportet uel ſi etiam ita mediocriter habuerit. at circa uigorem ſi ægrotum deiectum aut cedentem aut mœrentem ſpectes, febris'ue magnitudinem minime tolerantem, plurimumq; exæſtuantem, & ſe tenebricum uolutantem, & capite dolentem & corde ſuccumbentem, aut tali aliquo affectu uexatũ, ſuſpectũ id tẽpus tibi eſſe maxime oportet: ſi*

tet, ſi etiam acceßionis principio ac uigore ſint mediocria. Verum id ſi circa uigoris deceßũ fuerit anima conſternetur, & ſudores ſint inæquales aut frigidi, aut circa caput, aut circa pectus inſurgat, pulſuq́; obſcuros & debiles efficiat, aliaq́; id genus, id tempus expedit ſuſcipere neq; tum deffiniendum quicquàm, neque dies mortis proferenda. nã ſecunda die ſi contingat et quartã acceßionem uæhementiorem eſſe prima, tertius & quintus & ſextus diem mortis indicabunt.

Febrium cauſæ.

Quot de cauſis ſuccendũtur febres? Quãdo que aut ob additamentũ idoneæ materiæ, aut ob motum, aut ob aſtrictionem, aut putredinẽ, aut ob acceſſum caloris extrarij. Ac ob additamentum quidem, ut cum temperamentum nãcto calidum, adiectum fuerit piper, ſinapi, allium & ſimilia, & horum qualitas cordi fuerit inuecta & inſitam ſuccendet caliditatem febremq́; inflãmabit. ob motum autem dupliciter, nam is aut ab anima, aut à corpore ſuſcitatur. Ab anima quidem, ut cupiditate & cura, à corpore autẽ ut in labore immenſo. At ob adſtrictionẽ, cum ob glutinoſitatem, aut ob quampiã craßitudinẽ exaruerint, obſtructiq́; fuerint in certi corpo-

ris

ris meatus, aut extrema uaſorum & in profunditatis diſflatione febris fuerit incenſa. Verũ ob putredinem ut cum ſubiecta & redundans materia putruerit introrſus, cordiq; fuerit obiecta ac febrem ſuccenderit. Ob acceſſũ autem caloris alterius, uelut cum in ſolis ardore caput exæſtuauerit, præcipuè tunicularis pituita per arterias cordi fuerit obiecta, febremq; ſuccenderit.

SIGNA FEBRIS FVTVRAE CAP. XII.

IMMINENTIS *febris nuntius eſt habitus, horror, oſcitatio, nauſea, ſomnulentia, tuſſicula ſubaſpera, extremorum membrorum infrigidatio: atq; hæc quidem extrinſecus præſagia.* A' *pulſibus autem, ex paruitate, paucitate et inæqualitate depræhenditur etiam quod deſideratur, ac in iectione quidem cum impenſior correptio, frigitq; cum aliquãta inæqualitate atq; exiguitate. at in aſcenſu ferè ſunt improbi aucta diductione ad perfectũ uſq; uigorem ſed calore intenſo: primum magnitudo*

augetur, deinde celeritas aſſumitur. nam cum ſatis ſuccenſa febris conflagrarit, tum ingentes ſimulq; celeres efficit pulſus, ſin autē impenſius, etiam crebros. Quo nēpe pacto ante febres hiatus progignuntur, hiatāt ante febres ægri ob cōcuſsionem & uim ipſos intendentem. nam quemadmodū ex ahenis ad ignis uiolentiam poſitis uapor attollitur multus, de feruēte in ipſis aqua. ita etiam ex eis quæ introrſus in corpore ſunt uapor exhalans intendit conuincitq; neruos corporis muſculos. ſolent namq; nerui tepefacti deſidere atq; ita fiunt oſcitationes. At quonam demum pacto capitis dolores in febricitantibus incitantur? nempe, cum uenæ plenæ & aflatibus intumentes interſectæ fuerint, in caput dolores adueniunt, ui ac tenore internorum flatuum qui immiſsi diſperſiq; ſunt.

De

DE SIGNIFICATIONE SVdorum. CAP. XII.

FEBREM uero ſudoribus diſſolutum iri cognoſcimus ex eo, quod langor ſit uigoris maximi ut eſt qui cauſus nominatur, bilioſus namq; is demum eſt morbus quem cum impenſius moueri oporteat rhigor efficitur, & perinde ſi uẽter aſtrictus ſit urina ue proxima ſubeunte criſi rhigor erit expectandus. Sin amborũ fuerit aſtrictio, nec ullus præſto eſt uomitus aut ſanguinis eruptio, ſudor multus cõſequatur neceſſe eſt, præſertim cum languentes prociderint, acceſſione incrementum capiente, ut ea de cauſa magis incaleſcant: nonnullaq; corporis ſit calida euaporatio, qualis antea non fuerit in dudum memoratis. Pulſus ingentes & ſublimes et celeres in diductionemq; potius properantes. ac uelut undoſi, cum arteriæ tunica atra humidaq; apparet. Totius uero corporis extrema ſuperficies perpruriſcit ac remolleſcit: et quãdoq; ad horas rufeſcit: atq; hæc in critice acceſſione adueniunt, præeunte cõcoctione: et critica die bona

exiſtēte, ſalubriū ac reſoluentiū ſudorū fuerint inditianō dubiū quin calorē eſſe expediat medio criter ſudoris ſolubilem & per uniuerſum corpus ſibi conſtare exinanitateq́; iuxta proportio nem habitiorem alacrioremq́; aperit hominem. At frigidi ſudores cum acuta febri erumpentes mortem ſubeſſe minitantur. at cum ardore morbi longitudinem coarguunt. ſi à ſudoribus febri citantibus fuerit initiū, boni & tertiani & quin tani & ſeptimani & nonani & undecimani & quartidecimani et uigeſiſeptimani et trigeſiquartani, hi nanq; ſudores morbos iudicant. Qui autem ita non ſunt laborem ſignificant, & longitudinem morbi & ſubuerſionem. Ac ubi eſt corporis ſudor, ibi quoq; dicito ſubeſſe morbum: et ubi eſt corporis frigus aut calor ibidem eſt quoque morbus. & ubi in toto corpore mutatio fuerítq; refrigeratum corpus aut rurſus incaluerit: aut calor ex alio alius emerſerit, morbi longitudinem pronuntiat. ſudor ex ſomno factus citra manifeſtam cauſam corpus ſignificat cibum aſſumpſiſſe plurimum. Quod ſi cibi plurimi cauſa nō fuerit, ſignificat egere euacuatione febricitantium corpora, ſudor aduentante febri: nec de

ficiente

ſiciente febri, malum, longum nanq; morbum et humiditatis ſignificat copiam:

DE SANGVINIS DETRACtione ex uenis. CAP. XII.

IN omni die noctis hora, urgente neceßitate, ſanguinem detrahito aduertendo tamen in febricitantib. uigorem ceſſantem, ac ceßionis in alijs autẽ ſiue ex lippitudine, ſiue ex alia ratione, citra febrim ubi ſanguinis detractione ex uena opus ſit, doloris aut inflãmationis cõſiderato magnitudinẽ qua enim hora mitigatum dolorẽ inſpexeris, ſanguinẽ de ueua mittes. Re nulla urgẽte quo minus fiat ſatius fuerit matutino tempore de uena ſanguinẽ detrahere, nec ſtatim cum ex ſomno experrectus, ſed poſteà q̃ ad horã peruigilarint, ac prius abluere aliquos præſtiterit, & alios prius obambulare. In quo autem præoccupata cuſtodiæ cauſa ſanguinem de uena detrahere permittitur etiam poſt aliqua conſueta exercitia ſanguis è uena detrahendus. Cæterum languoris magnitudo & uirium robur atque firmitudo primæ ſunt ſanguinis è uena detra- *Vires in ſanguinis miſſione in primis conſiderandæ.*

ctionis conſiderationes. Proinde perſpiciendum cuiuſmodi ea ſit naturalis hominis complexio, ac atras habētibus uenas: et mediocriter tenues. Neq; albis neq; carne molliculis ad euacuandum minus parcendum eſt. At contra parcendū quando ſanguinis parum habent: carnemq; dilabilem hac de cauſa neq; pueris ſanguinē ex uena detraxerit ad quartū decimū uſq; ætatis annum. At in maximis inflāmationib. ualidiſſimiſq; doloribus nullū noui maius adiumentū q̃ ad deficientē uſq; animā euacuare: Aduertenda ſanè eſt diligenter qualis ſit pulſus eleuatio ab eo qui ipſum attineat ſufluente adhuc ſanguine, quemadmodū in alijs unde ſanguis detrahitur, ſiquid agere expediat, nequid modo lateat deficientis animæ quod interitum aduehat. Quod ſi tempus fuerit uernū, locuſq; natura temperatus, & pueri natura cōcinna, detrahito ſanguinē, et impenſius ubi pericula inſideant aut pulmonis, aut anginæ, aut lateris, aut cuiuſpiā alterius acuti ac uæhemētis morbi, detrahendus, ut dictū, eſt ſanguis, pulſu uſq; explorato. omne nāq; percuſſū menbrū aduerteris non annorum modo numero, ſed etiam corporis habitudine: formidanda uero frigidis temporib.

larga euacuatio, ob conſequentem refrigerationem. Neutiquàm perſcribi poteſt ſingulorũ hominum definienda euacuationis mẽſura. Perſpexi namq; in nõnullis nec plusq̃ ſufficeret ſanguinis libras ſex ablatas eſſe, & cõfeſtim extinctã febrem, neq; ullam conſequutam fuiſſe uiriũ exinanitionem. Quibuſdam uero librã dimidiam citra leſionẽ ſiquis duas modo exhauſiſſet impenſiſsime offeciſſet. Vidimus unam quoq; aliquãdo auferri et minus ac propoſuiſſe reuulſionis gratia: Qui in rectũ languentium ſecat uenas, cõfeſtim perſpicuã inſpexerit utilitatem. Si quiſpiã annularis digiti uenam ſecet, ut nonnulli mediã inter medium & anularem digitũ uenam, ſinentes ſanguinem effluere quoad ſponte ceſſauerit, lienem iuuari, ut in ancone uenam ſecando interiorem, ſatis commodè, namq; lieni prodeſt male habente ſanguinis detractio ex manu ſiniſtra. Atque adeo profecto in pleureticis in rectum languentis ex uena ſanguinis detractio utilitatem frequenter demonſtrat euidentiſsimam. At ex oppoſita manu, aut prorſus obſcuram, aut expectabilem, ingentibus occulorum doloribus ſuccurrit, ſiue humeralis appellata uena, aut

uena, aut quæ ab ea deuians in ancone ſecta per ſpicuam confeſtim afferendo utilitatem. In latere autẽ languente aut pulmone, aut ſæpto tranſuerſo, aut liene, aut iecore, ac uentre paraxillæ ad anconem diffractionem peruenientem diductam ſecare quidẽ expedit, præcipuè ad emiſſionem quæ per fracturam cui inſidet humerali uena diſcreta pariter auulſa. Tres nimirum hi modi ſunt ad anconem ſanguinis detractionis quæ extra, & intra, quæ media. Quæ igitur intus infra collum languentibus utilis, Quæ extra in facie aut in capite: At medias locus quandoque quidem ambas habet diductas uenas ad partes anteriores manus protenſas: deinde hic copulatus, quandoq; ſtatim in ſe inuicem exiſtentes ad inflexionem diſtractionis. Incerta igitur exiſtẽte ſua languentis membri uena ad mediam aliquam eundum diductio potius quam in ſua ſectio facienda. Eſt etiam cum diffractio infra anconem quæ in brachio diducenda nihil prohibet, nõ apparentibus in ancone, ut iam dicta omnia membra in ancone ſanguinis detractionibus adiuuãtur ita inferioribus his eſt ut in poplitibus & talis. Sunt autem dictorum quæ ad coxendicem

xendicem & ueſicam & uuluam & renibus alternantes: ideo in ancone quandoq; ſanguinis detractionibus obtemperant, cum recens fuerit inflammatio & ſanguinis uis multa. Sin affectio ſit, quam proprie phrenitem appellamus, poplitē ſecare oportet & in talis uenas. At in uuluis inflãmationes ſectarũ in cruribus uenarum adiumento non parũ leuantur. Enimuero euacuationibus ab anconibus ſi quid ſit infeſtum & obſeruãdum frigus expedierit alimentũ exhibere mediocrè ad tris aut quattuor modo dieculas. Cũ olim peſtilentia ingens Aſiam occupaſſet qua cadebant innumeri: tum ego ſecundo die nulla facta remiſsione, crus ſcalpendo binas libras ſanguinis euacuationem fieri permiſi & perinde deuitaui periculum. Multi quoq; alij eo uſi adiumento conſeruati ſunt, præcipue qui large ſanguinem euacuarunt: At etiam mediocres capitis aufert dolores, fauciũq; inflammationes. At uetuſtiores tales cauſas ſacrificationum ſectionibus diſſoluimus oportet, utiq; ex atrocibus morbis ad naturalem habitum perducere neq; quicquam tam ad concinnam cõuerſionem agit quã ex ſcarificatione ſanguinis euacuatio. Inter indi

cē uero et pollicen ſecta uenæ et fluens ſanguis. quoad ſponte conſtiterit uetuſtum dolorē, præſertim ſi ei membro inſederit, curat. Purgatorū autem & plus mediocritate euacuatorum & refrigeratorum & reſolutorum & conuulſorum ceſſare purgationem expedit. aquamq́; tepidam exhibendo uomere hortabimur. At præſtabit illinire calido oleo manus & pedes, ſiſtat nihilominus ſomnū & lauacrum. Cæterum non ſatis purgatis balnea congruentiora ſunt. nam noctu purgantur, hos minus paſcere conuenit. At tuto purgatis oua & halicam & ſorbitiones & uinum dulce exhibere expedit, quo inteſtinum purgatione moueatur per xeſmum. Conuenit etiam per poſteriora lac immittere cum hircina adipe, dulci'ue uino: atq; ita ſuffluentia componere clyſteribus, admouendo omnifariam purgationem.

De

DE ADHIBENDA CAVTIONE in ſanguinis detractione CAP. XII.

QVI detrahere ſanguinem uelit, aduertere debet, ne ſtercus multum cohibeatur inter inteſtina. Proinde molli clyſteri euacuandus æger, ne uenæ ab inteſtinis uenentur, attrahantq́; putridam quampiam ſuperfluitatum eſſentiã. Ex præſenti igitur morbo qui ſanguinis detractione egent. Quouis tempore è uena ſanguinem detrahemus uigorem & delirium In febribus particularem cuſtodiendo acceſsionem. Si continua ſit febris omnino matutinum tempus accommodatius. Qui uero non præſenti morbo occurrunt, ſed cauendi cauſa ſanguinis exquirunt detractionem his uernum cõgruit tempus. In ætatibus porro ſupra quartum decimum annum detractio facienda: ſicut intra annos ſexaginta. Niſi ſi qua modò efflagitans nos ingẽs urgeat neceſsitas. In totũq; uires imbecillæ obſeruandæ ſunt. nec nõ ſub lingua uenas, ut in anginæ morbo, obliquè diſſecamus, aſtrictionẽ obſeruando,

Aetas quæ ſanguinis miſsioni idonea

obſeruando, quemadmodum & in capite, & in oculis ex morbis uetuſtis eo modum diſpeſcunt. In pede autem ſicut in Iſchiadis, aut ob annũ ſupra interiorem talum utiliter ſecant. Verum per morbos acutos detrahito ex uena ſanguinem ſi uæhemens appareat ægritudo, & occupati morbo iam puberes ſint, roburq́; eis adſit. Si igitur angina fuerit delige purgationem uel ſi quid fuerit pleureticum. Quod ſi debiliores appareant ſi etiam plus ſanguinis detraxeris, clyſteribus tertio die aluũ exhauri. ac ſi tutus fuerit æger etiã inedia utitor. Detrahendus igitur ex uena ſanguis brachij dextri uena interiore, iuxtaq́; habitudinem auferendus ſanguis ætatisq́; plus minusue conſiderandum. Eueniũt iſtorum pluribus talia rubores faciei, & oculorum uacillatio, diductioq́; manuum, pãdiculatioq́;, ſtridores dentiũ, pulſus, maxillarum cõtractio, refrigeratioq́; extremorum, flatuum oblationes per uenas quamprimum prope ſanguis de uena detrahendus ſub limibus cunctis exiſtentibus mœſtis, flatibus & fluxibus ad ferendam opem id accommodatius. Ferendũ illud perpetuò eſt, ad curã ſalubrẽuictũ uniuerſum, q̃ medicina longe præſtantius eſſe.

Ætas quæ ſanguinis miſsioni idonea.

[library stamp]

IOANNIS DAMASCENI PRINCIPIS ARAbum Medici, De exquiſita Febrium curatione compendioſum Diegema, ſiue Metaphraſis,

ALBANO TORINO VItodurenſi Authore.

FERBIVM DIVISIO ET Diariæ cauſæ, Caput I.

FEBRES *in ſpiritibus, humoribus putridis, & corporis partibus ſolidis, præter naturam incenduntur. Etſi ſpiritus plus iuſtò incaleſcunt, Græcis* Ἐφήμερα *Rhomanis* Diaria *(quod eius unica ſit acceſsio, uno, ut plurimum, die circumſcripta) appellatur. Cuius quatuor utiq; principes enumerantur cauſæ, puta, quæ foris accidunt, refrigeratio & uſtio, quàm par eſt uehementiores, balneum aquæ aluminoſæ, uel ſulphuroſæ: aut ea, quæ intra corpus ſumuntur, uerbi gratia, cibi, potūs, medicamina,*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

mina, atq; id genus cætera: aut ea: quæ officiunt, nempe motus tum corporis, tum animæ.

Motus corporis

Sunt autem corporis motiones, labores, inambulatio uehemens ac multa, equitatioq; frequens & continua.

Motus animæ

Animales uero motus ſunt, uigiliæ, curæ animi uehementes, anxietas acrior, triſtitia, timor, ira, aut ſymptomata, deniq; qui partibus quibuſdam eueniunt, ceu cruciatus alicuius membri, & inguinum tumores.

DE DIARIA QVAE EX VSTIone Solis, & Venenis oritur, Cap. II.

SCIENDVM quod qui diana ob diutinam in ſole moram, & ex infecto tempore conflictatur, longè acriorem capite ac reliqua corporis cute ardorem, quàm quos reliquæ febris ephimeræ ſpecies exercent, præferunt. Et capita ipſorum ex diutina in ſole mora, multò impenſius reliquo corpore ſuccenduntur & flagrant. Quin magnà ex parte Cephalalgia, quàm Arabes medici Sodã nominant, interdum & cephalæa ea febre conflictatum exercet.

cet. Quoniam ſpiritum animalem huiuſmodi ephemera ſatis affligit, oculiq́; inprimis ardentius incaleſcunt, & roſeo rubore ſuffunduntur. Conſulere itaq; eis, capitis crebriore cum dulci decocto chamæmeli, uiolarum ſucarum, florum nympheæ atq; roſarum ubi febris declinauerit irrigatione conuenit, & exigui inſuper olei uiolacei aut nympheacei, rhoſaceiq́; perfuſione ſeu illitu. Capiant tales ſomnum in cubiculo frigido, ſalicibus aut uitium palmitibus redimito & area eius iiſdem ac ſimilibus inſtrato. Alimenta præterea boni ſucci, facilis concoctionis, digeſtioni minimè rebelles, refrigerantes & humectantes à ſole iſtis iugiter exhibeantur: Potus item qui refrigerent et humectent ipſis propinentur. Decedēte iam igitur et febre reuerſi ad ſuam uitæ conſuetudinem languentes, tum à præfatis, tum à cæteris rebus quibuſ ſuis calfacientibus arceantur.

DE DIARIA EX FRIGORE *creata,* Cap. III.

NORIS *quod diecularis febricula ex frigore creata, haud aliter atq; ea, quæ ex balneis aluminis & ſulphiris naturam imitantibus naſcitur corpus arefacit, ſqualidũ ac ſolidius reddit.* Signa. *Sentiunt hac febre correpti in capite potiſsimum & reliquo inſuper corpore grauitatem: habent urinas candidas aut ad flauum colorem elangueſcentes & pallidiores, eo quod calor naturalis extinctus non colorare ſatis hoc excrementum ualuit: arteriarum percuſsus ſunt exigui ueloces & continui. Paruitatem frigus, uelocitatem et continuitatem, calor à uiſcenibus receptus creat. Quare inclinata quidem febre ſed adhuc tamen inhærente, languentes in ſolio aquæ in qua chamæmelum, ſertula campana, quàm Græcè μελίλωτον nominant & ſambucum ſiue ſampſuchum elixata eſt lauandi ſunt, qua parumper foti, oleis reſoluentibus & dolorem placantibus, puta chamæmelicio, anechino, & ex uiolis luteis perliniantur: quorum aliquod ſudore prius elicito admoueatur, ne*

tur , ne olei uiſcoſa lentitia cutis meatulos obſtruat,ſi ante ſudorem inducatur. Proinde poſt balneum edulia,quæ moderatè calfacient, ſolium egreſsis offerantur : cuius farinæ eſt, qui ex carnibus boni ſucci conſtat cibus,ab Arabibus Aliſsidabegi appellatus:& potus cuiuſdem naturæ,olei momentum cum aqua calida. Vinum nullum niſi aquoſum albū & tenue conceditur. Neq; alienum eſt intra manus laborantis pruinas componere , & in eiſdem arida tamaricis ligna ſuccendere, ſpirituiq; animali bonis odoramentis & ſpeciebus perodoris,puta Sambuco ſampſuchòue,narciſso,uiolis luteis,nepeta,nardo,malo medico,ligno aloës, & id genus cæteris naribus admotis , aut aliàs adhibitis robur inducere. Vires enim odore citius reuocantur.

DE FEBRE DIARIA EX SOlio aquæ aſtringentis contracta Cap. IIII.

FEBREM Diariam ex balneis aquæ aſtringentis concitatam, tactus arguit. Cutis namq; ſumma eorum quos talis diaria exercet tan-

*cet tangēti ſi durior ſqualidior, ſolidior, aridior magiſq́; extenuata, quam in Diaria ex algore prognata, apparet. Præferuntq́; imaginem eorum qui manus ſuas in aqua gallarum * aut corticum malorum Punicorum (granata uulgo uocant:) & ſimilium diutiuſculè macrant: poſitaq́; manu in quamcunq́; corporis partem, calor febrilis ſub ea paulatim elangueſcit, & euaneſcit propæmodùm : panſa deinde & erugata quodamodo cute caliditas ſe ſub manu exerit & acrior admodum ſentitur : lotium ſubcandidum atq; ſubcitrinum ſiue moderatè flauum exiſtit, quoniam propter ſolidæ cutis denſitatem aquoſa retrimenta maximè euacuanda retinentur : oculi ipſorum minimè profundi ac concaui, ſed quandoq́; prominentes & inflati quodamodo cernuntur : arteriarum percuſſus non eſt, perinde atq; eorum, qui ob altas cogitatione animi moleſtias, tædia, uigilias, triſtitiam, iram & labores deniq; febricitant : paruus, quoniam uires integræ nihil deijciuntur. calor, relictis corporis partibus extremis interioribus uiſceribusq́; inſinuatus, neq; reſoluitur neq; finitur. Neq; heic te lateat quod eiuſmodi febris*

non

non concitatur ex induratione corporis, ſed ex reſolutione uaporis feruentis, udi et ſanguinei. Quum induratur, repletio oboritur. & quum uapor, ſeu ſpiritus æquò calidior ac ſiccior abſq; ulla prorſus putredine euadit, febris ephemera creatur: ſi putredo his accedat, febris putrida emergit. Succuritur huic Diariæ eiſdem remedijs, quibus ephemeræ ex frigore natæ, niſi quod illis diutius balneo, quàm iſtis eſt immorandum, eo quod maiore opus habent reſolutione. in ſolio autē haud ita diu multumq; uerſandum: olei uſus ſit exiguus, neq; ultra momentum, ſel olei nunq̄ adhibendum: Inunctio multa probatur leniſq; tantiſper, dum cutis leniatur, & ſuperfluitates in corpore retentæ reſoluantur: cibus eſto boni ſucci, coctu facilis & digeſtioni idòneus: uinum quàm maximè circumcidendum, ſi durities ſit minimè multa. ſiqui contra ſit eadem multa, à uino in totum eſt abſtinendum, quoniam uinum ſua natura retrimenta diſpergit & indiuerſas corporis partes diſsipat, & calorem excitat impenſè.

DE FEBRE DIARIA E' CIBIS *calorificis excitata,* Cap. V.

EX *eſculentis & poculentis calfacientibus* Diaria *frequentius in ſpiritu naturali præter naturã incaleſcente, quàm in cæteris ſuccenditur, propterea quod iecur, quod eius ſpiritus domicilium eſt, à calorificis dapibus potuq́; calido promptius, quàm cætera uiſcera affligitur, & incaleſcit: eoq́; talium etiam urinæ ocyſſimè rufo colore innaturalem calo-em præferunt. Quiq́; ea febre conflictantur, in eodem uiſcere manifeſtum caliditatis exceſſũ ſentiunt. Quocirca ad eius rectam curandi rationem comprimis ea quæ ſuapte natura hepati ſunt amica, urinam proritant & refrigerant, opem conferunt.* Ex *quo cenſu,* Syropus *oxalidi qui accetoſus dicitur aut oxymeli factum cum ſaccharo, & aqua malorum* Punicorum *acidorum, & id genus cætera remedia habentur.* Foris *autem iocinori ſuperinducatur epithema naturæ frigorificæ, quod ex ſandalis, aqua ſalicis, roſis florib. nympheæ, ſpodio, & caphura (quam* Camphoram *uulgo nominant) conſtet.*

conſtet. & malum breui hoc pacto diſcutietur.

DE FEBRE DIARIA EX labora corporis eueniente.

Cap. VI.

QVI ob labores quos corpus ſubit, puta uehemens quodcunque exercitium, ſiue pedæſtris inambulatio ſiue equitatio, ſiue lucta ſit, calore plus iuſtò citra putredinem ſuccendũtur. Horum articuli omnes præcipuè, deinde ſpiritus etiam uitalis, priuatim uero animalis incendio febrili flagrant. propterea quod uapores ſurſum exhalantes, cor ac cerebrum in ſublimi poſita facilè tentant. Communiter quidem corpora laborantium, ſicca ſunt. propriè uero ſiccitas illa non diu, niſi labor ſit admodum uehemens perſeuerat. Humiditas deinde rori aut uapori ex calore nato ſimilis exhalat è corpore, quum udum ex humoribus adtractum ſiccitatem humectat, ac ueluti imber obiter aſpergit: Si labor fuerit multus, ſiccum præſtabit etiam uel in morbi declinatione corpus, quo tempore percuſſus quoq; arteriarum puſillus eſt, Sin labor non multus, pulſatilium uena-

rum percuſſus erit magnus & frequens, quia propter caliditatem & ſiccitatem citra intermiſſionem aër neceſſario attrahendus eſt. Veſicæ excrementum, ob laborem & uirium debilitatem tenuè ac ſubtilius redditur. Tenuitatem urinæ etiã motus qui corpus accendit, conciliat. Neq; caloris aliquid in articulis & compaginibus ex mutua motus frictione percipiunt. In huius febris curatione non admodum medicamentorum præſidijs ſubuenire ſtudent medici. Abundè hic faciunt, & ſanitatem imprimis uindicant, quies ſola inducta, & animi tranquillitas. Contraria quippe, iuxta Hippocratis ſententiam, contrariorum ſunt remidia. Inclinata porrò febre relictis tamen adhuc ueſtigijs, in ſolium deſcendant aque tepidæ, tantiſper dum æger humectetur. Neutris tamen diutina in balneo mora trahenda, neq; illis qui ob labores, neq; iſtis qui ob uenena diariam incurrunt, quia iuxtà utriuſq; mali caput eſt: ſiccitas. Si anni tempus calidum ſit & aridum, & febrientis temperamentum eiuſdem ſit naturæ, perliniatur oleo uiolaceo, oleo ex nymphea floribus confecto, cum aqua non multa. Sin anni tem

pus & ægri temperies frigida ac hummida ſit, inungatur cum oleo ex uiolis luteis & chamæmelino: idq; cum illinitione & frictione leni, temperata, & multitudine moderata, quo ad corpus humectetur. Poſt eiuſmodi olei uſum tantiſper in ſolio aquæ tepentis ſedeat, dum inſtauretur corpus, & arceatur ariditas. A' ſolio protinus oleum inducemus, ut humiditas ex aquæ lauacro conciliata melius conſeruetur. Interdicemus ſic habentibus omnia ſimpliciter exiccantia, præſertim Venerem, quoniam non ſolum exiccat, ſed firmitudinẽ deſtruit, ac ſummè debilitat: alimenta exhibeantur humida & excrementitia humiditate prædita & diſtributioni appoſita: ſpumãtur ea quidẽ liberalius, modò non confertim, ſed pluribus uicibus. Vini deniq; non ueteris & diluti, ut affatim humectet, uſu moderato utendum.

DE DIARIA EX ANIMI AFfectibus oborta, Cap VII.

Signa. QVOS *ephemera ob iram exercet, eorum oculi cuniculo ſubinde uel cõniuent, uel diſcurrunt, prominent item foras, ac ueluti egrediuntur. quoniam inſitus calor è profundo ad exteriora * inſontium eorum qui adſiciunt uindictam mouetur. Vultus rubore ſuffunditur, ob ſanguinis motum ad eas, quæ oculis obijciuntur corporis partes. & præfertur corpus pinguitudine refertũ.* Non raro *metu cum iræ motu acuta permixto, color ad aurum inclinatur, & flauus euadit.* Vrináq; *flaua, &, ut uulgò uocant, citrina, non tamen acris apparet, pulſus citus, elatus, & magnus propter motionem exiſtit, & feruor ingens toto emicat corpore.* Heic *protinus ſumma adhibeatur ſollicitudo, ut placeatur & componetur iracundia, et impeditus ac facilis inducatur anhelitus rebus delicatis & plauſibilibus: quæ ſi oblectamento ſunt, non tam corpus quàm animam refocillant atq; conſeruant.* Deinde *ratio uictus talis eſto. Alimenta offerantur optimi ſucci, naturæ al-*

gidæ

gidæ & udæ. Vinum ex toto circumcidendum, donec omnis diſcutiatur calor : nam uinum ſuapte natura calorem ſuſcitat. Abſtinendum inſuper in totum eſt à balneo, ſiquidem à ſua proprietatæ materiem in corpore contentam putrefactioni quàm maximè obnoxiam reddit, & febrem incendit, aut particulis quibuſdam corporis affigit, & abſceſſus gignit. In huius febris curatione ſummum cordi principi ex uiſceribus ſtudium eſt adhibendum, quoniam huius febris caput à ſolo corde proficiſcitur hoc eſt, à ſpiritibus uitalibus.

DE DIARIA EX SOLICITA *cogitatione & triſtitia,* Cap. VIII.

SI *quem Diaria ob mœſtitiam & altas cogitationes inuaſerit, depræhendes hoc pacto. Oculi fortaſsis ultro citroq; celeriori motu agitantur, & foràs magis magisq; proſpectant; aut quieti ueluti in profundo ceu ſcrobibus ſepti, ſubmerſiq; iacere uidentur. Cæterũ qui alta mente ſolicitius quidpiam ſecum repetunt, ac animo uerſant, fieri poteſt, ut rem*

quæ

quæ animum afficiat ac pertubet, ſecum cogitent. Vbi igitur magna ſolucitudine ſtudent id, quod unicè uenantur aſſequi, & ne omne rimandi lapidem fruſtra moueant, non parum metuunt, inſitus calor ſubmergitur: & membra, quæ mouentur, ad interiora tendunt, & proinde oculi eorum ſubſident, & ad imum lapſi concaui redduntur. Vel læta, & qui nam ex diſcrimine reduces euadent, haud oſcitanter cogitant, eoq́; diuerſum planè, ab eo quod dictum eſt, uſu uenit: arteriarum percuſſus, ſi calor tentat interna, exiguus eſt, ſin ad externa diffunditur, magnus: lotium tam acrè exiſtit, ut meatum urinarium acredine uellicet. Heic quoq; medendi methodus à contrario auſpicanda eſt. Lætitia igitur confeſtim, tripudij q́; ſpes, ocium item & à multa cogitatione uacatio acuratè præſcribenda ſunt. Quoniam ut philoſophus Plato minime φιλόλογος teſtatur, iugis et ſine modo cogitandi turba animum conficit. Soluta porrò febre in ſolium dulcis aquæ tegentis tantiſper, dum corporis ſiccitas arceatur, ſedere non dubitent. A' ſolio repente ad humiditatem ex lauacro conciliatam melius conſeruandam corpus

pus oleo humectante & infrigidante, uerbi gratia, uiolarũ & nympheæ acurata illinitione fouebimus: Fugienda uero frequens cum inunctione frictio, ne profligata inde humiditate ariditas inducatur, Vitanda breuiter & cuncta, quæ ſiccandi facultatẽ obtinent præcipue Venus, quoniam non exiccat ſolum hominis corpuſculum, ſed uices etiam eius deijcit. Alimenta exhibeantur humectandi uirtute prædita, boni ſucci, non peruicatia concoctu, & digeſtioni appoſita: Cuius generis ſunt, carnes pullorum, coturmicum, hœdorum uolucrium & cæteræ quæ mollibus conſtant carnib. piſciumq; ſaxatilium. Ex oleribus, Blitum, lactuca, attriplex, cucurbita, ſpinachia, intybus, & id genus. Cogitationes quippe, & omnes res quæ uirtutem animalem exercent, & uexant uerius, præ cæteris corpus ne dicam & oſſa quàm maximè arefaciunt. Cuius rei argumentũ euidens ſatis, uel inde ſumi poteſt, quod ijs qui à cogitationibus illis anxijs triſtitia & tædio liberi ſunt, magna ex quiete cuncta, quæ edunt probè conficient & digerunt. Qui uero ſine modo ardua quæq; & res ſerias ſedula cogitatione

gitatione reuoluit, mœroreq; afficiuntur, minimè quicquid edenda abſumunt concoquunt, etiam ſi non contumatia coctioni & diſtrictioni idonea non & parũ multa manducarint. Vino utendum heic eſt horno non ueteri, & diluto, quo humectet impenſius, Sit autem uſus ipſius temperatus & modicus, ne ſua nimietate corpus exiccet. Nam ſi uinum non citra modum hauritur, uigilias diſcutit, & ſomnum conciliat eo, quod cerebrum humectet & irrigat, mœſtitudinem profligit, lætitiam concitat, curas afflictiones abigit & cum ſpe diuite manet. Atq; in uniuerſum omnis uictus ratio, infrigerandi et humectandi potentiã obtineat, & ab omni exiccatione immunis ſit. Quæcunq; enim exiccant, alieniſſima ſunt: præſertim, ut commemoratum eſt, concubitus. periculum enim, ne inde ex Diaria febre hectica euadat.

DE

DE DIARIA EX VIGI-
lijs, Cap. IX.

DIARIA *quæ ex uigilijs oritur, his notis inſignitur. Facies ægri colore flauo melinóue ſuffunditur, ne dicam & reliquam corporis cutem eodem colore infici propter bilioſi humoris ex uigilijs agitationem, ſomnus nullus, uel ſaltem modicus febrientem reficit: corpus in totum aridum ac macilentum fit, ob concoctionis & diſtributionis defectum. Oculi frequentia motus reſoluti immodicè concaui, & ueluti ſcrobibus quibuſdam reconditi cernuntur, palpebræ ægrius mouentur. Arteriarum percuſſus, ob imbecillitatem uirium per exiguus ac tenuis. Lotium acrè quidem, ſed crudum & turbulentum exiſtit. Qui ob uigilia febricitant, itidem per res uigilijs contrarias reſtituuntur. Somnus itaq; extemplo ita affectis arte conciliandus eſt, capitis irrigatione, ἐμβροχὴν Græci uocant, ex aqua dulci tepida, in qua chamæmelum, uiola ſicca, roſæ, nymphea, hordeum mundũ & papauer elixata ſint. Oleo* Notæ Curatio Condimentum ſomni

f item

item aſtrictionis experte, affatim pertundentur. Manus ac pedes tantiſper dum uapores à capite ad inferiores particulas deriuentur ſuauiter perfricentur. Cibi exhibeãtur humidi & facilis diſtributionis, Vina non aromatica, oligophera, & minime annoſa: Vitanda, uno uerbo, ſunt omnia quæ corpus exiccant, præcipuè Venus. Perſeuerandum autem in ea ratione uultus & curatione, dum corpus reſtituatur, & ſanitas recuperetur, & ſomnus nocturnus poſtliminio reuertetur. quoniam his tranquillitatem ſæpius conciliat, & ſecundum naturam exiſtit. Deinde calor ille naturalis noctis frigiditate & humiditate in uiſcera ſe penitius inſinuat, et cõcoctionẽ adiuuat, et munus eius abſoluit. Poſtremo quia tenebræ nocturnæ, ſenſibus quietem conciliant: meridianus uerò ſomnus, contraria ex cauſa contrariorum efficit: matutinus uerò ad quartam uſq; diei horam, inter præfatos, medium bonitatis locum obtinet.

De

DE FEBRE DIARIA EX IMAginum dolore ſuccenſa. Cap. X.

NOTATU non indignũ, quod inguinum dolores ex ligamentorum & lacertorum, qui coxendicum radicibus adiacent, affectionibus proueniunt eo, quod hulceris aliquod genus uel pedes uel crura uel utráq; occuepet. Natura namq; tota in hoc eſt, ut hulcus corrigat, eoq; proinde tum ſanguinẽ tum flatus pertrahit. quæ quum inguina perreptant, ſpongiſæ raritatis ergô infartiuntur, & creatur abſceſſus. Cuius ſi cauſa hulceris modò inchoauerit, febris ſuperueniet diecularis: ſi ex antecedente cauſa & procatarctica, uerbi gratia repletione, febris putrida. Prodit etiam hanc febrem arteriarum percuſſus, ſiquidem magnus, admodũ citus, creber, ordinatus exiſtit. Et quod mador quidam calidus ac pungens, ex imo corpore emerſus, ſummam cutem roris inſtar irrigat. Facies rubore ſuffuſa, magna ex parte inflatur: rubedo tamen illa, ſanguinis colorem imitatur, præſertim ipſius inflatio: Vrina item ſubcãdida. Quos *Cauſa & notæ*

huiuſmodi febris exercet,hac ratione medendi
Curatio *ſunt. Auſpicandũ eſt à balneo, iubebimus itaq; laborantem in lauacrum deſcendere, & diutina inibi mora uerſari, adhibita frictione moderata citra oleum.quoniã corpora humectat & cutis meatulos obſtruit.Alimenta bòni ſucci et tenuium partium adminiſtranda, & caro omnis ſummè interdicenda ita habentibus eſt.*

DE FEBRE HECTICA Cap. XI.

HECTICA *febris appellatur, quod fixa, perpetua, ac ueluti in habitum corporis acta ſit,& difficulter ſoluatur. quoniam uidelicet calor præter naturam ſuccis non putreſcentibus in ſolidis etiam corporis partibus exiſtit. Hæc duplici genere dirimitur, quorum prius magna quidem ex parte ex ardentibus febribus nimium protractis accidit. alterum citra febrem citraq; dolorem ſenum corpora,calore naturali ob immodicam reſolutionem extincto, inuadit.Quam hecticæ ſpeciem Philippus Medicus,*

dicus, ex morbo ſenium uocat. Nos uero complures uidimus tum ſenes, tum pueros, tum aduleſcentes, quos eiuſmodi febris calore naturali etiam dum ceſſante aut morbi uehemētia extincto, & ægritudinis & dolorum tranſitu exercuit. Genus autem primum tribus ſpeciebus diſtinguitur, eo, quod conſtet quatuor in humano corpore humores cōtineri. unū quidem, in membris inſtrumentalibus: alium, in locis uacuis: & alium, in carne noua: & quæ etiam dum creatur, ut inſtauret cuiuslibet particulæ ſubſtantiā. Proinde humiditate in inſtrumentis puta uenis, arterijs, cōtenta: præter naturam incaleſcente, corpus etiam uniuerſum plus æquo ſuccenditur. cui ſi acceſſerit putrefactio et corruptio, febris putrida in uenis et arterijs generatur. Si uero humor qui in locis uacuis continetur, præter naturam et flagrat & imminuitur, prima hecticæ febris ſpecies ſuboritur. Sin humiditas carniū ſuccenditur, et minuit, altera Hecticæ ſpecies, quæ Græcis μαρασμὸς, Latinis tabes, ſiue Marcor appellatur, emergit. Eius natura eſt algida, & ſicca, congelat quippe, & arefacit. Si poſtremo humor, qui partes inſtaurat ſolidas, ardore

inſolenti incaleſcat & decreſcat, alia febris, quæ omnino μαραςμώδης hoc eſt, tabida exiſtit, uſu uenit. Cuius natura, ſiue ut ipſi loquuntur intentio eſt, extinguere & confringere, ſiue diſſoluere. Quorum ſanè ſpecierum primam, non eſt admodum difficile curare: alteram difficile: tertiam, non modò difficile, imò etiam impoßibile. Iuxta uero ſententiam quorundam iſtæ tres Hecticæ *ſpecies hoc pacto inter ſe dirimũtur. Primum utiq; ſi corpus cordis natura calidius præter naturam accenditur & uehemẽtius ardet, humor uero ipſius adhuc inconſumptus perſiſtit, & quaſi ebullitio quædam in eo apparet, primam hecticæ febris ſpeciem uocare conſueuerunt. Si uero inter ebulliendum humiditas cordis funiculi lucernæ modo peruſta conſumatur, alterius hecticarum febrium generatio eſt. Si membra partium, puta neruorum, arteriarum & ſimilarium membranarum, & ſimilium, uel immodico ardore uel immoderata ariditate offenduntur, tertia hecticarum febrium ſpecies accidit. Ad notas autem uniuſcuiuſque ſpeciei quod attinet, ſingulæ his ſignis diſcernuntur. ſiquidem diaria febris ex ira, aut mœſtitudine*

tudine, aut multis cogitationibus orta, in ſecundum aut tertium uſq; diem extendatur, atque ad nullam penitus infebricitationē uenit, & in eodem febris tenore, à principio ad eundem uſque diem perſiſtit, ita ut nihil uehementiæ accedat, & nigredo, macieſq; ac pallor & citrinitas in colore & forma eleuet, primam hecticæ febris ſpeciē eſſe reputa. Si uero memoratis indicibus acrior caliditas ſuperuenerit, quum cibi ſumuntur, qualibet hora fuerit, quo ad aliud nil quàm febrem auctam indicabis, & eius ſolutionē proſpicis, utiq; febrem ad ſecundam Hecticæ ſpeciem perueniſſe autuma. & non ſine certo præiudicio: Dapes boni et temperati ſucci per biduū aut triduum diuerſis temporibus offeres. Qui itaq; iſtud perpetrans, id, quod cōmemorauimus, u ſu; ut ſolem: ne eſt, uenit, ac magna cū fiducia ſecundā hecticæ ſpeciem eſſe pronunciato. Tertia ſpecies Hecticæ ſignis admodum manifeſtis deprahenditur: oculi immodicè concaui, ueluti quibuſdam quaſi ſcrobibus recōditi, atq; in imū exhauſta omni ipſorum humiditate, ſubmerſi uidentur: ſordes in ipſis aridæ apparent, palpebræ præ grauitate ceu ſomnolentæ identidē cō-

niuent. Supercilia ſurſum eleuantur, decumbentibus igitur lumina areſcant, & ſubinde ſerantur. Spatulæ ob tabem carne exutæ inſtar alarũ prominent, color faciem cinericius deturpat, & ſqualidus quidam affectus, cuiuſmodi eorũ, qui ſub ſolis æſtum iter longum per puluerem fecerunt. Cutis in fronte tota facie arida diſtenſáq; eſt, flore uitali extincto. Contabuerũt carnes temporum adeo, ut collapſa uideantur et cõcaua loca. breuiter nihil aliud præter oſſa cutẽ ſolam habẽt. Nam ſi denudatum uentrem inſpexeris, neq; inteſtina neque uiſcera ſupereſſe uidentur. Cutis eorum tangenti non admodum calida, ſed adprimè arida eſt, quam ſi digitis appræhendens extendere libeat, inſtar corij cuiuſdam exiſtit. quam conſtitutionem ſumma imbecillitas uniuerſi comitatur. Pulſus arteriarũ tenuis, debilis, durus & frequens: Tenuitas & debilitas, uirtutis imbecillitati acceptæ referuntur. ſicuti durities ſiccitati, & frequentia ardori. Arteriæ uero ipſa, chordarum modo, manus admouenti extendi uidentur. Vrina ſic affectorum oleacea eſt, in qua laminea, quædam contenta, alia nomine ſquamis ſimilia, dicuntur Græce πεταλώδεις

λώδεις, natant ac ſubſident, ꝓpter colliquationẽ totius corporis uel alicuius partis, præſertim ſolidæ quæ tabeſcit. quæ dũ in matulã aut quodcunq; aliud uas aquæ infunditur, olei inſtar ſtrepitum edit. Hactenus de trium febrium primæ ſpeciei hecticæ notis abundè. Secundæ autem ſpeciei, & ex algore immodico & ſiccitate prognatæ indicia hæc peculiaria ſunt. Pulſus debilis, tardus, inæqualis, lotium candidum et tenue. iam curatio aggredienda.

CVRATIO HECTICARVM febrium. Cap. XII.

HECTICARVM febrium curationis ſumma, in uictus ratione maxima ex parte frigida & humectante collocatur. Quod ſi hectica, citra aliam febrem ex humorum putredine natam, & ab omni materia putrefationi obnoxia immunem exiſtit, lacte aſinino exquiſitæ propinato, ad propoſitum affectũ nihil eſt utilius. Eſto autem aſina, unde lac ſumitur. colore flauo, ætatis maximè florentis, quæ haud

multò ante ſit enixa, cui pullus ſi quem lactat au ferendus. et præſtat ſanè ipſum ex ipſis mammu lis ſugere, quoniam in aêre ſi moratur paululum, celerrimè corrumpi mutariq; cõſueuit. Eſto autẽ lac q̃ hauritur ſplendens, lene, & mediocris eſſentiæ, ſic, ut ſuper pollicis unguem inſtillatum, neq; citius neq; cunctatius uerſo ungue delabatur & ſuper ſpeculum guttatum fuſum, non protinus ad margines expandatur. Pabulum autem aſinæ exhibeatur ex herbis frigorificis & humectantibus cuius farinæ ſunt coriandrũ udum tamarix aquatica, endiuia, intybus, et hordeum album. Potus ſit, aqua dulcis, de qua conqueri non poßit. Nam quum idoneis nutrimentis alitur animal, & frugi potu utitur, lac inde inculpatius & præſentioris auxilij generatur. Vtile etiã alimentum ægris præbet ptiſana, piſum (mes uocant Punici) cũ attriplice, blito, uiola, aut lactuca, aut cucurbita. Pro potu propinetur aqua malorum Punicorũ, muzorum, & aqua cucurbitæ. Collocabimus inſuper ægrum in labrum aquæ, in qua folia cucurbitæ, hordeum cui detracta cortex ſit, uiola, nymphæa, lactuca & id genus cætera elixata ſint. quo in lauacro ad unguem,

guem temperato, non niſi moderatè commorandum. Vbi extractus fuerit, oleis frigidis & alijs humectandi facultate præditis, priuſquàm ſe ueſtiat, inunguendus erit, è quorum numero hoc linimentum imprimis congruit, quod oleo nymphεæ, uiolaceo, roſaceo, et cæra cãdida ſeu pinguedine ſuilla conſtat. Conferunt item oleum de ſemine cucurbitæ dulcis, de papauere, & butyrum illitum. Quoniam iſta ſingula corpus humectant, & humiditatem ex balneo conciliatã tuentur, conſeruant, & ne corpus plus iuſto digeratur, exigua ſpiramenta obſtruit. Quod ſi robur corporis ſit ualidum, priuſquàm ſe ſolio calidi credat ægrotus, mulgeatur in corpus ipſius lac ex papillis mulieris, aut uberibus aſinæ, ſeu capræ quandoquidẽ idipſum recens mutulũ impendiò humectat. Si firmitudo & uirtus corporis imbecillior ſit, lac ſoli aquæ cõmemorato permiſcendũ ducito. Neq; unquàm in ſolio lõgiore ſpacio uerſari expedit hecticis, multoq; minus ſudare, ne uidelicet quippiam de proprijs ſuccis hauriatur, & uiribus deſtituatur, liqueſcat, & extenuetur. Neq; linimentũ unquàm ante lauacrum inducatur, ne cutis tenues meatuli olei

uiſcoſi-

uiſcoſitate obturentur, & aquea humiditas penetrare, & ſolidas partes rigare nequeat. Lauationum autem modus ſic habet. Mane ſumpto lacte, ſemel in ſolium deſcendat, lauet'que à cibo ac potu ubi quieuerit ueſpere rurſum idem ciat, donec lauacri calor à uiſceribus ſuccos è cibi & potu natos excitet, & in reliquum corpus diducat ac digerat. Vbi uero febrilis calor iam ſedatus decreuerit, & corpus à materia putredini obnoxia depurgatum fuerit, bubulum quoq; lac, butyro & pinguedine exutum, haud inutiliter propinatur. Modus autem ſolemnis eſt à principio ferè denarij decem, deinde paulatim dationi adijcitur uſq; ad denarios triginta. Si uirium firmitudo & coquendi facultas ſuadeant, ac opem ſuam polliceantur, etiam ſi ampliorem menſuram exhibeas, nihil delinques. Sed miniſtrabis id ipſum cum, ſeſquidenario horum paſtillorum, quos τροχίσκους Græcè iam omnes appellitant.

PASTILLI IN FEBRE HEctica cum lacte bubulo, butyri experte, utiles.

Sumantur,

- Spodij, Glebæ Armeniacæ — ʒ iiij.
- Roſarũ, Seminũ: Citrulli, Portulacæ, Cucurbitæ dulcis — 3.iij.
- Carabæ — ʒ iij.

In ſumma ſimplicia ſint ſeptem, quæ in pila trita per cribrũ traijciantur, & cum aqua arnogloßi diluta redigantur in paſtillos, qui exhibeantur modo iam præfato. Ipſi namq; à febre præſeruãt, tuentur, & præſentem profligunt. Si febris uel adſit, uel immineat, corpore à materia putreſcente, & febrem putridam progignente neutiquam puro, ab omni lactis genere cauendũ erit, in cuius uicem aqua hordei cum cancris fluuiatilibus elixa propinetur. Sint autem cancri huic uſui delegati uiui ac recentes, quibus adimantur cortices pedes atq; dentes, abluanturq; accuratius aqua frigida, cinere, & ſale tribus uicibus tantiſper

Aquæ hordei cũ cancris præparatio

tantiſper, dum grauem fœtorem exuant. deinde eoſdem denuo ſola frigida lotos atq; deterſos cõterito, & cum aqua hordei depurati decoquito. cuius decocti modus eſt ſelibra, cum huiuſmodi paſtillorum pondo aurei unius, quorum ſic habet deſcriptio,

PASTILLI ALII AD HECticam febrem accommodati.

Accipes

Arnogloßi / *Gummi* / *Dragachantæ* / *Amyli*	ʒ iji.
Glebæ Armeniacæ / *Spodij*	ʒ iiij.
Papaueris albi	ʒ v.
Roſarum / *Cucurbitæ dulcis* / *Portulacæ* / *Sem Citri excorticat*	ʒ vi.
inis. Cotoneorũ à cortice mundatorũ / *Melonum*	ʒ vij.
Cucumeris / *Succi Glycyrrhyzæ*	ʒ x.

Sint uno faſce omnia numero quindecim, quæ contrita & cribrata diluantur in lentore pſilij, & redigantur in paſtillas. Cuius aureus ut traditum eſt unus, cum aqua malorum Punicorum, quæ granata dicuntur, et Medicorum Citrea appellata, ieiunis exhibeatur, & unam poſt horam aqua hordei ceu memoratum eſt, porrigatur. Cibus illorum, ſit cucurbita cum attriplice adiecto bleto, uel phaſeoli, piſaue, cortice detracto, oleo amygdalorum dulcium, ac de ſemine cucurbitæ dulcis ammixto. Sub ueſperã corpus perliniatur aqua malorum Punicorum, muzorum, oleoq; nymphææ, atq; ex ſemine cucurbitæ dulcis confecto. Habitet hoc pacto affectus in æſtate, et qualibet cõſtitutione tẽporis calida, in ædibus ac cæteris locis frigidis, ſalicibus roſis, myrto, floribus nymphеæ, uiolis ac uitibus redimitis atq; inſtratis. Quod ſi languentem animi deliquium quam ſyncopam uocant, corripiat, artubus extremis linimentũ ex aqua myrti roſarũ ſandalis, camphora, uiolis, roſis tritis, ligno aloës crudo, epithematis modo imponatur, aqua roſacea ſemper roris modo aſperſa, ſumma diligẽtia & ſtudio adhibita, ne quid in patientis corpore

Mes ſiliquis ademtis

corpore liquefiat ac reſoluatur. Alimentū optimum eſt ſic affectis, luteū oui ſorbile, medulla panis, uino nec odorato, nec annoſo madefacta. Confert etiam mirificè huiuſmodi decoctū cū modo ſumptū. ſubtilis hœdi caro recens ac potior præſertim ex coſtis eligetur, & in perexiguas portiūculas minutatim inciſa, in olla noua nō ſordida cum ſalis momento clementer decoquatur, quoad acor ipſius effluat ac promaneat. Poſtea per colam traijciatur tantundē aquæ malorū ſuperfuſa, & decima omnium parte uini optimi aromatici, quod tepefactū magna commoditate propinatur. Quòd ſi à malo uincēte, ægrū iam ex morbi diuturnitate uiribus in totum deſtitutum, & artus atque membra ſiccitate ac ſenio confecta extenuataq; conſpicias, & tabida propemodū ita colliquari, ut uenæ prorſus exangues uideantur. manuumq; ac pedum inſuper muſculi nō tabeſcunt ſolum, ſed euaneſcunt etiā hunc nulla curatione adhibita ceu deploratum relinquas. ſolet enim id malum eſſe ut plurimū immedicabile. Omne uero iuuandi ſtudiū huc enixè contendat, ne natura hac febre & tabe (quā φθίσιν Græci dicunt) correpti ſoluta ſuccum

bat.

bat. Si uirib. poſtratis iacere uideatur, aquæ hordeaceæ loco, ptiſanã hordei, dicitur aũt πτίσάνη, ἀπὸ τοῦ πτίσσειν, id eſt, à pinſendo (quia pila tundebantur) decoctã, excoriato cũ milio obiter aſſato, præbeamus. Quin & gummi torrefactum & in puluiſculum redactum ſpargere ſuper expedit. cõducunt itẽ magnificẽ, qui ſub ijciuntur paſtilli.

PASTILLI IN HECTICA

Virib. deiectis, & natura ſuccumbente præſentis commodi.

Sumito:

- *Boli Armeniacæ* ℥ v.
- *Seminis oxalidis (quã uulgo acetoſam uocant) decorticati torrefacti.* / *Oxycanthæ quam Berberim nominant.* ℥ vi.
- *Caſtanearum toſtarũ* / *Roſarum* ℥ iiij.
- *Spodij* / *Carabæ* ℥ iij.

Summa ingredientium ſunt ſeptem, quæ friata

 & per

& per incerniculum traiecta, aqua cotoneorũ ſeu malorum diluta redigantur in paſtillos. Vnde becticis uel conclamatis matutino tempore cum aqua pirorum, quantum uidebitur, offeratur. Veſpere uero herbæ pulicaris (quam φύλλιον Græcè cognominant) toſtæ aurei pondo, & cancrorum ad unguem aſſatorum denarij pondo unius, gummi torrefacti tantundem, glebæ Armeniacæ aureus dimidius ſibi cõmixta cum aqua malorum exhibeantur. Alimentum conducit ſic patientibus, oxalis elixata, uel in patella cum amygdalis dulcibus ſuis cum corticibus toſtis cocta. Lẽtes præterea ſuo cum cortice torrefactæ et cũ aqua ſemel elixæ, deinde eo dẽ decocto iterũ cũ aqua malorũ Punicorũ (quæ granata dictũur) et rhu obſoniorũ aqua ſuccoq; cotoneorũ elixatæ cõferũt. In potu cremor, ſeu ptiſana meſpilorum: ſiuæ labruſcæ omphacijue, ſiue de acinis granatorũ deq; malis abſq; ſaccharo cremor, exhibeatur. Et ſi res exigat porriges etiã confectionẽ (quã Arabes Suffuf dicũt de acinis malorum Punicorũ cum gummi Arabico, ſucco eupatorij & ſucco hypociſtidis, & radice rubee & granis myrti, ſi nulla adſit tuſſis:

ſi

ſi hæc adſit, detur gummi Arabicũ, bolus Arme nius, pſilium, caſtaneæ, grana myrti & merus ſyropus myrtinus. Si lancinantur, et exhulcerã tur inteſtina, utere infuſo, (quẽ Græcè iam om nes clyſterem nominant) cuius facta mẽtio eſt, in capite de Excoriatione. *Aliam hecticæ febris ſpeciem, quæ ex morbo ſenium appellatur, hac ratione curare ſtudebimus:* Primum *omniũ ſum mæ curationis in hoc conſiſtit, ut corpus ſcitè calefiat à leuioribus uero ſemper remedijs calfa cientibus auſpicandum & temperatis maximè, deinde ad ualentiora paulatim progrediendum.* Quocirca *à principio ſtatim offerenda ſunt, condimentum citri & zingiberis, & radicis ſe cacul, conuenit & lignũ aloês alimbigetúe.* Pro *batur etiam magnificè effidabegi cibus, qui con ficitur ex carne ouilla atq; pullina.* Potus *ſit, ui num non uetus copioſum.* Conducit *in hac fe- bre ſolium ex decocto chamæmeli, ſambuchi, lilij, & conſimilium.* Cõmendatur *& uiriũ cor roboratio, quæ nares demulcentibus calorificis odoribus conciliatur, uerbi gratia, narciſſo, ci- tro, ſambucho, ſampſucho, lilio, ac ſimilibus.* Confiat *inde ſuffitus, qui ex recẽti ligno aloës*

ſubinde inſtructus plurimũ iuuat. Quod ſi uires corporis utcunq; deijciuntur, reparare eas exhibita in potu theriaca aut Diamoſchi, *aut confectione* Mithridatis *conabimur.* Fugiẽdã *porrò in hac etiã ſpecie* Hecticis Venus, *ut omniũ alienißima. utendum uerò & clyſteribus, nempè eo quòd iſtis ad hunc modũ conficitur.* Accipiantur *caput ac pedes arietis, conciſa & contrita, conijciantur in ollam egregiè mundã, & ſuper fundatur aquæ iuſta quantitas, atq; adijciantur.*

Tritici } ſingulorũ quãtũ iij digitis cõ-
Hordei } præhẽdi poteſt. uulgò pugillũ
Anethi
Chamæmeli } ℥ 1.
Ciceris imperialis, quã herbã Arabes haſech indigitãt } ℥ 1.
Ficuum x.

Coquantur unà omnia ad tertias, & colo diffundantur, accipianturq;

Iuris decocti ℔ 1.
Butyri bubuli ℥ 1.
Olei Siſamini ℥ ij.
Olei de Ben ℥ 1 & dimidia

Commiſceantur ſingula, fiatq; lauamen, quem

clyſterem

clyſterem nominant. quod per triduum inijcito, quinq; deinde dierum ſpácio ſuperſedeto. Mox *eundem clyſterem, quoad ſatis humectetur, & impinguetur hectici corpus, identidem inijcito. Iuuát etiam noctu corpus linimento ex oleo narciſſino & alba cæra contexto oblinire.* Cibi lo*co luteum oui cottidiæ ientaculi uice mane utiliter exhibetur, & uini non multum, neutiquàm odorati.* Poſt *hæc lauacro credatur ægrotans, in quo tempus haud ita longum commorari expedit.* Ex *quo ubi iam extractus fuerit, offeratur cibus carneus, zingibere, ſpica, cinnamomo & galanga conditus, & id genus nonnulla.* Poſtre*mo ſomnum quietè conciliet, ac dormiat. Quæ ratio uictus tamdiú ſtudioſè obſeruanda, dum corpus inſtauratum ad ſuam ueluti naturalẽ conſtitutionem tanquàm poſtliminio reuertatur.*

DE FEBRE CONTINENTE, *quam hodie omnes Græcè Synochon cognominant, quæ utiq; ſanguinea exiſtit.* Cap. XIII.

SΥΝΟΧΟΣ, *hoc eſt continens, febris eſt, quæ non ſtatis ſuis horis ac periodis identidẽ conſurgit. Sed quæ in una acceſſione*

ab initio ad finem uſq; perpetuò perſeuerans in plurimos dies porrigitur. Oritur hæc ex ſangui ne utiq; bifariam, nam ſi is citra putredinẽ pror ſus quàm par eſt amplius incaleſcit, ex Diariarum febrium genere erit ſynochus, & appellatur ſynochus non putrida. Si autem manifeſtam cum ardore putredinis notam habeat, præſertim in magnis partibus inſtrumentarijs, & ampliori bus uaſis uehementior accidit febris, quæ uerè ſynochus, & putrida quidem cognominatur. Et eius ſanè ſynochi tres ſunt differentiæ: Nã quædã illarũ ſemp̃ à principio quietior, deinde paulatim augetur, & exiguũ aliquid adijcit eo, quod id quod putredinem experitur copia excedit id quod reſoluitur. eam Græci ἀναβατικὸν καὶ ἐπακμαστικὸν, hoc eſt, incrementum ſuſcipientem, aut inualeſcentem nuncupãt. Quædam principio acrior inſultat, mox paulatim diminui tur & decreſcit, quoniam id quod reſoluitur, ſuperat magnitudine quod putreſcit. Hanc παρακμαστικὸν, id eſt, decreſcentem Græci nominant. Alia ab initio ad finem, eadẽ ad unguem quantitate & uehementia perdurat. quoniam id quod reſoluitur, cum eo quod putredinem ſentit

ſua

ſua utraq; copia ad amuſſim reſpondent. Vocatur hæc Græcis, ὁμότονος, καὶ ἀκμαστικὸς hoc eſt, in eodem uigore perpetuò perſiſtens. Notis huiuſmodi febris hæc depræhenditur: Facies pariter & oculi rubore ſuffunduntur, tempora inflantur. corpus uniuerſum conſpicua repletione, ſegnitia, laſſitudine, grauitate laborat. Capitis dolor cum inflammatione & grauitate infeſtat, calor & humiditas corporis augentur, pulſus magnus eſt, uehemens, citus, plenus et lenis, cum arteria nec duriore nec molliore. Vrina tenuis eſſentiæ, nõ multum à naturali diſſidet, niſi quod paulò coloratior, conchiliorum ſanguini propius accedit. Quin et ſuſpiriũ, quod aſchma uocatur, hanc interdum febrem comitatur, tum propter magnam ſanguinis & caliditatis copiam, tum quod aliquid uaporum pectus tentat, & branchijs pulmonum infarcitur. Porrò curatio prædictarũ differentiarum, quiddam cõmune, quiddã ſingulis ꝓpriũ habet. Ea quæ ex diariarum febriũ genere exiſtit, quũ ſanguẽ immodico feruore ſine putredine ſuccenditur, haud aliter atque uera ſynochus curatur, communi uidelicet atq; ijſdẽ remedijs. Ratio itaq; curandi à

ſanguinis miſsione auſpicãda. etſi robuſtæ uires ſunt, nihilq́; aliud inſigniter repugnat, ſangus uſq; ad animi defectũ auferendus. maximũ enin hoc ſynochi febris eſt remedium. Primum quod corpus ex animi deliquio celerrime refrigeratũ, in contrariũ ſtatũ, febre profligata, prõptiſsime agitur. Deinde, quod in eiuſmodi corporib. ſæpi us ſuperuenit diaria. Cõducit et clyſtere ex aqua oleis benedictitet lẽtitia pſilij, & oleo roſaceo inflãmationẽ extinguere. cuius etiã ergò uſurpanda aqua uirgæ paſtoris et ſalicis, et pſiliũ cũ oleo roſaceo. decoctũ cucurbitæ, & ſuccus citri oleũ uiolaceũ. Si lingua uehementer ſiccà & ſalebroſa fuerit, grana cotoneorũ, pſilliũ & ſemenaltheæ aqua macerentur, quorũ marcor pmiſceatur cũ oleo de ſemine cucurbitæ dulcis et ſaccharo, & fiat linctus qui lambendo ſubindè deglutiatur paulatim. Quumq́; nigredine et aſperitudine tentatur lingua, præmemoratis ſeminibus tritis, linteoloq́; inuolutis ad ruborem uſq; fortiter confricetur. A frictione eiuſmodi utatur aqua citri, oleo uiolaceo, uino ſuccòue malorum Punicorũ, muzorum cum oleo de ſemine cucurbitæ dulcis. Porrò ſi caro, hoc eſt, ſomni pro-

profunditate, quam Subet Arabes appellant, uehementer occupentur adeo, ut neq; oculos aperiant, & omnino muti decumbant, neq; quicquam interrogati reſpondeant, nihil ſanè capiti admoueatur olei, neq; emplaſtra cum farina hordei, uerum imbris inſtar adſpergatur ex alto embrocha ex oleo roſaceo & aceto. Quod ſi acerbius ingraueſcētè morbo huc illuc ſeipſum enormius qui laboret, iactitet: et uenter ſpiritibus ita inflatur ac diſtenditur, ut concuſſus tympani ſonitum edat, & uentris ſolutio iuſtò amplior ſuperueniat, nec tamē uentris inflatio ſubſidat, iudicabis eum morti proximum, præſertim ſi appareant in ipſo uariolæ uirides, maximè ſi ſpacioſæ, latæ ac ſeßiles, et ſudor multus toto corpore diffluit: Quod ſi fiat ſanguinis ex naribus eruptio, tempore nempe decretorij, tātum abeſt ut ſiſtendus ſit, ut obuijs etiam ulnis ſit amplexāda. Niſi adeo fuerit exuberās ut uireis deijciat, tum enim præſidijs, quæ de Sanguinis ex naribus profluuio capite peculiari memorata ſunt, ſubueniendum.

DE CVRA FEBRIS EX AB ſceſſu morbilli. Cap. XIIII.

QVOD ſi febris huiuſmodi ex abſceſſu, quem Almeſire Arabes nūcupant, originem ducat. Abſceſſus ante omnia ſanguinis detractione, & pharmaco ex geminis myro balanis, prunis, tamar Indis & capnio, hoc eſt, fumaria curandus eſt. Atq; ſi res poſtulare uidentur, aqua etiā Solani, aqua mandragoræ & endiuiæ cum caſsia fiſtulari præbeatur: mox etiā aqua hordei cum uino aquáue granatorum, muzorum exhibenda. Abſceſſui autem linimentū ex ſandalis rubeis, auelana Indica, gleba Armeniaca, ſuccus (ſief uocāt) memithæ, cum aqua ſolani & coriandri udi & caphura.

DE CVRATIONE VARIOLArum. Cap. XV.

QVOD ſi ob febris feruorē hulcuſcula quas uariolas nūcupant, hinc inde oboriantur, curatio à ſanguinis itidem miſsione per ue

nam, auſpicabitur, ſi uictus permittat, Si eadem imbecillior ſit, à cucurbitularum adplicatione: Obſeruentur autem curioſius lumina tantiſper dum nihil hulcuſculorum ab eis emergatur: & ſubinde fricabis oculos aqua roſacea, aqua rhois, hoc eſt, ſumach, et aqua malorum Punicorũ. Sunt qui perungunt oculos aqua expreſſa ex ſemine roſarũ & ex carne pulpaue granatorum. Quum igitur hulcuſcula apparent, tenuiſſimũ puluiſculũ oculis conſecratũ (alcathol à Barbarit appellatum) in aqua coriandri humidi, ſicci in aqua cœleſti colata macerati dilutum, in oculos ſtillatim indito. Et quo hulcuſcula euidentius et citius compareant, citra pectoris conſtrictionem & omnem anguſti, ãabſq; animi deliquio et faſtidio, ſeu nauſea, propinabis laccæ denarios quinq;, cum lenticulæ rudis, hoc eſt, neq; excorticatæ neq; ablutæ denarijs ſeptem, & dragachantæ denarijs tribus, Coquãtur ad tertias in aquæ ℔ 1. & colo diffundãtur. Potus eſto aqua hordei, duabus uidelicet hordei prtibus cum una lentium decoctis. Cibus autem ſit phaſeoli, hordeum, attriplex, blitum cum oleo. Quod ſi res exigat, ut uenter aſtrictior infirmi lubricetur,

tur fiat id decocto prunorũ, iuiubarum, paßularum, tamarindorum, caßia fiſtularis & terenia bin per ſeptem dies, à ſeptimo autem die uentris deiectio fugienda & arcenda eſt. Solemne etenim huic eſt ægritudini, ut ſub finem eius, aluus ſuperueniat ſolutior. quoniam ſolet magna ex parte ſemper materiem retentam nec tempeſtiuè excretam uel diarrhæa uel excoriatio, propter materiæ acredinem, excipere, Poſt ſeptem itaq; ut diximus, dies, præbeatur lenticula toſta cortice detracto, ex aqua malorum Punicorum muzorum elixa. & pro cucurbita fructum palmæ. Pro cibo alioquin expediunt, ex fructibus. uuæ albæ, mala granata muza, mala, pira, cotonea & id genus alia. Hyberno inſuper tempore focus illorũ gratia, ex lignis tamaricis & uitium ſarmentis inſtruatur, ad quem ſe calfacient ægri. Vbi uerò bulcuſcula cœperint exiccari, ſuper inducatur illis penna, farina oryzæ Perſicæ, aut farina milij adiectis radicibus ſiccis arundinum et croco, cum aqua roſacea confectis. Nec deſunt qui ita affectũ, ſale trito & cum oleo ſeſamino læuigato perungunt. Nonnulli frictionẽ probant eam, quæ cum decocto

ficuum

ficuũ, & ſale, & furfuribus oryzæ adhibetur. Decumbat autem ſupra grabatum milio inſtratum, quoniam id hulcera illico arefacit & exiccat. Quod ſi qua in naribus aut ore ſuboriantur hulcuſcula ſeu puſtulæ, facto quidẽ ungẽto ex oleo roſaceo, dragachanta & cæra candida nares perliniantur. Os uero quietis tempore, cum marcore ſeu lenticia ſeminum cotoneorum aut muco pſilij. Si porrò aluus fluida continenter fuerit, paſtilli de ſpodio & paſtilli de ſeminibus cum ſemine oxalidis miniſtrẽtur. Conficiuntur autem Paſtilli de ſpodio cum ſemine oxalidis hoc modo.

bre liberetur. Veſcantur autem milio, cui cortex detractus ſit, cum hordeo mollito, aut ptiſana hordei decocto. Si his actis & tranſactis omnibus ſynochi quædã reliquiæ reſtant: Sequentium paſtillorum uſus uehementer cõmendatur.

PASTILLI SANGVINEI FEbris reliquias arcentes.

Accipe
- Spodij } ʒ iij.
- Citri }
- Seminum portulacæ ʒ v.
- Cucurbitæ dulcis ʒ vij

conterantur ſingula & cribentur & cum muco pſillij redigantur in paſtillos. Propinẽtur cum aqua granatorũ, aut citri, uel intybi & caſcutæ.

DE TERTIANA Cap. XVI.

SCIRE oportet quod tertiana febris continens habetur & intermittens, cõtinens dicitur, quãdo putreſcens materia, pariẽs, febrẽ in uenis et arterijs cõpræhẽditur: intermittẽs

quum

ac cætera remedia, quæ obſtructiones liberant, craſſa incidunt, et feruorem febris reſtinguunt, adhibebimus. Quocirca aluus cum decocto pru norum oxyphœnicorum, uulgò tamarindorum, paſſularum purgatarum, manna item, & caſſia fiſtulari ducatur. Sed ſi aluus plus æquo adſtricta, leuibus hiſce ac blãdis potionib. deiectorijs non reſpondeat, proderit per ſedem clementes clyſteres ex decocto chamæmeli, uiolarum ſiccarum, (tribuli, quæ herba Arabibus haſech uo catur) myxorũ (ſebeſten nominant) hordei excorticati, althææ cum ſaccharo rubeo & penidijs adiecto oleo uiolaceo, aut ſiſamino ſale et ni tro (Baurach uocant) pauco infundere. Vbi uerò aluus lubrica euaſerit, aqua hordei ſeu ptiſana præbenda eſt. Siq; natura hominis aridior, & uenter ad ſiccitatem pronior ſit, eadem cum aqua malorum Punicorum dulcium uel cum appoſito quopiam zulapio, aut ſaccharo propinetur: ſin minus, cum aqua granatorũ muzorum, aut cum oxymelite præparato cum ſaccharo. Cibus erit ijs lenticula à cortice purgata, cũ atriplice & blito & piſis, phaleolis'ue mes appellatis: aut cucurbita, & ſpinachia cum oleo de

amygdalis dulcibus, & oleo ex oliuis non dum maturis (omphacinum uocant) abluto, depurato. Si partibus, cum id genus edulijs ueſci nequeant, ptiſana hordei in aqua calida per horam macerata, deinde frigida abluta, ne rugitum aut flatus parat, adiecto ſaccharo permodico comedendum exhibeatur. ptiſanaq; tritici pari ad unguem modo præparata, ptiſana item ex ſiligine; haud aliter macerata, & inſtructa. Ex fructibus probantur imprimis pruna recentia, mala Punica, dicta muza mala, meditullium citri & cucumeris. caro palmularum & cucumeris, uua alba & his ſimilia. Potus eſto, aqua prunorum & cucurbitæ, adiecto ſaccharo, zulapium, uinum malorum granatorum muzorum. & ſuccus ſiue aqua malorum Medicorum, quæ citria dicuntur: ſi ægri natura & aluus ſiccior ſit, ſi autem humidior & fluida ſit, oxymeli ſuccus medicatus (quem Arabes Rob dicunt) & malorum Punicorum merum utiliter præbetur. Quod ſi immodica alui & inteſtinorum leuitas infeſtat, potus loco cremorem, ſiue dilutum ptiſanæ hordeacæ cum paſtillis de ſpodio aſtringentibus propriora, & prohibeto zulapium, pariter

riter

riter & ſaccharum. Præſenti etiam commoditate in potu ſuccus medicus granatorum, ſuccus medicus malorum, & ſuccus medicus malorum cotoneornm ſyncærus & acidus præbetur. Quod ſi capitis dolor, quē κεφαλαλγίαν Græci, Sodam Arabes nuncupant, pariter cum febre affligit, fiat irrigatio capitis pluuiæ inſtar in caput deſtillando oleum roſaceum, cum acerrimo aceto ex uino pleno confuſum, uel oleum roſarum, cum oleo de ſalicibus & aqua roſacea mixtum: quoniam reprimit materiam infeſtantem, cohibet, retundit, & infrigdat talis embrocha. Si extinguere tantum feruorem libet, & nihil repellere aut reprimere non parum proderit adſpergo ex decocto uiolarum, aqua portulacæ, aqua ſalicum, aqua roſacea, oleo roſaceo, oleo uiolaceo & nympheæ quod Nymphacinum uocitant. Succus inſuper uirgæ paſtoris, mixtus cum oleo nymphææ, aut cum oleo de ſemine cucurbitæ dulcis & aceti momento, & caphura (camphoram uulgo nominant) ita laborantibus opitulatur. Quumq; res & neceſſitas exigit emplaſtra texantur artificioſè, ſalicibus recentibus contritis, & congeſtis, & ex

ramentis cucurbitæ, ſemperuiuo, farina hordeacea, (quam ἄλφιτον uocant) diluta ex aqua roſacea, & ſandalis albis. & caphura cum aqua malorum citriorum, & aqua roſacea, & momento aceti læuigatis. Si capitis dolori in ſynocho, ut ſolet, uigiliæ accedant, adplicabimus linimentum ex aqua lactucarum, & ex folijs recentibus papaueris confectum. Et emplaſtum ex floribus recentibus uiolarum & nymphææ, lactucaq́; & papauere egregiè contritis, adiecta farina hordeacea & exigua althæa, quæ rediguntur in emplaſtrum, cum aqua cucurbitæ & oleo uiolaceo læuigata. Si his actis dolor non ſedatur, æſtusq́; & feruentes halitus uaporeſ-ue calidi & ſicci capiti impacti mordicus hærent, embrocha ex floribus chamæmeli, uiolis ſiccis, roſis, hordeo, folijs nymphææ, folijs papaueris aut ſeminibus ipſius, aut ſemine lactucæ caput conſpergatur. Si ne hac quidem accuratius adhibita, capitis dolor demulcetur, febre uel prorſus ſublata, uel blanda modò reſtante, lac ſuper caput ægrotantis mulgeatur, ſi uires ſunt ualidæ, mulgeatur lac caprillum. ſi imbecilles, lac humanum. Poſt eiuſmodi lactis uſum, in-

ijci-

ijciantur emplaſtra iampridem cõmemorata, & quietè per horam unam impoſita ſuperſedebimus, dum quieſcat ægrotus, uel donec tollatur cruciatus. Poſthæc errhina ex oleo uiolaceo, uel ex oleo nymphææ, cum lacte puellæ ad caput purgandum manibus infunduntur. Quibus omnibus ritè adhibitis, ſi nihil promouerimus, emplaſtrum ex chamæmelo, uiola, mellıloto, & id genus anodynis confectum capiti imponatur. Si cruciatui uigiliæ complicentur, uaſcula aut cortices papaueris conciſa, ſemen lactucæ, & mandragora emplaſtris utiliter & aptè miſcentur, pro aqua ſimplici, aut quouis liquore aqua ſtillaticia lactucæ admixta, ut ſomno dolorem leuet. Cæterum hæc et huius generis cætera præſidia, non ſunt niſi capitis dolor ex ſiccis uaporibus calidis naſcatur, admouenda. Quum uero caput uaporibus humidis & craßis refertum eſt, lac, errhina, & huiſmodi caput purgantia uitanda ſunt. iſtis namq; medelis capitis dolor id genus duplicaretur. Notat autem talem cauſam cum dolore quaſi pondus & grauitas. Fotu igitur decocti herbæ ac florum chamæmeli talibus ſuccurrendum, quo ſanè tantiſper utendum, quo

ad uapores per meatulos decocto chamæmeli reſolutos euaporent. Et ſi ad ſperginem, quam ἐμβροχὴν Græci nominant, res poſtulare uidebitur, eandem ex eodem decocto à fotu fieri expedit. Quando autẽ grauedo ac ueluti moles oneroſa, caput infeſtat: aut ſomni profunditas, quam κάρον *Græci, Subeth Arabes nuncupant, laborantem occupat, oleorum uſus nullus adhibẽdus eſt, quoniam meatus obſtruit, craßumq; & uiſcidum humorem, morbi cauſam interius firmat. Pedes inſuper ac manus iure chamæmeli calido perfundantur, ac ſi quidem æger ſentit ex attractione huius decocti uaporẽ aut quamcunq; materiam ex capite per ceruicem in ſcapulas, ſpondyles, & dorſum uniuerſum deſcendere, capitis dolor ſedabitur & ſuccedet tranquillitas: ſi uerò nihil deſcendere percipit, dolor perſiſtet, neque ulla quies comitatur. quoniam cõtumax materies capiti impacta mordicus hæret. Valentiorem itaq; antiſpaſim moliri conuenit, uinculis itaq; arctioribus manus pedesq; excipiantur quæ tam uiolenter conſtringantur, ut egregiè offendant, & dolorem concitent afflicto, quin etiam †præputiũ †teſtes, ſi res exigat, funib. ualentius adductis*

uin-

uincantur. Quod ſi ægrotanti pectus conſtringatur, & inflatio ſuperuenerit, tunc hoſtio uentriculi (quod ſtomachum dicunt) & uentri emplaſtra ex cinere arundineo cum althæa, & ſandalis albis, & caphura, & aceto compacta imponantur. Prodeſt etiam ramentum cucurbitæ, quando læuigatũ cum farina hordeacea, althæa, aqua roſacea, et aceto commiſcetur, portulaca item quod holus benedictũ uocant, leuigata, cũ roſis emollitis, & ſandalis albis, & aqua roſacea temperatũ, aut folia recẽtia ſalicis, et uirga paſtoris, cũ aqua roſacea et aceto: aut muſcus, ſeu lenticula cũ ſandalis albis, caphura te aceto. Decũbat autem qui laborat, in cubiculo frigido recentibus folijs ſalicis, myrto, mandragora, roſis recentibus, uiolis recentibus, floribus nymphææ, et pampinis cum aqua frigida inſtrato: quæ ſanè quoties incaluerunt, ſubinde permutẽtur. Valet itidem cerotũ ex oleo roſaceo, liquore citri, cucurbitæ & hyuſquiami contextũ: quandoquidẽ id ori uentriculi et uentri impoſitũ, feruorẽ penitus extinguit. Eſt porrò in tertiana ſtatim ab initio, inq; ſingulis acceſsionib. rigor uehemẽs, carnem acus modo pungẽs ac uulnerãs: uel inſtar a-

quæ feruentis, quæ corpori inſubidè infuſa, horrorem incutit, eò, quod bilis flaua, quæ tenuiſsimarum eſt partium, effreni feruore flagrātium, per ſenſiles corporis partes delata, eaſdem morſu acore ſuo impetit ac uellicat. Vnde calor naturalis cum ſanguine ob mordicationem accurrens, in alto ſubmergitur, & proinde partes extremæ calore deſtitutæ, cum algore tremunt. Fit etiam rigor ob frigidum humorem, qui partes ſenſibiles tentat & conſtringit, ueluti in febre cottidiana, quæ pituitoſa eſt & quartana, quæ atrebilioſa exiſtit, identidem contingit. A cottidianæ uero rigore & quartanæ febris frigefactione, in hoc diſtat, quod à rigore ab initio ſtatim uehementi auſpicatur: quum cottidiana magna ex parte non à principio ſtatim, neq; in ſingulis acceſſionibus à rigore ingruat, propter pituitæ craſsitudinem, cruditatem & uiſcoſitatem. ſucceſſu uero temporis extenuato, cocto & inciſo humore exoritur, & paulatim ad ſummam uſq; uehementiam augetur. Quartana itidem non cum rigore pungente, & hulcerante, ſed cum refrigeratione (περίψυξιν Græce uocant) ſimilima ei quæ hyberno tempore ſentitur,

Rigor tertianæ peculiaris

tur,ut plurimum iuuadit. Quoniam melancholicus humor qui membra perſtringit,exiguus & craßus principio eſt, neq; extenuatur niſi interpoſito tempore. Poſtremo autem progrediente auctáq; febre, humore illo coctura extenuato, uehementior euadit & ille,tandem rigor ſuperueniens magnam ſalutis ſpem pollicetur. Vno uerbo, tertianæ rigor corpus pungere & ueluti hulcerare uidetur, & nuncupatur ab ijs qui barbaram ſectántur medicinam tremor ſimplex ſiue expanſus, quod eſt uehemens.Cottidianæ rigor frigori hyberno ſimilis eſt, & niuis inſtar algidus, & appellatur ab Arabibus Alcariſati. In quartana autem,rigor primo ſtatim die nullus ferè,ſed modo refrigeratio eſt, cum febre augetur ac grauitas dolorq; in hac uſq; ad oßa moleſtant. eoq; uulgò, tremor oßibus laborem inducens,nominatur. Quin & biliosus uomitus, aluusq; ſoluta, bilioſa,tertianā comitatur.Acceßio durat ad longißimum in exquiſita tertiana duodecim horas,deinde in febricitationem deſinit.Tempus uerò integritatis, & apyrexiæ ſpacium triginta ſex horarum exiſtit. Acceßiones ipſius maxima ex parte ſeptem habentur. Sitis

ſpiam alia in ea varietas quàm febris diuerſitas habetur eo, quod nulla eſt materies quæ corporis uires neq; oblædat, neq; offendat. Atq; hactenus quidem de tertianæ notis, quæ à rebus contra naturam ſumuntur. Ex naturalibus autẽ dignoſcitur his notis, quod in uigenti ætate plurima ex parte conſiſtit in biliosioribus natura corporibus, in temperamento calido, in tempore æſtiuo, in calidis & ſiccis regionibus, ſimilisq; aëris conſtitutione, in corporibus extenuatis & macilentis. Ex non naturalibus rebus, ijs indicibus depræhenditur hæc febris, quod in eo facile accenditur, qui cibus ac potionibus pluribus calidis & ſiccis utitur. Vita etiam exercitijs multis, laboribus, uigilijs, curis, ſolis feruoribus ac Veneri nimium addicta, quibus ſæpe utiq; numero eadem qua delinquunt hora, & mediocritatem plus iuſto excedunt, tertiana exquiſita & ſyncera accidit. Dignum uerò ſcitu, quod in tertiana non exquiſita & impura, ſingulæ iſtæ, quæ commemoratæ ſunt notæ, nequa quam exactè comparent, ſed pro ratione & quantitate bilis ac pituitæ inuicem commixtæ, inter ſe diuerſæ. Inq; ea non acceſſionis tempus

pus ſolum duodecim horas excedit, neq; etiam ut ſyncera, ſeptenis circuitibus circūſcripta iudicatur, neq; cum ſudore notha finitur. Peculiare autem & genuinum huic febri eſt, quod hac conflictati, in iocinore ebullitionis quippiam, caliditatis, & feruoris nonnihil ſentiunt. Vbi ſanè neutiquam inepta oritur quæſtio, Quonam pacto fieri queat, ut bilis flaua, bilisq; atra, quum humores ſint aridæ ac ſiccæ, putredinem experiantur? Cuius rei cauſa eſſe perhibetur, quod illa quæ ſicca dicuntur, bifariā ſicca haberi poſſunt. Aut enim ſiccum quid, in ſubſtantia quidē et corpore ſuo exiſtit, in natura uerò ac temperamento ſuo, diuerſum: uerbi gratia, ſaxa, ferrū lignum, & id genus. Aut ſiccum quidem in temperie ſua naturali, reſolutū uerò in corpore ſuo humidum exiſtit. Exempli cauſa, mel, uinum, bilis flaua, & bilis nigra: quæ ratione humiditatis ſuorum corporum, & quia reſoluuntur putredinem ſentiunt, minime tamen ob ſuas ipſius naturales temperaturas ſuasq; uirtutes putreſcunt.

CVRATIO TERTIANAE EX quiſitæ. Cap. XVII.

QVONIAM autem teritana exquiſita et ſyncera duplici ſub inde ex cauſa prouenit, uitio nempè & copia materiei: Vitio quidem, ut flaua bile, humore, inter omnes qui in corpore continetur, calidiore & ſicciore cõmota: Copia uerò, cum eadem bilis iuſtũ naturæ modũ excedit: in curatione utriuſq; ſingulis iuxtà contrario occurendum eſt. Quo igitur malitiæ temperamenti calidi & ſicci ritè ſubueniatur, quàm maximè fieri poteſt, refrigerare et humectare conuenit. Multitudinem uerò materiei, per euacuationem elicere oportet, iuxta ſelectã Hippocratis ſententiam, Repletionem curat euacuatio. Neutiquàm igitur negligenda bilioſi humoris, ſi res exigat, euacuatio, ſi prius aluo ſoluta cum iure prunorum, tamarindorum, manna, propineturq; tribus aut quatuor horis ante circuitum decoctum hordei, aut febre decedente. Si quid potum hunc prohibeat, aquam cucurbitæ, aut granatorum muſtorum, aut oxymeli, de

ſaccharo

Recipit
- Herbæ uiolarum
- Blitis
- Maluæ
- Mercurialis } ſing M 1
- Spinanchiæ
- Lactucæ
- Portulacæ } cuius libet M S.
- Hordei puri, cohleare unum
- ſeminum { Melonum / Cucurbitæ dulcis } cuiusq. ʒ ij

Decoquantur in aqua ſufficiente, donec tertiæ pars conſumatur, & colo diffundantur.

Accipiatur que.
- Huius decocti ℔ i.
- Medullæ caſſiæ fiſtularis
- Sacchari rubei } an ℥ i.
- Olei { Nymphææ / Violarum } ʒ ij.
- Salis uulgaris ſeſquidenarius

Si uerò peccans materies repit ad ſummam corporis cutem, ſudorem medicamento euocabis. Si uaſa uerſus & iecur tendit bilioſus humor, urina potionibus, quæ apio, anetho, myrobalanis et abſynthio conſtant, prouocanda, eo quod in ab-

ſynthio

moliri ne dubites. Euacuandum idcirco imbecilla exiſtente uirtute, & ardore uehementi cum ſyropo roſaceo laxatiuo, algeniabin, & manna, aut alubleb & uiolarum ſiccarum iure. Virtute uerò exiſtente ualida, cum medicamento de eupatorio, aut cum iſtis catapotijs fiat euacuatio.

CATAPOTIA IN TERTIANA *notha præſentis auxilij.*

Accipe

Hieræ denarios quinque
Succi abſynthij } *ſingulorum denarios tres*
Succi eupatorij }
Seminum apij unciam ſemunciam.
Myrobalanorum luteorum (citrinos uocant.) denarios quatuor
Myrobalanorũ cærulorum (Indos hominant.) unciam dimidiam.
Salis indi denarios duos
Paſtillorũ (trochiſcos Græcè appellant) de roſis denarios quinque.
Turpeti, quod turbith hodie dicunt, denarios ſeptem.

Summa ſimplicium quæ ingrediuntur, numero ſint nouem, quæ ſingula in puluiſculum trita, & per incerniculum traiecta cogantur cum ſtilla-

ticio liquore apij, & formentur catapotia, quorum denarij duo cum aqua tepida deglutienda offerantur. Quod ſi aluus lubrica per ſe citra pharmacum reſpondeat, decoctum roſaceũ cũ ſaccharo algeniabin uocant et oxymeli ſine appendice propinabitur. Si hordeiquoq; aquam res exigat, fiat decoctũ ipſius cũ apij et fœniculi radicibus, Quod ſi immodice & iuſto largius redundet infeſtans materia, cum decocto ciceris. ſin calor magis naturæ modum excedat, cum ſicla intybóue, & aſparago. Poſt ſeptimũ autẽ diẽ, abſynthij decoctũ igitur exhibeatur, quẽ ad modũ lib. 1. Galenus Methodi medẽdi ad Glauconẽ diligẽter præcipit eo quod craſſa extenuat uiſcidum incidit, & uentriculo robur indit. Poſt quatuordecim uerò dies opitulantur oppidò ſtillaticius liquor, ſiue decoctum fœniculi & apij cum ſyropo roſaceo, & paſtillis roſaceis. Si uero morbus in longam procraſtinationem protrahitur, eupatorij decoctum propinari debet. Fugiendum autem eſt ægro ad conſummatam uſq; materiæ concoctionem balneum, alioqui trifariam delinquitur, mouendo, & eliciendo crudos humores. Primùm, quod febris huius materia,

ria, quæ utiq; craſſa, cum pituita utpote permixta, ſi proritatur & foras elicitur, antequàm cõcoquatur & reſoluatur, obſtructionem & putrefactionem procreat. Secundo, quia ſi humor, ſiue materia, putredinẽ expertus, in parte quapiam retentus ſuccenditur, & motu aliquo, & prolicione cum aliquo humore incorrupto & putredine exorta permiſcetur, inficit ipſum, & putrefacit. Tertio. *quoniam dum id quod eſt tenue & ſequax, admodum euacuationi obtemperat, craſſum contumacius perſiſtit, & ueluti murus aheneus renititur.*

DE QVOTIDIANA Cap. XVIII.

QVOTIDIANA, *quã Græci ἀμφιμερινον nuncupãt, ex pituita aut intra uaſa aut extra uaſa (hoc eſt in uentriculo, aut uacuis alijs quibuſdam interioribus locis) putreſcente oritur.* Q*uæ intra uaſa accenditur, febrem citra algorẽ inducit.* Q*uæ extra uaſa, refrigerationem primò, propter pituitæ partem non dum putreſcentem habet, progreſſu uerò temporis, horrorem rigoremq;*

propter putritam putidam & feruore flagrantem acquirit. Calor porrò huius febris, roris quippiam inſtar calidiuſculi præfert, & copiam uaporis calidi per cutem elicit, quandoquidem inde humidus quidam uapor, haud aliter atq; ex lignis uiridibus udus ac fumoſus emergit. Percuſsus arteriarũ in hac febre inordinatus, debilis, multoq; minor quàm in quartana habetur. Cæterum pituitoſus humor robur uirium non ſua frigiditate ſolum deijcit, ſed nimietate etiã ſua & craſsitudine, multus namq; & craſsus magna ex parte exiſtit. Vrina in quotidianis ab initio ſtatim alba, tenuis, & aquoſa emingitur, propter cruditatem humoris pituitoſi. Circa finem autem & morbi declinationẽ, rubea, craſſa & turbulenta euadit. maximè quidem, quum humor coctionem experitur, turbulenta uero & impura propter craſsitiem materiei exiſtit, & euacuatur. Quando hæc febris in plurimos dies protrahitur, facies ægrotantis intumeſcit, & inflatur. lien itidem in tumorem aſsurgit, & amplius increſcit, idq; ob craſsitudinem materiei. Redditur totius corporis cutis pallida, & colore ſubuiridi, quòd pituitæ frigiditati debe-

tur. ingruit maxima ex parte acceßionis circui tus ueſpere. Eſt in hac febre aluus, ut plurimum propter humorem pituitoſum, ſoluta et humida, niſi ægrotans natura calidioris temperamenti ſit. Occupant acceßiones, ferè decem & octo horarum ſpacium: remißiones uerò, ſex horarũ tempus obtinent, neq; unq̃ ad exactam febris quietem deſinunt. Accidit ipſi dolor uentriculi præſertim oris ipſius, uomitus item pituitoſi complures. nullus omnino ſudor in primis maxime diebus erumpit. Per aluũ excernuntur crudiora, aquoſiora, & pituitoſiora, humiditas roris inſtar orificijs inſpargitur. Minimè aut parum ſaltem, qui ſic febricitant ſitiunt. quoniam non lingua ſolum, ſed totum corpus plenum humoribus reperitur. Si uero ſitiunt, non pituitæ ratione, ſed putredinis ergô ſitiunt. Solet enim et putrefactio ſitim inuehere. His igitur ſignis, ex rebus, quæ præter naturam ſunt, depromptis, potißimum hæc febris dignoſcitur. Ex naturalibus autem rebus, notæ eiuſdem febris huiuſmodi ſcitè colliguntur. Quod febris quotidiana humidas pituitoſaſúe naturas plerumq; infeſtat, puerilem item, & ſenilem ætatem, illã

quidem, propter crapulam, guloſi quippè ſunt pueri, hanc uerò propter frigiditatem. Præceteris *autem quotidianæ obnòxij ſunt, uĕtri quàm maximè dediti. qui balneis aßiduis, præſertim à cibo & uictus ratione humida & frigida iugiter utuntur. frigida & humida cõſtitutione præditi, & eiuſdem conſtitutionis regione & aëre degentes.* Ex *anni uerò temporibus hyeme, quotidiana facilius accidit.* Ex *rebus autẽ non naturalibus haud obſcura indicia habẽtur, quod amphemerina omniũ maximè plurimo ocio deditos corripit. & eos qui plus alimenti ingerũt, quàm concoquunt. ſomno & laboribus continuis, præſertim ſtatim poſt cibum, addicti ſunt.* Solemne *imò peculiare malum quotidianæ eſt, dolor oris ſtomachi & uentris.* Scito *autem quod hæc febris eſt & longa & uehemens ſua enim natura ſingulis diebus acceßiones facit. neq; ullum integrum diem quieſcit, imò neq; unquàm ad infebricitationem (ut diximus) peruenit, cruciatum porrò hũc oris uentriculi comitatur,* Nau*ſea itẽ (quia dolor uitioſos humores attrahit) ciborum faſtidium, & cruditas, ſeu praua coctionis functio.*

Cu-

CVRATIO QVOTIDIANAE, Cap. XIX.

CVRANDI *huius febris ratio in uniuerſum ſic inſtituatur: Tranſactis tribus aut quatuor diebus uictus ratio inciſoria & extenuans præſcribenda eſt.* Oxymelite *itaq; & ijs quæ urinam eliciunt, ſtatim ac iugiter utendum. Circa morbi uero uigorem de uentriculo, præſertim de ore ipſius ſollicitudo habenda eſt: Et per ſeptem dierum ſpacium mel roſaceũ in aqua calida offeratur. Poſt ſeptem uero dies idem cum remedijs, quæ uentriculum eiusq́; hoſtium corroborant, & urinam ſtrenuè proritant, (quod genus ſunt, maſtiche, & aniſum,) exhibeatur. Decoctũ autem earum rerũ ſubinde propinetur. Ab aqua uero frigida æger omnino arcendus eſt, ſed eius loco calidam bibat, auſpicante paroxyſmorum circuitu: quoniã algorem acceſſionis compeſcit ac temperat, humorem infeſtantem extenuat et reſoluit. Sitim arcet & extinguit. Si res uentris ſolutionem exigat, moliatur eandem decoctum mel roſaceum. Caſſia fiſtularis recens*

extracta, aqua alubleb et pœnidij. Sunt qui cū decocto alubleb medullas cnici (hodie cartamū nominant) aut ſuccum ſeminis eius haurire præcipiunt, alij uiolas ſiccas cū ſaccharo porrigūt. Primis quidem diebus, aluus clyſteribus blandis & molliētibus, cira finem uerò acrioribus eluēda eſt. Si hordei decocto opus uidetur, apij radicis et fœniculi uncia una, in eodem decoquatur. et propinetur in oxymelite. Si hordei decoctū ſcat in uentriculo, mulſa eius loco præbeatur. Quod ſi qua uomitio in hac febre, præſertim in exacerbationum circuitus principio ſuperuenerit, caue impedias, niſi modum uſque adeò excedat, ut uires deijciat. Tum enim cum ſerapio, hodie ſyropū dicunt, de cotoneis, quam miuam indigtant, et ſerapio granatorum cum melle & menta confecto ſiſtenda eſt. Confert etiā hoc medicamentum, quòd.

Accipit:
- *Malorum Punicorum denarios x.*
- *Thuris albi, Maſtiches* — *ſingulorum denarios quinq;*
- *Mentæ denarios ſeptem.*

Decoquentur cū *aquæ libris duabus, donec pars media conſumatur & colo diffundatur, propinaturq;*

turq; qualibet hora momentum, non affatim ac largius ſemel, ſed plurib. uicibus. Neq; *heic pru norum & tamarindorum decoctum, neq; ſuccus medicatus* (Arabes Rob *uocant*) *ex agreſta aut è ribes, & ſimilia exhibenda ſunt, quoniam mimis ſunt frigida. Si uomitus per ſe non accidat, arte proliciēdus eſt, iubendum itaq;, ut ægri à radicula & cibo euomant, uel iubebimus, raphanum in oxymelite maceratum ſumere: & calidam, in qua anethum & calamintha et ſalis momentum elixa ſint bibere, uel confundemus hoc decoctum cum raphano in oxymelite macerato, & propinemus unà.* A *uomitu uerò cōfeſtim maſtichen, aniſum et mentham mandendū porrigemus. Quando autem capitis dolor cum hac febre infeſtat, fotus ex decocto chamæmeli inſtruatur: & poſtremo in decoctum manus pedeſq; laborātis calidum collocabimus: mox etiā crura ligaminibus & faſciolis excipiemus: neq; adplicetur oleum* Alimentū *tenuis eſſentiæ, præſertim circa morbi uigorem, uirtute ualida modicè miniſtrandum.* Tranſ*acto autem uigore, cibi, in ſtatu circumſcripti rurſum augeantur & ualentiores præbeantur.* E*ſto autem cibi*

ſumendi tempus, dum febris remittitur, ceſſat, & quieſcit, uel tribus aut quatuor horis ante ſtatum. decoctum nempe ciceris, blitum uel aſparagus decocta, & muria & loto oleo condita. Potu utendum craßiore. niſi materia ſit quaſi gelu concreta, tum enim aqua mulſa, & aqua ſaccharata propinetur. Poſt quatuordecim autem dies decoctum, uel aqua ſtillatitia fœniculi, apij endiuiæ & cichorij, cum ſaccharo roſaceo aut melle roſato exhibenda, paſtilli'que de roſis confecti cum liquore ſtillatitio endiuiæ, & aqua mulſa. Aluus porrò ſubinde cũ catapotijs διὰ ἀλόης, id eſt ex aloê, aut cum pilulis de eupatorio aut his, quæ ſpeciebus conſtant, aut cum his, quæ ſubijciuntur.

CATAPOTIA FEBRI COTTIDIANÆ ACCOMMODATIßIMÆ.

GLOBVLI ad pituitoſam humorẽ educendũ, caput & uentriculum expurgandum comprimis utiles et neceßariæ, ex his, hoc modo conficiuntur.

Hieræ

Hieræ picræ denarium pōdo ſeptem.

Accipe
- Turpeti (turbith uocăt) denariū pondo x.
- Myrobalanorū cæruleorū (Indos nominant) denarium pondo quinq;.
- Paſtillorum roſaceorū, denariū pondo quatuor
- Herbæ eupatorij, denariū pōdo quinque
- Salis Indi, denarium pondo trium.
- Spinæ albæ Bedeguardæ appellatæ, Sucaba, Herbæ ſcolopendrij — ſing. ʒ iij.
- Aniſi denarium pondo trium.

Summa ingredientium nouem, quæ conterantur & cribrentur, & cum decocto apij colato, læuigata, in catapotia formentur. modus eſt pro uiribus cuiusq;. Vbi horum globulorum uſu febre contumaciter perſiſtente nihil profeceris, hoc efficatius decoctū propinabis.

DE

DECOCTVM ADVERSVS *quotidianam inueteratam efficax.*

Accipe:

Radicũ { Apij, *Fœniculi*, *Lilij* } *cuiuſlibet denarios x.*

Maſtiches denarios duos

Herbæ eupatorij, *Roſarum*, *Abſinthij* } *cuiuſq; denari-os vij.*

Scolopendrij unciã dimidiam.

Spinæ candidæ, quã Arabes *Bedeguard nuncupant, denarios quinque.*

Paſſularum purgatarum denarios uiginti.

Myrobalanorũ luteorũ (citrinos uouocant) mundatorum denarios x.

Myrobalanorũ *cæruleorum, quos* In*dos pariter & nigros dicunt,* denarios vij.

Coquantur in aquæ libris duabus ad medias, transfundantur colo. doſis, eſt triens cum melle roſato, aut oxymelite, alijs cibis non dum guſtatis, appetente diluculo.

DE-

DECOCTVM ALIVD AD *febrem pituitoſam ueterem.*

Sumã-tur:
- *Euparorij denarij uiginti.*
- *Abſinthij, Scolopendrij, Spinæ albæ, Seminũ cap paris, Coriandri ſicci* — *ſingulorũ denarij* vij.
- *Myrobalanorum mundatorum, Fumariæ, hodie fumum terræ uocant* — *cuiusq; denarij* x.

Decoquantur ſingula in aquæ ℔ *iij. donec partes duæ conſumantur, & una tantum romaneat. colo transfuſum potandum præbeatur. Si frigus intenſius urget acrius, expedit hoc decoctũ.*

DECOCTVM AD FEBREM AN*tiquam & algorem intenſum.*

Sumito { Herbæ eupatorij denarios quinq;.
Seminum { Ameos, Apij, Fœniculi } ſing. ℥ iij.
Medicinæ Aſageren denarios ſex.
Roſarum denarios quinq;.
Origani denarios treis }

Decoquantur ſingula aquæ ℔ iiij. ad ℔. 1. coletur, et exhibeantur ℥. iij. tepidi. Præſentis etiam auxilij habetur elixatio iſta.

DECOCTVM ALIVD AD FEbrem pituitoſam, antiquam, & frigus compeſcens intenſum.

Accipe { Origani, Ameos, Roſarum } ſing. denarios treis
Coriandri ſicci denarios quatuor
Calaminthæ paluſtris denarios v.
Paſſularum mundatarum denarios ſeptem.
Zingiberis denarios treis }

Elixentur ſingula in aquæ trepondo, donec duæ

partes

partes abſumantur. deinde colentur, & propinetur colatura. Quin et aqua calida, fotus modo ſubiecta, ægro incubāti frigus arcet. præſtat autem eam eſſe, decoctum chamæmeli, ſertulæ campanæ, ſampſucæ, & ſimilium. Corpus etiā utiliter perungitur cum oleo de ſtichade Arabica, aut oleo de coſto. Nec eſt, quod pullis, coturnicibus & perdicibus ueſcantur, priuſquàm febris uehementiam ponat, placetur, & quieſcat: niſi periculū ſit, ne ſuccūbat tenuiore uictus ratione et morbi diuturnitate còrporis uirtus. Si pedum aut faciei tumor inflatioue ſuperueniat, paſtilli qui ſubijciuntur, exhibendi ſunt.

PASTILLI AD TVMOREM
pedum & uultus in Quotidiana conducibiles.

ROTVLAE, *ſiue paſtilli quas Græci τροχίσκους nuncupant, contra inflationē & frigus in pituitoſa febre.*

Aniſi denarijs quinque
Amygdalarum à cortice mundatarum ſemiuncia.
Schœnoſanthos denarijs tribus
* lacca ablutæ. ** Aloës lotæ denarijs quinque.*
Rhei barbarici, quod raued dicunt, denarijs ſex.
conſtat ex *Croci orientalis denarijs tribus*
Hieræ picre denarijs ſeptem
Succi eupatorij denarijs tribus et dimidio.
Seminum { apij / fœniculi } cuiuſlibet ʒ vi.

Ingredientia numero ſunt decẽ, quæ ſingula trita & per incerniculum traiecta cum aqua ſtillaticia ſolari redigantur in formam paſtillorum, et propinentur cum aqua calida, uel cum liquore ſtillatitio de radicibus. Et ſi res & neceſsitas poſtulauerit, in potu etiam exhibeatur confectio, diacucurma, & dialacha, & diacoſtum, & diameron. Maximas itidem ſuppetias cõferunt hic paſtilli, quos Galenus libro de cõpoſitione Pharmacorum ſecũdum loca compoſuit, quorum confectionis modus ſic habet.

PA-

PASTILLI ALII AD FEBREM *antiquam, algorem, tumorem faciei, ma nuum & pedum.*

Accipe.

Aniſi ſemunciam.
Folij
Aſacri
Abſynthij
Spicæ odoratæ
Amygdalarum à corticibus mundatarũ
— *cuiuſq; denarios treis.*

Aloës ſemunciam
Succi eupatorij denarios treis
Seminum apij denarium unum.
Maſtiches tantundem.

Leuigentur in puluerem, et traijciantur per incerniculum, & redigantur in paſtillos, propinentur in aqua ſtillatitia, ſiue decocto apij, uel oxymelite. Nec te lateat, quod febris quotidiana non ſemper eſt exquiſita, ſed notha ſæpius. hoc eſt impura, quando uidelicet bilis flaua cum pituita permiſcetur. In cuius utiq; curatione ſummo ſtudio cauendum, ne calorifica impendiò remedia admoueantur, ne ignis camino (ut prouerbio utar) addatur. Sin uerò pituitoſo humori bi-

lis atra cōmiſceatur, adminicula quæ calfaciūt, in eius medicatione et tutò et cū utilitate poſſūt adhiberi. uerbi gratia, paſtilli de abſynthio, cum liquore ſtillatitio, ſiue decocto, de radicibus. Cōfectio διὰ τῶν τριῶν πεπέρεων, *hoc eſt de triplici genere piperum. confectio de zingibere, antidotus è uiperis, quam Theriacam uocant, diacyminum, & id genus reliqua.*

DE QVARTANA Cap. XV.

QVARTANA *febris etiam ex interpolatis eſt. quæ quū ſyncera ter & expedita exiſtit, è ſola attra bile, extrauaſa putreſcēte proficiſcitur: eodē uerò humore intra uaſa putreſcente cōtinua quartana euadit. Sumūtur quartanæ ſigna à rebus quæ tum præter naturā tum naturales à Medicis appellantur. A rebus præter naturam hocmodo: erraticis hæc magna ex parte febribus ſuperuenit, eo quòd humor qui eam procreat, nonniſi ex aliorū humorū aduſtione exoritur. Quod accidit principio nimirum, quando lien oblæſus propter imbecillitatem non quantum res exigit, attrahit et conſumit, & quotiens ſe quis edulijs uiſcidis, tenacibus,*

uacibus, tardi tranſitus, frigidis & exiccantibus & bilem atram creantibus largius uſq; inuitat, ac onerat, quàm ſplen poßit uel expurgare uel coquere. Inter initia circuitus acceßionum quartanæ tremor corpus fatigans & oblædens accidit. Perduratq; acceßio febre expedita exiſtente, quatuor et uiginti horarum ſpacium. Nõ *ſyncera autem febre, uel breuior uel longior habetur exacerbatio. ſi bilis flaua cum atra permiſcetur, breuior: ſi pituita, prolixior erit inſultus, qui* Græcè *παροξυσμὸς appellatur.* Neque *uerò te lateat, quod prolixitas febrilis inſultus, uel ad materiæ craßitudinẽ, uel ad eius copioſam molẽ: utriuſq; enim ſingillatim cõtumatior eſt reſolutio, uel ad uirtutis imbecillitatem cuius ergò nequit expellere infeſtantem ſuccum: uel ad corporis deniq; ſpißitudinem, quam propter uapores ac ſudores obſtruũtur, potißimum refertur.* Sed *& anni tempus, nempe intenſius algidum, cuiuſmodi eſt hybernum acceßiones protrahit. res è diuerſo contrariæ periodos breuiores reddunt.* Duos *hæc febris dies, hoc eſt xlviij. horas intermittit, & quarto quoq; die reuertitur, unde & nomenclaturam ſortita eſt quartanæ.* Cor-

pus in hac eſt minimè impurum, quoniam materia eius inſtar cinis exiſtit. Vrinæ ſunt tenues, albæ ob cruditatem & aquoſæ per morbi principium, in decremento plerumq; nigræ. Neq; id ſanè perpetuum, quoniam urinæ in hac febre ſunt pro uarietate colorum humoris unde naſcitur quælibet, diuerſæ. Rurſus in acceßionis principio paruæ, tardæ, & raræ ſunt, in ſummo uigore magnæ, æquales, & plurimum diuerſæ. Intumeſcit ampliter, & magnificatur ob atræ bilis copiam lien. Color *cutis uiridis & plumbo ſimilis, & ſiccior deniq; euadit. Alui excrementa arida ualde atq; ſubnigra redduntur. neq; ſudor copioſus profluit.* Hactenus *ſigna à rebus præter naturam exiſtentibus: à naturalibus autem rebus quartanæ ſignificationes eiuſmodi ſumuntur. Primùm, ſi natura ſeu temperamentum laborantis ſit frigidum & ſiccum, nempe melancholicum & eiuſdem temperiēi regio, ætas tempus, atq; uictus.* Aetas *nanq; media, auctumnus, & ratio uictus ſicca ac frigida, bilis atræ procreatrix, puta, caro bubula, ſiue uaccina, leporina, ſuilla, piſces ſale ſeruati, lentes, caules, caſeus antiquus, edulia quædã uiſcida peruicacia cõcoctu*

certius

certius quartanam innuunt, præſertim ſi eo tem pore aliqui febrisilla populariter uagetur. Quod autem ad curandi rationem attinet, ſi forte ſanguis uehemẽter exuperare uideatur, inter initia ſtatim uena in ſiniſtra manu, lienaris uocata, uel in ſiniſtro cubito media, ſecanda eſt, & ſi uena inciſa, ſanguis niger & craſſior appareat, affatim detrahatur. Si ſanguis initio nõ uideatur exuperare, eo, quod humores compacti craſſiq; nondum liquefacti, euacuationi pertinaciter renitũtur, tunc moderatè & leniter tractandi ſunt, neque ullo forti medicamento, aut euacuatione ulla ſubito irritandi. Alioqui humorem infeſtãtem arctius compingendo, contumaciorẽ reddimus. Eum uero quem notis quibuſdam iam concoctũ depræhendimus, proritare ad exitum conuenit, præſertim humorem melancholicum. Exhibebimus itaq; medicamentum his munijs conſecratum. uerbi gratia, epithymũ, ueratrũ nigrum, ſtichada, myrobalanos cæruleos (quos Indos dicũt & nigros) lapidem lazuli, filiculã, quod Græcè iam omnes polypodium uocant, agaricũ, ſenam, & id genus. Victũ porrò inſtituemus ſucci optimi, qui humoris atræ bilis malitiam retundet.

Quandoquidem igitur uitiũ humoris atrebilarij frigidũ & ſiccum exiſtit. edulia præbeantur calida & humida, minime flatuoſa, extenuantia, diſcutientia, et aluũ mollientia. Arceantur à cibis paulò antè cõmemoratis. Potus ſit, uinũ album, tenue, et moderatè calidũ. Quod ſi aluus durior reſpõdere detrectet, clyſteribus quoq; utendũ, ꝑ exordia quidẽ mollibus, poſtmodũ uerò acrioribus. Vſus præterea ouorũ * ſorbiliũ probatur. ſalſa etiã et ſinapi, nõ cibi ſed medicinæ ratione ut eorũ qualitate, nõ eſſentia tenaces et craſſi humores incidãtur et extenuẽtur, præbenda ſunt. Cuius utiq; rei gratia, etiã quotidie cõfectiones quædã calidæ ſunt exhibẽdæ. Deambulationes & frictiones tẽperatæ, et alia hominũ conſueta ſtudia nõ ſunt penitus prohibenda: fieri ènim poteſt, ut hiſce rebus adhibitis, & cutis rarior, & materia peccãs, tenuior euadat. À balneis tamen uel in totũ, ſi poſſunt abſtineant, aut pauciſſimis ſaltem cõtenti ſint. Liquefacti enim ſæpenumero meliores ſucci cum malis permiſcẽtur & corrũpuntur. Et quoniã quũ id quod tenue eſt reſoluitur, reliquum euacuatu difficilius euadit: item quod humor craſſus, ſi in arctiores meatulos fluxerit.

xerit, obſtructiones generat. quapropter circa morbi ſtatũ, uictus rationem extenuantem, & quietem longũ præſcribemus. Mox apparẽtibus notis cõcoctionibus, purgandũ pharmacis, quæ atram bilem euacuant. Coctus enim et extenuatus humor, euacuationi haud obſtinatè obtemperat. A` purgatione antidotus è uiperis, quã Theriacam nuncupant, aut aliud medicamentũ, illi facultate ſimile exhibere cõuenit. Sciendũ autem, quod quicũq; inter morbi initia, aut omnino priusq̃ concoctionis ſigna compareant, aliquod ex ijs medicamentis exhibet, humorem quidem mouent, ſed non euacuãt, & uitioſis humoribus, bonos inficiunt. quibus uno in loco cõſiſtentibus, uehementior febris excitatur: ſi duobus in locis cõſiſtet, ex ſimplici quartana, ſæpius duplicem faciunt: ſi tribus locis cõtineantur, ex duplici triplicem, uel prorſus ambas maiores reddũt. Tunc ſanè de iocinore & liene eſt habẽda ſollicitudo. De iocinore quidem, quod hoc uiſcus aduſtionẽ pariter et inflãmationẽ procreat. De liene uerò, quoniam ipſum atræ bilis et materiei aduſtæ eſt receptaculũ, utriuſq; autẽ curã iuxtà in principio fieri cũ oxymelite cõuenit. Eſt quãdo febris hæc melancholica, cũ iſtis paſtillis coocoquitur

tur cum ſtillatitio liquore apij, & formentur paſtilli quibus de quantum uidebitur cum oxymelite aut ſtillatitia aquæ fœniculi, intybi, endiuiæu'e & caſcutæ prebeatur. Conducunt etiam ad hanc rem paſtilli, qui conficiuntur ex abſynthio. deinceps etiam iubendū eſt, ut ægri à cibo, ſumptis raphano & cæteris huic muneri dedicatis rebus, euomant. Præſtat inſuper ægrotantem in die acceßionis Genium omnino defraudare, potißimum ſi quartana ad pituitam aduſtam referat originem. Cæterū quū febris hæc longo tēpore durat ac protrahitur, & notæ humorum frigidorū craßorū & tenaciū apparent, hoc quoq; decoctum propinandum eſt.

DECOCTVM AD QVARTANAM
ex aduſta pituita natam.

Seminum { *apij. anisi cari* } *añ denarios quinque.*
Ameos ſemunciam.
Origani ſylueſtris
Calaminthæ fluuiatilis } *añ denarios quinq;.*
Paßularum mundatarum denarios uiginti

Elixentur in aquæ trepondo, quo ad partes duæ conſumantur. transfundatur per colum, & tertia pars eius tepida doſis eſto. Cæterum non *ſumatur in die paroxyſmi, in quo ſanè nihil expedit, quam ſudorem prolicere, uomitum proritare, & Genium omnino defraudare.* Neq; *profectò minus medicamentum, quod ſubiungam, opis conferet:*

MEDICAMENTVM QVARTANÆ *à facta concoctione proficuum, accomodatum.*

Seminum { *Ameos denarios decem* / *Cari denarios ſeptem* }

Piperis denarios tres
Zingiberis ſemunciam.
Aniſi denarios quatuor.
Spicæ denarios decem
Thymi denarios quinque.
Calaminthæ montanæ ſemunciam
Caßiæ ligneæ unciam unam

Quæ ſingula contrita & per incerniculũ traiecta læuigentur cum melle. Modus eſt, *denarius unus cum liquore ſtillatitio apij et fœniculi.*

li. Conferunt etiam hæc catapotia, qualibet ſeptimana ſemel deglutita.

CATAPOTIA PRO FEBRE
quartana à concoctione deuorata.

Epithymi denarium pondo decem.
Ameos denarium pondo octo
Aniſi } *ſingulorum denarium*
Fœniculi } *pondo duum.*
Turpeti (hodie turbith nuncupant) denarium pondo decem.
Salis Indi } *uiuscuiuſq; denarium*
Filiculæ } *pondo ſex.*
Hieræ picræ denarium pondo decem.
Agarici exquiſiti unciam unam.

Redigantur in puluiſculum ſingula, & miſceantur cum hiera, & conficiantur catapotia cum ſtillatitio liquore mentæ. Exhibeatur inde unica datione ſeſquidenarij pondo cum aquà calente, ſub ſomnum noctu. Sunt, qui potionem ex ſolo pipere inſtructam, in quartana propinent, præſertim in in declinatione morbi.

DE

DE HEMITRITAEO, ID EST *Semitertiana.* Cap. XXI.

FEBRES *quandoq; complicantur, quum diuerſis horis inuadũt. Pituita enim intra uaſa, et bile extra uaſa putreſcente, tertiana interpolata cum quotidiana continua complicabitur.* Peculiariq; *nomine febris hæc* Græcis ἡμιτριταῖος, *hoc eſt* Semitertiana *expedita & exacta nuncupatur, quod ſcilicet dimidia parte alterutram prædictarum febrium obtineat. Eſt uero et non exquiſita nothaq; hemitritæos, quæ ex contrarijs è diuerſo cauſsis conſtituitur.* Q*uo circa quũ utræq; febres uel extra, uel intra uaſa cauſantur, non rectũ ſemitertianæ appellationem ſortiuntur.* Propterea quod authore Hippocrate E*pidimiarum primo* Semitertiana *nullo diſcrimine ſenper partim eſt continua, partim intermittens.* Atque *huiuſmodi febri triplici modo generata, tres differentias conſtituit.* Aut enim *bilis flaua ſyncera, aut pituita, aut utraq; iuxtà præpollent.* Et *hæc utiq; febris primo die uehementius affligit, altero uero quietior exiſtit.*

Cuius

Cuius rei cauſſa eſt, quod primo ſtatim die febres geminæ infeſtãt, nempe ea quæ ex bile flaua largiore, & ea quæ ex pituita prouenit. ſecundo aũt, illa modò quæ ex ſola pituita originẽ ducit. Quòd uero ad ipſius curationẽ attinet inſtituatur ſemper pro exuperantis humoris ratione medicatio. Quod ſi bini humores æquiualente copia præcelluerint, præſidijs maximè utemur, quæ ſingulos humores infeſtantes ſua natura curant, & temperatæ ſunt eſſentiæ. Si bilis ſuperior ſit, quæ euacuationem efflagitet, manna & caßia fiſtularis cum decocto prunorũ exhibeantur. quod itidem datur cum hordeo ſæpe, & oxymelite Piſum item quod mes uocant, cum attriplice et holere iamenico, hoc eſt, bleto. Sin ex pituita præualente febris proueniat liquore ſtillatitio, decoctòue alubleb, cum ſaccharo roſaceo utendum eſt. uel propinetur aqua roſarum ſacharo conditarum, ſiue ſyropus cũ ſtillatitiò liquore, apij, & fœniculi. Si utriq; ex æquo præualeant, medela utrinq; æquiualenter componenda eſt.

DE EPIALO, ET LIPYRIA, Cap. XXII.

NOTANDVM *hic loci, quod uitrea pituita, quæ omnium aliarum frigidiſsima eſt, quandoq; in toto corpore redundat, quandoq; una duntaxat ipſius parte iuſtum naturæ modum precellit. Et ea quæ toto corpore ſuperfluit, uel uniuerſa æqualiter putreſcit, uel nihil planè ipſius putredinē expetitur. aut pars quidem ipſius putrefactionem ſentit, pars uero nullā omnino percipit. Siquidem nōdū uniuerſim putrefacta exundauerit inexpugnabilè in corpore frigus, & qui nullo euinci calore poſſunt, rigores ſine febri excitat. Si uerò tota putrefit, uel extra uaſa uel intra uaſa putrefit. ſi extra uaſa, quotidianā febrē ſuſcitat periodicā: ſi intra uaſa, continuæ febris cauſſa redditur. Quando aūt nō tota æqualiter, ſed ex dimidio ipſius putruerit, aut aliquæ ipſius partes, nōnullæ uerò non putrefactæ fuerint, Epialum febrē hanc procreat, in qua rigor pariter & febrilis caliditas conſiſtit. Frigus quippe uiſcera, calor uerò exteriores particulas*

ἠπίαλος

exercitat

exercitat. Lotiũ mingunt hac febre correpti minus rubeum (caloris nuncium) quàm qui quottidiana conflictantur, atq; craſsius etiam. Percuſſus arteriarũ craſſus, denſus, inæqualis, qui indies interdum uehementior, & ſubinde quarto die ualentior euadit. Sola ſymptomata & acceſſionum circuitus Epialum produnt. Sæpe durat acceſsio quatuor, ſæpe octo, nõnunquàm quatuor et uiginti horas. idq; ꝑ materiei quæ ipſam parit copia & craſsitudine: proq; corporis ſpiſsitate et raritate uirium, imbecillitate, et anni deniq; tempore. Cæterum hæc febris nõ ex diuturnis habetur, ſiquidem plurima ex parte non durat, in ſi dies plus minus uiginti. Porrò febris quæ quinto quôque die, aut ſeptimo, aut decimo quôque accedit ex ſola pituita craſſa, uel ex bile atra, contumacibus humoribus prouenit. & pro quantitate & craſsitudine ſucci creatoris, acerbationis periodus uel anticipat, uel ſubſequitur. Vrina & pulſus, materiei infeſtantis magnitudini reſpondent. Ex præfatæ numero eſt, ſicuti Galenus teſtatur, quæ λειπυρία Græcè uocatur, qua detenti, in extrenis partibus uniuerſis, frigus

λειπυρία

intus,

intus, & in ipſis uiſceribus, calórem ſentiunt, cum ſiti uehementi, & ſcabritia & aſperitate linguæ. Pulſus in hac paruus atq; lenis habetur. Lypiria itaq; cõtraria eſt Epialo, quoniã in Epialo frigus internis partibus, caliditas externis ſentitur. Lipyria contrario, ut diximus, modo ſe habet. Et in Epialo peculiaris habenda eſt ſollicitudo uentriculo, proliciendo uomitum, exhibitione potionum quæ infrigiditant, uentriculum repurgant, & urinam proritant. Cuius claſsis eſt, ſtillaticius liquor fœniculi, petroſilij, & apij cũ ſaccharo roſaceo & oxymelite. Dilutum præterea aloës, hieráq; picra, & catapotia de eupatorio atq; de aloês deglutienda propinetur. Clyſteres ex quibuſdam acribus inſtructi inijciantur, uerbi gratia, ex chamæmelo, ſertula campana (melilotum Græcè iam omnes nominãt) furfure, meditullio carthami cnici, cẽtaureo minore, anetho, muna, ſalſamentóue, quod Almuri Arabes nuncupant, & melle. Cibus eſto decoctum ciceris, muria, cyminum, oleum de amygdalis dulcibus, bletum, & aſparagus. Inter initia febris Lipyriæ ſaccharum roſaceum cum oxymelite, per ſtatum uero & circa finem, dilutum de

aloës,

aloës, hiera picra, ſtillatitia aqua fœniculi, Intybi ſeu endiuiæ et apij, paſtilliq; roſacei, quos rhodides uocant, & maſtiche præſidio ſunt. Et in uniuerſum in lipyriæ curatione minus calorificis quam Epialo utendum eſt.

DE FEBRIBVS EX LOCI alicuius affecti dolore creatis. Cap. XXII.

QVOTIENS febres ex partis alicuius affectæ, uerbi cauſa, iecinoris, lienis, pleuræ, lateris, rhenũ & cerebri dolore naſcũtur, uniuerſa curandi ratio accuratiſſimè mẽbro læſo adhibenda eſt. Cuius curationi, tantiſper dum cauſa & eius parens abſcindatur, inſiſtendum.

DE PRAECIPITI VIRIVM lapſu, quam Συγκοπὴν Græci uocant, et Animi deliquio, quã nunc λειποψυχίαν, nunc λειποθυμίαν gens eadem nuncupat. Cap. XIII.

OCCASIONES quæ ſyncopas concitant cõplures ſunt, eoq; curationem aduerſus unãquamq; pro ſingularum cauſa-

rum ratione & quantitate cuiuſque moliri tutiſsimum eſt. Qui igitur ob choleram, ſiue diarrhœam, aut ob aliam quamlibet immodicam euacuationem ſyncope premuntur, faciem horum oportet frigida roris modo adſpergere, anhelitũ eorum diutiuſculè apprehenſis naribus cohibere: os uentriculi præmiſſa frictionæ oblinire, uomitum præcipere & ſtomachum turbare, uel digitis immiſsis, uel pinnis: præterea uinculis ualẽter deligari, ſi per imas particulas uacuationes fiunt, manus: ſi per ſuperiores crura, debent. Vinum etiam aqua temperatum, eos qui multis & uniuerſum factis uacuationibus reſoluuntur, curat, niſi uiſcerũ inflãmatio, aut capitis dolor uehemens, aut febris ardẽs prohibeat, in his enim uinum plura incommoda quàm emolumenta affert. Balneum uero comprimis oppitulatur ex alui profluuio reſolutionibus.

DE HIS QVI EX SANGVINIS *pfluuio et ſudorib. ĩmodicis in ſyncopã incidũt.*

HIS *autem qui ob ſanguinis eruptionem aut diaphoreſin & immoderatum ſudorem ſyncope periclitantur, balneum eſt perquam inimicum, quoniam res ipſa refrigerium, ſoliditatem*

ditatem & aſtrictionem, non liquefactionē aut mollificationem requirit. Vinum porrò dilutum ſanguinem fundentibus ſubuenit. Hos neq; ligaturis uincire, neq; uomere, neq; omnino mouere, ſed infrigidare potius & conſtipare oportet. Tum, ut frigidus aliquis uentus domū in qua decumbunt, accedat proſpiciendum, perflatuſq; faciendus, aßidua auræ conciliata permutatione. Mirthus, roſæ, uiolæ, uitium palmites, et alia frigidæ facultatis, per aream proijciantur.

DE HIS QVI OB HVMORVM PLEnitudinem in ſyncopam incidunt.

QVI ex plenitudine animo deſtituūtur. Manus horū et crura ſedulò perfricentur, caleſiant & uinculis arctioribus excipiantur. Vino ciboq; & balneo abſtineant. Potio autē mulſæ in qua calamintha montana, & campeſtris, tantū, aut hyſopus & thymnus elixata ſint, propinanda eſt. Propitium etiam ijs habetur oxymeli. Quæ itidem fœminis quæ ob uteri uitiū exoluuntur, egregiè ſuccurrūt, dempto oxymelite, haud enim illis congruit, quarum inſuper crura ualidè ligare & fricare conuenit. Cucurbitulæ ſuper mamillas defigentur, ſi plurima comita-

tur locellorum euacuatio. Sicuti in ſtrangulatu, quum ad ſuperiora recurrunt, uel ad latus uergunt locelli, coxendicib. et inguibus imponãtur. Naribus fœtida calorifica, uuluæ odoratiſſima adhibeãtur. Porrò ſi propter imbecillitatem ſtomachi animus deliquerit, his remedijs ſuccurendum eſt, quæ firmãdo ipſi ſunt. Emplaſtra igitur corroborantia quæ caſtanea, uino, cremore aut ptiſana hordei, croco, aloë & maſtiche cõſtant uentriculo imponantur, oleum de abſynthio, maſtiches, cotoneorum & ſpicæ uino admixto, inungatur. Et ſi ſtomachus æſtu aut inflammatione infeſtatur, frigida quædam memoratis, uerbi gratia, ramenta cucurbitæ, aut ſuccus lactucæ, aut aqua ſtillatitia ſuccus'ue ſolani, admiſceantur. Emolumenti plurimum ita affectis confert manuum pedumq; frictio. His itaq; rebus acuratè adhibitis. optima ſuccedet corporis diſpoſitios. Iis ad hæc qui inflãmationem habent, aquæ dulcis calidiuſculæ lauacri uſum concedimus. Frigore autem affectis, confectionem διὰ τῶν τριῶν πεπέρεων, hoc eſt, quæ triplici genere piperum conſtat, & pipere ipſo per ſe frequenter utendum, & ſerapio, quem Syropum dicunt,

Si ob imbecillitatẽ ſtomachi] exoluitio.

Si feruet ſtomachus.

cunt, de abſynthio. Item his qui ſubito animam, propter humores prauos & mordaces perdunt, aquam calidam per ſe propinamus. Vel oleo adiecto uomitum prolicimus. Iis autem qui difficulter euomũt, locos ad ſtomachum attinentes præcipuè manus pedesq́;, calorifico aliquo remedio fouemus, atq; omnino calfacimus. Quibus ſi uomitio non reſpõdeat, digiti quoq; aut pinnæ faucibus inſerantur ſi ne tum quidem procedat uomitus, deglutiatur oleum percalefactum, nam id uomitum impensè quidem proritat, ſed uentrem interim mollit. Atqui mollis & lubrica aluus ſic affectos plurimum iuuat. Proinde ſi per ſe non reſpondeat, ipſa, glandem (quam Græci βάλανον, Barbari ſuppoſitorium uocãt) ſubijciamus, aluum deijciendi gratia. Et quando iſtis rebus peractis ad ſui ſenſum reuocantur, nec animum modò ſed priſtinam quoque habitudinem recipiunt, abſinthij non nihil in mulſa decocti præbemus. & robur uentriculo tam ijs quæ intra in corpus ſumuntur, quàm his quæ foris inijciuntur, crebro inducimus. Neque per initia ſtatim aſtringentibus, ſed euacuatis prius humoribus uitioſis, utemur.

De his qui ob humores uitioſos exoluũtur.

SI PITVITAE COPIA ANIMI *deliquium inferat.*

AT ſi qui ob multitudinem pituitæ in uentriculo congeſtæ derepente diſſoluuntur, his prodent embrochas ex herbis et oleis cō poſitas adhibere. Primas autem bonitatis hic locum oleum de abſinthio citra controuerſiam tenet, Aqua deinde mulſa in qua hyſopus & id genus quid elixata ſint propinetur. Oxymeli item ac piper propitiū eſt. Nam uniuerſam huius mali curationem acriter incidentibus fieri oportet.

DE ANIMI DELIQVIO OB INgentem algorem

QVod ſi quis ex intenſo frigore & animo algore reſolutus anima defecerit, huic ſola alteratio auxiliatur, modis itaq; omnibus calfaciamus ita affectum. Vinum præter cætera calida dilutum propinantes, edulijsq; calorificis enutrientes, & frictionem, deniq; ad ignem adhibentes. Medicamentorum haud poſtremas tenet διὰ τῶν τριῶν πεπέρων.

DE ANIMI DELIQVIO OB VEhementem calorem.

E diuerſo ſi ob nimium calorem uel aëre per calido aut præfocanti, uel à multa in balneo ad debilitatem uſque & defectionem mora contractum, contrarijs reſtitues præſidijs. Confeſtim igitur affectum frigida inſperge, uentulum flabello conciliato, ſpirantiq; auræ obijcies, & os uentriculi fricato & denudato, uinum inſuper & alimenta exhibeto.

DE ANIMI DELIQVIO OB inflammationis magnitudinem uel ob febris malitiam.

QVod ſi ob inflammationis immanitatem, aut febrilis paroxyſmi malignitatem ſyncope acciderit, quum uiribus deiectis inchoante acceſſione manus ac pedes ſummè refrigerantur ualenter. Artus egregie fricato et foueto, manus ac pedes ualenter uincito, uigilias imperato, & ut penitus ab epulis & potione abſtineāt. Futuram heic cladem præcognoſci & ante acceſſionem cum eis quæ recreare poſſe confidens occurrere conſultiſſimum eſt.

DE HIS QVI OBSICCITA-
tatem in acceſsionum principijs exoluuntur.

QVibus ꝑpter ſiccitatē anima defecerit, duabus aut tribus horis ante febris inſultū cibus offeretur, Panis ex aqua cū acinis mali Punici, uel in uino maceratus, ſi magni periculi metus ſit. Nam ſi quid concoctu peruicax exhibueris uehementior animi defectio ſuccedet. Quib. ob principalium membrorum uehementem neceſsitatē animæ defectus accidit, hunc contra cum oxymelite pugnandum eſt, & aqua mulſa in qua calamintha campeſtris aut montana, aut hyſſopus elixata ſint, & edulijs inſuper incidendi facultate prædítis, frictione item & inunctione artuum, proſunt etiam quæ urinam prouocant. His enim & animus & priſtina habitio reuocatur. Potus ſit uinum album, auſterū, & aſtringens, non admodum uetus.

DE HIS QVI OB REPEN-
tinam euacuationem exoluuntur.

QVi ob ſubitā bilis euacuationē animo deſtituuntur, eis robur, aromatis et quibus uis refragrantis odoris, edulijs itē ac ſorbitionibus cōcoctu minime peruicacib. inducendū eſt.

DE HIS QVI OB AFFECTVS *animi, animo delinquuntur.*

QVi ex animi affectib. utpote, ingēti mœrore, iracūdia, terrore, ſollicitudine, gaudio, tedio & oblectatione attoniti euadunt, aut animam ſubito perdunt, ij itidē rebus odoriferis reficiendi, naribus apprehendendi, ad uomitum cogendi, ita enim ad ſui ſenſum reuocantur.

DE HIS QVI OB VEHEMENtem *cruciatū attoniti euadunt, et exoluuntur.*

QVos deniq; ſyncope de improuiſo ob intenſiſſimū aliquē cruciatū adoritur, puta, dolorem coli, cæterorū inteſtinorū torminū, aut cuius cūq; particulæ, ſollicitudo maior adhibenda eſt, frictioni, et calorificis auxilijs maximè pugnandum.

DE HIS QVI EX SVDORIbus *largius erumpentibus exſoluuntur,* Cap. XXIIII.

SVDORES, *largius erumpentes adeò laſſant ut ægros ſæpius in ſyncopen perducāt. Quos ſanè præſtat quamprimum rebus quæ latentes mea-*

tus obſtruũt, reprimere & exiccantibus mado rem humoris exitum prohibere. Cuius utique claßis habentur, terra ſamia, creta cimolia, Spuma argenti, rhus (ſumach uocant) galla, aniſum, thus, alumen, folia mirthi trita et impol licerem coacta, oleum de floribus uitium, oleũ roſaceum, oleum cotoneorum, oleum maſtichinum corpori cum frictione diligenter circumlita. Quin & farina thuris in paſpalam, hoc eſt, minuteßimum puluiſculnm redacta, corpori inſperſa ſudores ſupra modum excidẽtes reprimit et cõpeſcit. Idem præſtat uictus quoq; ſiccior. Atq; ita ſanè de cõpendioſa febrium curatione ſatis.

DIAGEMATIS, ALBANI TORINI IN LIBRVM DE FEBRIVM CVRATIONE IOANNIS DAMASCENI ARABIS CLARISSIMI, FINIS.

ELENCHVS EORVM QVAE ſingulis huius libri capitibus complectuntur.

Febrium diuiſio & Diariæ cauſæ, Cap. I.
De diaria quæ ex uſtione Solis & uenenis oritur. Cap. II.
De diaria ex frigore creata. Cap. III.
De febre diaria ex ſolio aquæ aſtringentis contracta. Cap. IIII.
De febre diaria è cibis calorificis excitata. Cap. V.
De febre diaria ex laborecorporis eueniente. Cap. VI.
De diaria ex animi affectionib. oborta, Cap. VII.
De diaria ex ſollicita cogitatione & triſtitia. Cap. VIII.
De diaria ex uigilijs Cap. VIIII.
De febre diaria ex imaginum dolore ſuccenſa. Cap. X.
De febre Hectica. Cap. XI.
Curatio Hecticarum febrium. Cap. XII.

De febre Conturente, quam hodie omnes Græcè Synochon cognominant, quæ utiq; ſanguinea exiſtit. Cap. XIII.
De Cura febris ex abſceſſu morbili Cap. XIIII.
De curatione uariolarum. Cap. XV.
De Tertiana. Cap. XVI.
Curatio Tertianæ exquiſitæ. Ca XVII.
De Quotidiana Cap. XVIII.
Curatio quottidianæ Cap. XIX.
De Quartana Cap. XX.
De Hemitritæo id eſt ſemitertiana. Cap. XXI.
De Epialo & Lipyria. Cap. XXII.
De febribus ex loci alicuius affecti dolore creatis. Cap. XXIII.
De præcipiti uiriũ lapſu, quã Συγκοπὴν Græci uocant & animi deliquio, quam nũc λειποψυχίαν, nunc λιποθυμίαν gens eadem nuncupant. Cap. XXIIII
De is qui ex ſudoribus largius erũpentibus reſoluuntur. Cap. XXV.

IOANNES DAMAſcenus Medicus, Filio ſuo philiatro. S.

QVANDOQVIDEM Medicina, ut Diuinus Hipp. teſtatur, ars eſt, prolixior quàm ut unius hominis ætate abſolui queat, agendarumq́; rerum occaſio pernix, experimentum fallax, & criſis ardua. Supplico deo ut humanitatis tuæ ex animo dilectiſſime Fili conatus, quàm optimis auibus ſecundet, ab erroribus uindicet, inq́; uera et infallibili artis methodo ſemper dirigat ac tueatur. Parentiq́; tuo per immenſam benignitatem ſuam concedere ac largiri etiam non dedignetur, ut meam erga te uoluntatem cõmentarijs Pœomiæ artis doctrina refertis teſtari ſummaq́; hãc fide, aphoriſtica quadã ratione quaſi per manus tradere, atq; animo tuo rudi adhuc inſtillare, tã fœliciter, quã ex animo cupiã, maximè poſſim. quò te mea inſtitutione quàm expeditiſſimum in tam ſacroſancta ſcientia prõptiſſimumq́; in exercendo efficiam: ita ſanè, ut non tam meis, quàm tuis etiam uotis abundè fiat. Nec te fugiat interim chariſſime Fili quod hoc opuſculum ſelectarum

in re

in re medica ſentẽtiarum(quos Græci ἀφοριϲμοὺς indigitãt) iam diutius, deſyderatum tibi ac poſteris conſcribere nõ alia de cauſa diſtulerim, quàm ut mea procraſtinationẽ ſitiẽtis animi tui & affectionis certius periculum facerem. Sub uerebar enim ne ſatis magno diſcendi amore teneteris & faſtidires aliquantulum, tui deſyderij expectationem ſolicitius urgere meam tarditatem, quod ſanè licuit cunctando experiri. Neq; ægre te id ullo modo ferre conuenit, noueris maiores noſtros peritiſſ. uiros quemcunq; faſtidioſum ſæpius arguiſſe, ne dicam & negligentiæ inſimulaſſe. Cæterũ ipſe re ipſa hactenus præſenſiſſe potuiſti, me ſemper cõmodum tuum imprimis & ſpectaſſe & unicè quæſiuiſſe. Neq; unquã quemquã mortalem te uno chariorem habuiſſe et præcæteris omnibus perpetuè coluiſſe. Deum itaq; Opt. Max. obſecro & obteſtor ut diuinam illam auræ particulã, hoc eſt, mentem tuam nunquàm à uerò ſcopo errare permittat, ſed ad ſui honorem ac gloriam, & proximi utilitatem te uſq; comitetur ac dirigat. Ecce Aphoriſmorum qualecunq; opuſculum quod à me pluribus tandem ſupplicijs extorſiſti tuæ dilectioni nuncupo,

cupo,

cupo, quod ut ſedulò non ſolum ſtudioſè legas, ſed & memoriæ diligenter commedes, (ut in promptu quum res poſtulant in praxi, habeas), te mi fili magnopere hortor. Proinde iam ipſum Damaſcenum accipe.

IOAN-

QVID ἈΦΟΡΙΣΜΟΣ.

EST aphoriſmus ſentẽtia ſelecta, ſeparata, abſoluta & breuis, ueluti ſunt apopthegmata philoſophorum ἀπὸ τοῦ ἀφορίζειν id eſt, ſegregare, ſecernere, & ſeparare qua uoce utit. D. Paulus ad Rom. capite I. ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, hoc eſt, ſegregatus in Euangeliũ Dei.

IOAN.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

IOANNIS DAMASCENI PRINCIPIS INTER Arabes, Medici, Aphoriſmorum liber unus,

ALBANO TORINO VItodurenſi Paraphraſte.

APHORISMVS I.

PElagus ſanè quoddam perimmenſum atque profundum, Ars eſt Medica.

APHOR. II.

EXercere igitur hanc ex mutis tantummodo magiſtris, citra exactam rationem, atq; ſummum dexterrimi ingenij acumen, permoleſtum & ſummè arduum.

APHOR. III.

INgenium autem promptum adiuuat artem, tardum contra & obtuſum, impedit.

APHOR. IIII.

SI quis autem in Priſcorum lectione aßiduus ſit, & eorum dogmata ad amußim diſcutiat, ſimiliter adiuuatur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

APHOR. V.

EX his ſolum quæ in antiquorum uoluminibus leguntur medicinam citra uiuam doctoris uocem exercere, res eſt ſortitalis & cauſalis.

APHOR. VI.

QVæ à præceptore perito ac fideli percipiuntur, tutiora ſunt, & minore iactura cõſtant.

APHOR. VII.

VIta Breuis eſt ad cognoſcendum et experiendum ſingularum uirtutes, quæ cœlo, terra, mariq; immenſo naſcuntur.

APHOR. VIII.

REbus igitur experimento comprobatis, quibus de nulla controuerſia & parabilibus utendum, quarum uires & qualitates ipſe non es expertus ualeant.

APHOR. IX.

NOn ſunt contumelijs proſcindendi ueteres medici et Philoſophi, quod de rerum cauſis, altius paulò ſæpius diſſeruerint. Nam alioqui ſatis conſentanea ſunt rationi quæ docuerunt.

APHOR. X.

Quibus

QVibus medemur non ſunt neq; lapides, neque ligna, neq; lutum, neq; corium, ſed tenuioris pariter & precioſioris eſſentiæ opificium dei, in quo lapſus procliuis quidem ſed admodum perículoſus exiſtit, & in pleriſq;, præſertim ſubtilio ribus naturis ſæpe ad interitum terminatur.

APHOR. XI.

PHiloſophiæ & phyſicarum rerum imperitus, ad artis cõſummationẽ ſe peruenire deſperet.

RPHOR. XII.

SImiliter qui deditus ſeculi negocijs, neglecta arte, pecuniæ ſtudio delicijsq; ſeruit, ei nulla habenda fides eſt.

APHOR. XIII.

VBi Galeno & Ariſtoteli nõ conuenit, à ſolo naturalibus ſcientijs diſciplinæ prouectio re ueritas elicitur.

APHOR. XIIII.

QVoduis animal ſecundum algidum & udum enutritur, ſecundum calidum uero & humidum uiuit.

APHOR. XV.

VIrtutū nominatametſi compluria atq; diuerſa ſint, nō tamen eſt, niſi ſola atq; unica uirtus.

APHOR. XVI.

SOrtitur autem nominum diuerſitatem, à functionibus ſubiectarum partium.

APHOR. XVII.

NAtiua temperies uicinitate quidem ſeparabilis uidetur, actu tamen atque adeò re ipſa ſeparari nequit.

APHOR. XVIII.

QVemadmodum animi uitia & corporis liniamenta, ita & morbos quoſdam à parentibus hæreditamus.

APHOR. XIX.

MEdela temperamento propinqua, & odore grata prædita, ſi in cibum quoq; cōuerti poterit, optimum eſt.

APHOR. XX.

HOmo corporis & animæ coniugio ſubſiſtit. Vehemens itaq; medicina nunquam propinanda, ne talis ſyzygia diſſoluatur, forte namq; pharmacum, cuiuſmodi ſunt, quæ in tertio à temperatis gradu habentur, & animum & corpus exoluit.

APHOR

APHOR. XXI.

CORpus animatum, neruorum concentui reſpondet, nunquàm igitur temerè medicinam propinaueris fortem, ne ſymphonia diſſoluatur, & corpus immoderata apertione, in aliam temperiem tranſmutetur.

APHOR. XXII.

REmedium aſtringens & iucundo odore fragrans, temperanturæ uicinum, principes corporis partes & uirtutem naturalem corroborat, ea igitur præcipuè tibi eſt utendum.

APHOR. XXIII.

VIrtus & natura curant morbos, Medicus utriuſq; miniſter eſt.

APHOR. XXIIII.

PRoinde ſi naturam iuueris, medici munus præſtiteris, id enim ſolum eſt officiũ medici.

APHOR. XXV.

SI naturam ſuccumbere permiſeris, nihil ages, & carnificem magis quàm medicum præſtabis.

APHOR. XXVI.

IEcur & uentriculus prima ſunt inſtrumenta nutritionis, quam ſi quopiam caſu amiſerint, natura debilitatur.

APHOR. XXVII.

CAlidæ ægritudines propter ignei motus celeritatem magis quàm frigidæ lætales ſunt.

APHO. XXVIII.

PHarmaca propinaturus, ne quid porrexeris, quod membris officiat principalibus, nihil alioquin opis, ſed internetionem inferes.

APHOR. XXIX.

MOres animi corporis temperaturam ſequuntur, quando igitur corpus laborat, præſertim membra principalia, animi medelas porrige, oblectamenta nempe guſtus, odoratus, uiſus & auditus, gaudiaq́; cætera, quibus in non minima auxiliorum & medicinæ portio continetur.

APHOR. XXX.

MEdicamenta quædam à cœna ſub ſomnum exhibentur, puta, quæ è capite & remotioribus membris debent attrahere, & ubi uehementer morbus maximeq́; in principibus particulis extiterit.

Aphor

APHOR. XXXI.

NVlla corporis pars ulli medicamento credatur, niſi ad eius temperiem quàm proxime accedat, quod ſi nutrimentum quoq; præſtiterit, præſtantiſsimum eſt.

APHOR. XXXII.

Contraria contrariorum ſunt remedia & non ſimilium ſimillima.

APHOR. XXXIII.

AEgrotis omni firmitudine deſtitutis nulla neq; medicamina, neq; edulia exhibenda ſunt, niſi ea quæ facile patitur natura.

APHOR. XXXIIII.

PHarmaca pauca tibi tenenda ſunt, & quorũ operationes ac poteſtates iam multotiens expertus es, totius enim multitudinis notitia incomprehenſibilis eſt. ne quum per ſingula uolueris inquirendo diſcurrere, multiplici diuerſitate diſtractus, neſcias cui debeas fidem adhibere.

APHOR. XXXV.

Amuletis & his quæ inſita quidem ſed abdita uirtute agere uidentur, nõ eſt adhærendum, Incerta enim genuina rerum nuncupata prorietas, plrima namque à cœleſti facultate

deſignare quippiam uiſa, natura potius deſignaſſe à ſapientibus comperta ſunt.

APHOR. XXXVI.

H*aud igitur tutum Medicorum aſylum, uirtus ut uocant ſpeciuoca, eſt, præſertim in pharmacis, quibus in natura magis quàm proprietas obſeruanda eſt.*

APHOR. XXXVII.

IN *hyeme & uere plus natura humores diſpergit intus: In æſtate & auctumno minus: medicandum igitur quum potior eſt.*

APHOR. XXXVIII.

C*rebrior frequentatio ægritudinis, in particula principali corporis, exolutionē præſagit.*

APHOR. XXXIX.

S*alubrius eſt utiq; humores craſſos calfaciendo & diſſecando, naturamq; corroborando, quàm cum medicamento per inferna ſuperaue repurgante euacuare, quorum ſanè neutrum citra naturæ iacturam fieri poteſt, modò periculum non ſit, ne calfaciendo ſecati & diſſoluti principes corporis partes occupent, cuius ſi metus fuerit, alia aggrediunda ratio eſt.*

APHOR. XL.

Cauen-

CAuendũ eſt ne abſceſſus ſumma cute in conualeſcentibus erumpens medicamento ad uiſcera reprimatur, ſed ut aliqua ratione diſcuſſum magis ac magis expellatur manibus pedibuſque nitendum.

APHOR. XLI.

HAbitantibus in †quinto aut ſexto climate copioſior & frequentior ſanguinis detractio, quàm his qui ſeptimum, aut primum, aut ſecundum, aut tertium incolunt clima, expedit. †quarto

APHOR. XLII.

ABſceſſus in membro principali ſi doloris expers ſit, in uetuſtatem tranſijt, & ueluti ſolemne euaſit, præſertim ſi ex bile flaua, ſiue, quod rarius accidit, ex ſanguine prouenerit.

APHOR. XLIII.

Corpora ſecundum naturam frigida & humida, parum in uentre recipiũt, minus uero reddunt: Aluus hos plurimum liquida, & infirmitas diuturna comitatur.

APHOR. XLIIII.

Calidis contra aridis corporibus contraria eueniunt.

APHOR. XLV.

AB infirmitate conualeſcentibus edulia deteriora nõ ſunt neganda, ſi affectarint, ſed ſtudio quodam adhibito, attemperanda, ne noceãt.

APHOR. XLVI.

OPortet autem ægrotantibus perpetuò, etiam ſi ipſe deſperes, ſalutem polliceri, neq; uel deploratos animum deuouere unquàm permittere. Temperatura enim corporis, animi affectibus ſemper cohæret.

APHOR. XLVII.

Ingenium naturale medici cũ paruo artis fundamẽto, adiuuat naturã. Innaturale contrariũ.

APHOR. XLVIII.

Medici illiterati, rerum imperiti & adoleſcentes, ut plurimum homicidæ.

APHOR. XLIX.

DEbet etiam ſolers Medicus ægrotantem de omnibus quum interioribus tum externis, unde ægritudines originem trahunt diligenter ſciſcitari, omnemq; in perſcrutãdo cauſas lapidem mouere, atq; ſecundũ potiorem partẽ iudicare.

APHOR. L.

GLorioſi hominis faſtũ et multiloquiũ dãnato,

APHOR LI.

Neq;

NEq; te infirmũ ſuper omnib. pcũctari pudeat.

APHOR. LII.

LOtium quippe, quum morbus intra uenas exiſtit, fallax eſt nuncius.

APHOR. LIII.

Interrogatus cũ iudicio & prudenter rñſpõde.

APHOR. LIIII.

FActus iam ægrotantis clinicus, ſani eiuſdem naturam atq; affectus noſſe confert, atque ea quæ arridere & gliſcere præ cætera cognoueris, in memoriam reuocare, atq; eorum ſi fieri poteſt copiam facere, uel propediem ſe habituros polliceri. Vt uel oculos paſcant & fruantur. uel ſpem ſaltem optimam habeant.

APHOR. LV.

PLurimum prodeſt paralyticis naturalem calorem non tamen igneum adhibere, ſed aduleſcentis potius puellæ.

APHOR. LVI.

EX medicinis eiuſdẽ naturæ atq; uirtutis guſtu ſuauior, odore iucũdior et leuior eligẽda eſt.

APHOR. LVII.

MVtare cõſuetudinem præſertim ueterem, et noxium & peſtilentiſſimum habetur.

APHOR. LVII.

BAlneorum uſus non eſt nobis ad refrigerandum calidum, aut calfaciendum frigidum neceſſarius: uerum ad incidendum, diſſoluendum, ſudorem proliciendum, exiccandum, & humectandum.

APHOR. LXIII.

THeriaca magna diſſoluit, diſtrahit, mundat, corroborat, tranquillum reddit, corpus uniuerſum cuſtodit, & contra ipſius grauiſsimas ferè omnes affectiones optima eſt. Sed datio ipſius pro uniuſcuiuſq; morbi quantitate, & ſingulorum ætate eſt diuerſa. pueris quippe adoleſcentibusq; & ſenibus et exhauſtis; non niſi momentum eius exhibendum eſt.

APHOR. LXIIII.

MOrbi quidam exteriores uere & æſtate magis ſunt curandi, interiores è diuerſo.

APHOR. LXV.

AEgritudines non minus ex quantitatis & qualitatis penuria, quam ex plenitate immodica naſcuntur. Quocirca medici complures temeraria uentris ſolutione delinquunt.

APHOR. LXVI.

Si

SI pharmacum ſumptum, uicta natura non deſtinatos expulerit humores, remanet in corpore, & in humorum qualitate, inde molitur morbos parere.

APHOR. LXVII.

COrporibus frigidis & humidis oſſa ac nerui imbecilles ſunt, eoq; in ualitudine ſecunda morbis magis, in aduerſa ſanitati habiliora ſunt.

APHOR. LXVIII.

ABbſceßibus puerorum ſummo ſtudio et ſcitè occurrendũ, atq; uiolenter reprimentibus medicinis ſolicitè fugiendum, ne natura ipſorũ mediocriter ualida ex humoris, quem ab utero parentis habet, abundantia repreſſa, ſuccumbat.

APHOR. LXIX.

MOrbido corpori non uehemens contrarium competit.

APHOR. LXX.

ACutæ ægritudines in ſenibus magis quàm in iuuenibus timẽdæ ſunt, quoniam citius uel in bonum uel in malum firmãtur: cibos namq; ſumptos natura ipſorum ad inſtar ſtatim frigidi trãſfert, eoq; ſanitati citius reſtituuntur, Metuẽdæ uero ſunt, quia periculum eſt ne naturalis calo-

ris

ris inopia uiolentiã ægritudinis ſuſtinere queat.

APHOR. LXXI.

FRigidæ ægritudines in ſenibus difficilius, In iuuenibus facilius curantur.

APHOR. LXXII.

BAlneum & temperata potio auxiliatur cauſæ, & contrario cauſæ,

APHOR. LXXIII.

IMmoderato exercitio deditos ſub cibum paululum quieſcere, ocioſis non nihil exerceri, conuenit.

APHOR. LXXIIII.

LAbor et exercitatio doloris quædam ſpecies eſt, cui addicti non pluribus morbis conflictantur, reſpectuq; morboſi laboris nondolent, niſi quum morbi dolor laborem exceſſerit.

APHOR. LXXV.

IVuenibus ſeminis genitalis emiſsio rarius ex frigiditate accidit.

APHOR. LXXVI.

MOrbus comitialis et conuulſio iuuenes in 1. 2.3 & 4 climate ob caloris naturalis penuriam et tẽperaturæ defectũ corripit frequẽtius, ob nimiã frigiditatem rarẽter. Sanitas itaq; illis calore

calore & temperamento recuperatur pharmacis idcirco calidioribus utendum.

APHOR. LXXVII.

QVum quis uult caput purgare aut cerebrum, aut inſtrumenta ſenſuum, catapotijs id maiuſculis, atq; à cœna faciundum eſt.

APHOR. LXXVIII.

AD nimiam humiditatem humorum in uentriculo, puluiſculum tenuiorem exhibemus, ad inteſtina uero mollienda, nonnunquàm clyſterem inijcimus.

APHOR. LXXIX.

AD principalium quoq; membrorum debilitatem ſi purgatione opus eſt, lauaminibus in hoc efficacibus utimur.

APHOR. LXXX.

VEntriculum humoribus ſaburratum, catapotijs quoq; exilibus recentibuſq; ac humidis ieiuno exhibitis euacuamus, cæterũ à ſumptione paululum inãbulare & ſeſe mouere cõgruit.

APHOR. LXXXI.

CAtapotia inueterata & deſiccata priuſquàm deglutiantur humectãda ſunt, per noctem in aqua calida.

Aphor.

APHOR. LXXXII.

QVoduis medicamentum purgatorium neceſſariò bilem flauam exagitat.

APHOR. LXXXIII.

QVi †ſexaginta annos munerant aut plures, in medicina eorum non eſt inſiſtẽdum, his quæ bilem expurgant flauam, quia ipſa per ſe natura id facit: & humectatio corporis fundamentum eſt. †qadragin ta

APHOR. LXXXIIII.

QVi principalia membra defecta habent, à nimium acribus medicinis caueant, ſed in temperamento conſiſtant.

APHOR. LXXXV.

BInæ ſpecies ſimul mixtæ neceſſariò ſuã quælibet uirtutem exerit.

APHOR. LXXXVI.

COnualeſcentes ex ægritudine iuxta infirmitatem quidem ſuam tractandi ſunt, nõ tamen ex toto habendi, quemadmodum antea incolumes conſueuerunt.

APHOR. LXXXVII.

OPortet medicinam attemperare ſimilitudini operantis naturæ, ſi durior & contumatior

aut tarda fuerit, non ſecũdum quod uidetur præſidium eſſe citra rationem, alioqui fallax eſt.

APHOR. LXXXVIII.

AEgrotus medicum fidelem & expertum eligat, & eius opera diu utatur, minus enim hic errare quàm nouus poterit.

APHOR LXXXIX.

AEger qui plurimos conſulit medicos, plerunq; in ſingulorum errorem cadit.

APHOR. XC.

ABſceſſus in ſenibus nullo medicamine repercutiatur, ne forte non ſufficiat natura ad diſſipandum illum. Sed leui medicina potius moderatè extrahatur, ne natura cum eo exiens corpus exhauriat. Eſt enim in ſenibus quod deperditur benè multum reſpectu eius quod inſtauratur. Pari etiam modo & in pueris. Vis etenim medicinæ robuſtior eſt quàm natura eorum.

APHOR. XCI.

AEgrotantẽ in ſuum ſtatum unde per ægritudinẽ cecidit reuocare ſatis eſt, etiã ſi non ad tẽperaturam ab omni parte exactam reuocetur.

APHOR. XCII.

CVius ſani temperamenti qualitatem non cog-

noni-

nouimus, eius ægrotantis infirmitatem, grauis ſit nec ne, haud facile depræhendimus. Vnde auxilium anceps ac lubricum comitatur.

APHOR. XCIII.

CErtum remedium diſpici non poteſt, niſi tum ſani tum ægri natura uirtusq; cognoſcatur.

APHOR. CXIIII.

PRoinde in purgando corpore, ſi forte ſit, fortiore utendum eſt pharmaco.

APHOR. XCV.

SIngulis ægritudinibus ſua ſibi conſecrata remedia, opera et induſtria, ſolertis medici ſummi eſt artificis.

APHOR. XCVI.

NVlla res ſub cœlo, quocunq; gradu mutetur, unquàm ad principium circuli reuertitur.

APHOR. XCVII.

SI rectè contempleris nullo medicinarum in operatione leuis eſt, eam quippe quæ leuis uidetur, grauem, quæ autem grauis, leuem, ſi acuratius introſpexeris, cõpræhendes, haud igitur temerè & citra rationem determinandum eſt.

APHOR. XCVIII.

Fidere experimento citra rationem fallax eſt.

APHOR. XCIX.

NVllus eſt morbus qui non requirat, ut ſuper quibuſdam interrogetur, infirmus.

APHOR. C.

IN qualibet febre, calor præter naturã eſt, sed inter fortẽ ac leuẽ diſtat, pro ratione materiæ coq́; é flaua bile prognatæ ſtrenuius, ẽx atra ediuerſo lentius occurrendum, hoc eſt, illi remedijs uehementioribus, huic blandis ac lenibus.

APHOR. CI.

QVodcunq; membrum, uel natura uel qualibet occaſione læſum fuerit, nũquàm priori ſtatui integrè reſtituitur.

APHOR. CII.

MOrbum diuturnum, aut defectionem membrorum hæreditat filius, ſed differenter, aut minorem, ſi alter parentum fuerit incolumis.

APHOR CIII.

NVlli credendum eſt, quantumuis ſtudioſo medico, niſi ætatem habenti & experto.

APHOR. CIIII.

CVius urina in morbo diuturno ſani urinæ ſimilis, in una eademq́; qualitate permanſerit, is nunquàm euadet ægritudinem.

Aphor

APHOR. CV.

MEdicus modeſtus eſto, neq; mundum nimium ſuſpiceat neq; in totum deſpiceat.

APHOR. CVI.

SI uer pluuioſum fuerit et inconſtans aëris mutatio, æſtate expectare oportet puſtulas hulceroſas plurimas, uariolas, tubercula, abſceſſus phrenitim, & febrium omne genus, quæ nulla uentris ſolutione curantur.

APHOR. CVII.

MVlier in latere dextro concipiens raro fœmellam parturit.

APHOR. CVIII.

CAtharticum in utero habenti propinatũ, conceptui tantũ officit, ut nati principalia membra per omne uitæ ſpacium deficiant.

APHOR. CIX.

MOrbi ex humorum copia, uitio & defectu iuxtà proueniunt, eóq; medici purgando & inaniendo facile errare poſſunt.

APHOR. CX.

OLfactus fragrantis præſertim rei & uaporoſæ, cuiuſmodi paſtilli ſuffumigabiles, citius q̃ ulla propinatio cerebro ſubuenit.

Aphor

SI ſola uictus ratione citra pharmacum mederi datur, nihil neq; prius neq; rectius.

APHOR. CXVI.

SI quis longo tempore neq; per uomitum neq; per aluum euacuatus ſit, & ſubito aliqua horum ingruit euacuatio, cunctanter ſiſtas.

APHOR. CXVII.

Vapor ſiue fumus aliud in corpore, q̃ flatus eſt, id quod haud plures queunt diſcernere.

APHOR. CXVIII.

VRina ſanitatem hominis præferens in nullo mortalium, neq; quãtitate, neq; qualitate, neque liquore, æqualis eſt.

APHOR. CXIX.

CVius urinam non prænoueris ſani, eius iam ægrotantis haud agnoſces facile.

APHOR. CXX.

IN conualeſcentibus ex ægritudine abſceſſuum curationem ita moliri cõuenit, ut leniter in corporis ſuperficiem magis euocentur, quã ad interiora repellantur, idque ex æquo tam in puerili quàm in ſenili ætate, perpetuò.

Aphor

QVi in iuuentute multum ac crebrius ſanguinem detraxerunt, horum corpus anno ſexageſimo plurimum frigidum & ſiccum euadit, præſertim ſi temperamēti fuerit natura frigidi.

APHOR. CXXVI.

CVſtodia uirtutis, principalia membra corroborat, & à morbis tuetur.

APHOR. CXXVII.

PRincipalia membra confortata, reliqua quoq; membra confortant.

APHOR. CXXVIII.

QVi ex parentibus iuuenibus nati ſunt principalia membra natura robuſtiora ac ſaniora habent, q̃ qui ex decrepitis & pueris gignũtur.

RPHOR. CXXIX.

QVemadmodum ignis ad calidum & humidũ ſemper contendit, ſic morbus ad id genus temperamentum.

APHOR. CXXX.

QVi aromatum horrent odorem, corruptam naturæ ſuæ temperiem arguunt.

APHOR. CXXXI.

IN qualibet regione quocunq; ex uento nubes coguntur, ex iiſdem incolarum capita uapori-

ræ, & mores & uitia & conſuetudines, indigenarum & incolarum. Quum enim uer habetur in Aegypto, Aeſtas eſt in India. Cæterũ qui ſub æquali habitant die ſinguli annis binas hyemes & totidem æſtates, geminos auctumnos ac totidem Vera habent. unde omnis annonæ prouentus illis eſt uberrimus, ingenia acutiſſima, memoria ſubtilis & minimè euanida. & id genus cætera exquiſitiſſima ſunt.

APHOR. CXXXVII.

VIrtute iacente membra quod principalia ſuccũbunt, et affligũtur, neq; illã tueri poſſunt.

APHOR. CXXXVIII.

QVod uno ore plurimi comprobant, & ratio atteſtatur, illud ante oculos ſtatuatur, cõtrario autem contrarium.

APHOR. CXXXIX.

Cibaria confortantia, odoris boni & temperamento uicina, uirtutem naturalem conſeruãt & membra principalia confortant.

APHOR. CXL.

MEdicinarum nulla in aliquem conferenda eſt morbũ, niſi ad cõplexionem eius uel ex toto uel ex parte ſaltem pertineat.

APHOR. CXLI.

VT moribus, faciebus et membris homines parentes referunt, ſic in acutis ægritudinibus membrorum principum.

APHOR. CXLII.

AEgritudinem in membro radicali conſiſtere, notat diſſolutionem corporis.

APHOR. CXLIII.

COrpora humida parum comedunt, plurimum egerunt, & difficulter curantur.

APHOR. CXLIIII.

SEmper conſolandus eſt ægrotus, etiã ſi mortis ſigna appareant. Corpora enim hominum, ſpiritus eorum ſequuntur.

APHOR. CXLV.

Spiritus doctoris humilis opitulatur ægrotis

APHOR. CXLVI.

Dubitabilis eſt medicus qui iudicat & pronunciant temerè.

APHOR. CXLVII.

MEdicus diligenter exploret, ut quæ illi placuerũt ſano, eadẽ polliceatur ægroto, ſi fuerit reſtitutus.

Aphor

APHOR. CXLVIII.

BAlnea humectant, ſoluunt & abſtergunt.

APHOR. CXLIX.

PRropter diuturnitatem morbi noli ab ægroto facile diſcedere.

APHOR. CL.

PVeri et ſenes quantumuis humoribus referti, non tamen ſolui debent fortiter.

APHOR. CLI.

AD eam temperantiam inducas infirmũ quam habuit dum eſſet incolumis.

APHOR. CLII.

CVm medicamentis laxantibus temperanter procede. De ueſicæ excremento faciliter cenſere uitato.

APHOR. CLIII.

FEbris bilioſa immodica frigiditate ne reprimatur, neq; quartana cum frigiditate humectante repercutiatur.

APHOR. CLIIII.

MElancholici iuuenes fortiter purgentur, in his enim non pertinaciter hæret & eſt pauciſsima bilis atra.

APHOR CLV.

Temporis ægritudinis non eſt abijcienda conſuetudo etiam mala, quia baſis & fundamentum naturæ habetur.

APHOR. CLVI.

Logici & qui ex ingenio proprio iudicant de ægritudinibus, ut plurimũ ſunt ĩterfectores.

APHOR. CLVII.

Spiritus uitalis deſtruitur, quum quis propter ægritudines non principium particularum uehemens accipit pharmacum, quod principes partes eneruat & temperamentum eorum deſtruit.

APHO. CLVIII.

Beſtiæ frigidæ & humidæ, cibus earum calidus & humidus.

APHOR. CLIX.

Ligamentum ſpiritus cum corpore ſi imbecillum fuerit, cautio eſt, ne acrioribus medicinis deſtruatur.

APHOR. LX.

Diætetica medicina præſtantior eſt pharmaceutica & chirurgica.

EPILOGVS.

SVſcipe nunc obuijs, ut dicitur, ulnis ex animo dilectiſſime Fili, quos tãtopere efflagitaſti Medicinaliũ rerum Aphoriſmos, minime, noſtro ſanè iudicio, contemnendos, quorum authoritati in exercenda re medica utere ac fruere, queſo. Nam ſunt utriq; haud citra uigilias et abſque ſudoribus tua, maxima ex parte, ſolius cauſa ſolicitius elaborati: Neq; enim me fugeat tua incomporabilis diligentia, & quantum, præter cætera, prudentiam in praxi, ut uocant, à clinico deſideres. Dominus Deus faxit, ut quemadmodum bonis, ut aiunt, auibus cœpiſti, ita melioribus procedas, & optimis ad umbilicum uſq; artem tam arduã perducas. Hortor te præterea ut translationem operis, inſignis & nunquam ſatis laudati. C. Galeni, cui titulum fecit μεγάλην τέχνην, hoc eſt, Artem magnam, ſatis, ut audio, feliciter inchoatam, ſummo ſtudio & induſtria conſumare contendas. Sum equidem mirificè hoc tuo tam laudabili conatu delectatus. Quo ſanè in uolumine Galenus me-

dicorum

MEDICINAE ENCOMIVM, SIVE COMMENDAtio, per Clariſſimum et incomparabilem in omni doctrinæ genere uirum SIMONEM GRYNAEVM, miro ſanè ac inimitabili ferè artificio conſcriptum.

QVAERIS, utrum cenſeã medicinæ facultatis ſtudium eſſe tibi perſequendum. Satis fortaſſe ſit, * poſtquàm huc te ingenium fert, natura impellit, * animus et deſiderium inuitat. deniq; cũ hoc ſit, * quod placeat ſolũ, nihil aliud inuita (quod dicitur) Minerua tẽtare, ſed iſtis naturæ et animi tui conſilijs obtemperare. Fateor equidẽ hoc eſſe unum ſtudij genus, * quod tibi ſit aptum maximè futurum, ut homo ſtudioſus, ſed imbecilli ualetudine, hoc uitæ genus capeſſas, cuius præſidio, utrunq;, & defectum, et deſiderium naturæ explere poßis. Alit egregiè ſtudia tua Medicina, et eadem corpus illud tam imbecille pulchris ſtu-

πρὸς ἃ εὐφυὰς

ὧν ἐπιθυμοῦντες

ἃ μάλιστα ἱκανοὶ τοιοῦτοι

τὰ ἁρμόττοντα

O dijs

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

aut populare magis futurũ. Nec ignorãt, *Regnũ opes in hoc quondã inſumptas, * homini doctiſsimorũ, ingenia fatigata, qui certa naturæ cognitione ea ars cõficeretur, quæ ſola languoribus hominũ piã opẽ adferet. et fuit ſane id tẽpus, * cũ ad eã abſoluendã, in hoc uelut maximũ certamẽ præclara ingenia ſola eſſent intenta. *Quid enim admirabilius, q̃ cũ morbo[rum]ũ, et ſanitatis uis omnis penitiſsime intra ipſa corporis uiſcera peragatur, Medicũ igreſſũ mẽte diſpicere, decernere, uenientẽ morbũ præſagire, ingruentem auertere? ſuperantẽ mitigare, reprimere, tollere? eũ q animã agebat, quẽ deſperabãt amici, uelut ab orco, breui ſpacio reuocare? mira, ſtupeſcenda ſpectaculo mortalib. exhibere? Naturæ momenta & articulos innunerato habere? * Nemo eſt arbitror, uir tã improbus, aut tã ferus, qui nõ merito, uel artis miracula neceſſariò admiretur, uel beneficia cõmendet? *Imò uerò niſi uir bon⁹ diuinã artẽ adminiſtraret, tã pia beneficia preſtaret, nemo. *Et ut mihi præclare dixiſſe uidetur ſapiẽtiſsimus Poëta Ἰατρὸς ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. Ex uox Diuina, uni artiũ omniũ clariſsimum teſtimoniũ, non abs re exhibuiſſe uidetur,

ὃ ἕνεκα πολλὰ δεδαπάνηται

ὃ ἕνεκα πεπόνηται.

περιμάχητον,

θαυμαστὸν

οἱ ἐχθροὶ ἐπαινοῦσι

μηδεὶς φαῦλος

τὸ φρόνιμον

Honorandũ Medicũ, neceſsitati hominũ creatũ. Sed tu ueram iam ſpectes utilitatẽ, neq; is es qui nõ uota expẽdas tua, quò te ducant. quæras'que id potius ad locupletandum, ornãdum, cohoneſtãdum te, quod adfert medicina. Equidem ingẽtia bona mihi uidere uideor. Primũ enim quæ diſciplina uel animi tenebras, uel incommoda eius corporis omni●uel mentis nebulas diſcutere melius poteſt? * Quid enim obſtet, quin ex angulo & obſcuro loco extrahatur uis, cuius opera in clariſsimis rebus, in certis diſcriminib. omnes utuntur? aut quominus fortunæ iniquitatem momento explodet, cui ex quolibet loco, ex quolibet tempore ſuppetit uectigal? aut ab incommodo corpus uindicet nullo negotio? cui & id genus rei uis omnis eſt uelut in manu? Denique, quod uerè præclarùm eſt, quæ diſciplina ad mentis incommoda, quæ omnia à corpore ſunt, extirpanda propius unquàm penetrauit? Quæ eius domicilij, in quo animus noſter reſidet, unde ſeſe comparat, unde mores induit: per quod ueluti portas omnes, notitiarũ lux uenit, tanquã Aedilis quidam curandi poteſtatem habet ſummam. * ergo in lucem nos educet ciuium, & ſplendorem

φλαςτικὸν ἐναντίον

νικητικόν.

*rem ex multis magnis beneficijs comparatū nomini noſtro adferet, fortunam augebit. Certè iucundiſsima ex re ſanitati ſi redditum corpus uniuerſum, eadem & nitidiſsimæ reginæ menti, & ad omnem uſum accommodatiſsimè uelut aulam inhabitandam parabit. aut ſi id mauis, inſtructā adeſſe genus negotiorum, officinam menti ſuppetet. * quæ quidem res quos poſt ſe fructus tra* ἀκολουθὸν
*hat, difficile explicatu. Videre hic mihi uideor uirtutum et philoſophiæ totius partem. ** Certe πολιτικὸν
enim compoſitū pulchrè ad naturæ fragilitatem corpus (cuius rei facultas, uel nuſquàm, uel penes Medicum *eſt) mentis tranquillitas conſequatur oportet.* Quæ *quid aliud eſt, quàm ille quem omnium uirtutum congreſſu quærimus, fœlix mentis ſtatus? Luculenta ſunt hæc ſine dubio artis beneficia. ſed auguſtius eſt, quàm eadem omnia hæc, ſi qua fortè calamitas incidat, conſeruare, & ab iniuria collata à ſe beneficia defendere poſſe.* Non *patitur mutari fortunam eius, cui nunquàm rei faciendæ occaſio deſit.* Non *patitur eius imminui gloriam, quem uſus & res ipſa aſsiduè admirabiliorem reddit.* Non *patitur dilabi curam eius rei, quæ una o-*

mniū iucundiſſima & chariſſima in uita, ſanitatem dico. Habes paucis, ad quæ bona certus nobis gradus dux Medicina ſit. uideamus nūc quæ in ſe ipſa poſita ſecum ferat.* neq; enim aliunde flagitare præſidiū ullū hæc diſciplina neceſſe habet, non magis profectò, q̄ qui Architectū, et inſtructā rebus omnib. officinā domi ſuæ habet. Quē Magiſtrū, cui rei Medicus aduocet, philoſophū ne? Naturam eſſe nouit, ſuam præſertim. nec cognouit ſolū, ſed etiam format. Vnde quicquid in homine proficiſcatur, quò tendat, quid protendat, Medico nemo melius tenet, nemo ſuam artem in qua reſidet, proprijs facultatibus, propria induſtria ſarcire, tegere (quæ ferè in uita ſola fiunt) melius poteſt. Sed diuitum ſed potentum ſtudio (inq̄) eget? nullos mortales magis ſupplices, magis obſequētes quisq̄ habet. Vt enim quiſq; ſuæ uitæ metuit maximè, ut quiſq; ſeſe amat tenerrimè (quod ferè potētes ſolent (ita Medicū maximè & honorib. & opibus abs ſe ſuis auctum, et q̄ maxime ſibi deuinctū cupit. Ergo una artium Medicina, & diſciplinam uitæ pulcherrimam ex ſeſe domeſticam habet, & opum augendarum manantem domi ſuæ fontem,

αὐτάρκης

&

& emerendi fauorem omniũ perennem quandã materiam. Solaq́; cum nullius egeat alterius adiumento, beneficijs ſuis omnes impertit, nec unq̃ accipit, quod nõ large & cum fœnore poßit reſtituere. Quid enim ad ea, quæ Medicus conferre beneficia poteſt? opes contẽnuntur, uileſcũt, proijciuntur, limina diuitũ, potentum omniũ, regum etiã ultro patẽt. Itaq; conſiliũ intellige tuũ, ex philoſophia dudũ iſtuc tenes, perfectum eſſe animi habitũ, cũ ex ſeſe omnia habet. Ergo et diſciplinã ſequeris, quæ iſti animi diuinitati ſimillima ſit, quæ ſuis finibus, uirib. contenta, egregiè per omnẽ uitæ neceßitatem, abſq; externopræſidio ſe tueatur, nulli mortaliũ, nec propter rẽ augendã adulãs, aut ſerua, nec propter nomen illuſtrãdũ, nec propter uirtutes quæ uerè bona ſunt conquirenda cuiq̃ addicta. nec mirũ.* Quoniã id uitæ et rerũ omniũ condimentũ præbet Medicus ſinequo nihil nec iucundũ, nec precioſũ nec admirabile, nihil deniq; gratũ eſſe in uita quicq̃ poteſt. Quid magnifica te domus iuuet, q̃d ſplendida ſuppellex, q̃d aureæ ueſtes, quid aurũ ipſum congeſtũ? ſi inopẽ te, egenum, miſerabiliter deſtituat, Imò nihil obſtat, prorſus, quin iſta omnia,

* οὐ παρέντος διάκειται ἅπαντα

quibus cum abunde ſuppetant, frui non potes, ſupplicia ſint & cruciatus. Quid potentia, quid amplitudo, etiam ſi ſuſpiciāt, uereantur omnes? ſi te morbus ſic lecto affixum tenet, ſic omnem potentiam impotentem reddit, ut iſtam autoritatem tuam uniuerſam cōmutare cum uno ſanitatis minimo mom̄eto ardentiſsime cupias? Chariſsima pignora, liberi, quid uel ſolatij, uel uoluptatis, uel ſpei deniq; habēt, ſi florē & ſpeciem illam omnē decerpat morbus? Quid inerit in cōiugio ſuauitatis, ſi alterutrū inutilē reddat morbus? Amicus alter ego obnoxius morbo, quid aliud quàm mali dimidiū nobis relinquetur? Quid animus ipſe uirtutibus pulcherrimis licet, & innumerabilibus præditus, intra fœdum, morbidum & peſtilens domicilium concluſus, uel ſublime conari, uel ſolatij cæterarum rerum ſpectaculo habere poteſt? Ergo ueluti nox quædam, et caligo dēſiſsima morbus, optima hominis bona obſcurat, contegit, & apparere non ſinit. quæ reddita ſanitas, uelut è magna tempeſtate iucundiſsimus ſolis aſpectus, inenarrabili affectu omnia reducit. Vt rectè uox illa & ſapienter iudicet, ut quæ nullo precio æſtimabilem eſſe ſanitatem

tem dicit. quam tum demum mortales intelligũt
eſſe ueram, cum morbos experirentur. diſcũtq;
in illius ſinu, bonarum rerum omnium uſum, &
fructum & gratiam conſtare. Vt enim mor-
bus eſt, qui omnia mortalium bona interpellat,
perturbat, amara reddit: ſic una eſt ſanitas, quæ
& bona quæ dicuntur bona, ſunt, uelut iu-
cundiſsimum & diuinum quoddam condimen-
tum ſola facit. Iacet enim totius uitæ ſpes & for
ma marcida, & langueſcens, ſine beneficio ſani
tatis. * Quære enim, ecquid ulla uitæ commo- ἴσα τῆς ἰαδ
ditas libera Medici opera cogitari ſaltem poſsit? τῷ ἀπωδοίᾳ
Vt aures audiant, expurgatione opus, collecta
ſorde, non ſolum nõ dulce audire, ſed nẹ audire
quidem poſſunt. ut oculi uideant, opus eſt non
lippis. Ab uno membro ad totum corpus uenia-
mus, ut bonis ſuis fruatur, opus eſt ſano. Atqui
ut corpus mẽti ſeruit, ita quæ extra nos ſunt om
nia corpori. Diſciplina igitur corporis tuendi u-
trinq; ſic neceſſaria eſt, ut neq; fortuna confera
tur, nec unde accipiat animus quicquàm, ſit cor
pore uitiato. Ergo nec uiuitur, nec iucundè uiui-
tur abſq; eo, cuius Medicus curam habet. Certè
enim fortuna omnis in uſu, et fruitione rerũ ex

terarũ conſiſtit, fruitio tamẽ nulla eſt, niſi ualeat corpus. Rurſus animi uis cum uniuerſa corporis inſtrumento peragatur, nec ſine illo quicquàm uel principio efficere, uel ubi perfecerit, expedire poteſt. Cogita igitur, qua parte rerum medica facultas exiſtat, & quæ neceßitas eius diſciplinæ ſit, quæ prope id uinculũ tenet, quo homo, qua cæleſtis, & qua terrenus eſt, copulatur. item qua in uſum, & commertium rerum extra ſe poſitarum utiliter, & ſalubriter exit. Nec enim uel retinere diutius cæleſtis hic ſpiritus, & conſuetudinem ſui præbere nobis poteſt, poſtquam à modulo naturæ diſceßit corpus, nec afferre præſidij quæ extra ſunt, ope Medici ſalutifera deſtitutus, quicquàm

ὧν ἐφίενται τὰ νοῦν ἔχοντα. *poſſunt.* * *Credo igitur, ſi uel mens rectè ſeſe reputet, uel quæ mente carent, conſilijs humanis uti poſſent, nihil tam enixè flagitatura omnia, quàm eius rei domeſticam facultatem, cuius beneficio frui omnibus iſtis naturæ muneribus licet. Quid enim optabilius ſit in uita, quam id quo ſenſus nobis bonorũ omnium conſtat? &*

τὰ αἴσθησιν ἔχοντα *quæ in naturæ noſtræ curſum reponimus, progredimur ad finem præſtitutum, perducimur, ab*

ſol-

*ſoluimur´que ? * Omnia quæ ſenſum, quæ* τὰ αἴσθησιν
uitam, à Natura parente ſuſceperunt, agi cur- ἔχοντα
ſum ad hoc ſolum contendunt, nos in uotis ha-
bent. Ipſa elementa, ubi tempeſtas (nam is illo-
rum morbus eſt) incidit, communi ope cõnitun-
*tur, eluctantur, dum mundo faciem reducant. **οὗ ἕνεκα ἄλ-
Quid enim homines boni illius gratia, uel ſeruã- λα αἱρούμεθα
di, uel recuperãdi faciunt, ut hoc bonũ conſtet?
omnes omnia aggrediũtur, induſtria mortalium
in ea conſumitur. Huc ſtudia, huc conatus uitæ
omnes tendunt. ſcilicet id eſt, quod natura & li
berè, nullo precio, nulla commoditate, ſed ipſius
*ſuauitate, et diuinitate adducti colemus. *Quid* καὶ αὐτὸ ἀ
enim uiro bono magis expetibile in uita eſſe po- ἐστίν
teſt, quàm rectis, & ueris beneficijs omnium ne
ceſsitudinis ſeruire? patrem à ciuibus, patriã ab
alienis, certum præſidium, certam fiduciam pa-
triæ nominari? hæc uera gloria eſt. Quid admi-
rabilius, quàm captiuos ardentibus morbis, uelut
flammma eripere? æſtu m orborum, quaſi inter
carnificis manus exhalantes, uiolantiſsimo Ty-
ranno extorquere? inhærenti uiſceribus uene-
no, et per moram uitam conſumenti imperitare,
uitam deſperatam reuocare? hæc uera benefi-

nata, controuerſa ſunt omnia. Regnum eſſe fa-
teor ampliſsimum iuris, ſed cuius fines in poteſta
te habere nemo poßit. Contra hæc ſit ſpacioſa,
ſit ardua, ſit difficilis licet, * tamē ſic eſt explo- ῥᾴδιον
rata, ſic eſt certis & idoneis authoribus nota, ut
his ducibus ire, redire quouſq; uelis, & quãtum
uelis liceat. Vide igitur, *utrum ludificare cona-*
tus tuos, conterere ingenium præclarum nun-
quàm ſuperanda difficultate uelis, an ex ſumma
difficultate, ſumma cum facilitate egregium ſta
tim fructum reportare. * Iam quanquam iucun- ἥδιον
dam utraq; diſciplina habeat cõſiderationem, ta
men quanto eſt iſtud iucundius Naturæ, * *quæ* μεθ' ἡδονῆς
nũquam ſine uoluptate cogitatur, placidis mori-
bus, diuino ingenio, quàm litibus rixantium ci-
uium conſiderandis cottidie intereſſe? * Itaque μεθ' ἡδονῆς
cum illa nunquam ſine aliorum offenſa munus ἄνευ λύπης.
obeat ſuum, nunquam hæc ſine multorum (bo-
norum ſaltem) recreationē, officium ſuum exer
cet. * Adde, *quod nihil magis eſt tenerum, nihil* ἀγαπητόν
magis dilectũ, quàm ex ſeſe certam propriæ ſa-
lutis diſciplinam tenere. Vt enim *quæq; res ad*
nos proximè ſpectat, ita iucundißimam, & ean
dem chariſsimam eſſe decet, * Curat autem Me ἐγγύτερον πό-
dicina λος.

dicinæ nos, iuris ſtudium facultates, quæ procul reſpiciūt hominem. Itaq; cū neminem ſalutis ſuæ ſenſus non uehementer contingat et cōmoueat, ſæpe cæterarum diſciplinarumcommertium nec ſentitur, nec ulla uoluptate nos afficit, cum curæ & ſollicitudinis incutiant multum. Adde etiam, *quod totum hoc negotiū cōſuetudine quadam ciuili, & ſi credimus auaritia homini intro ductum, paucorū conſenſu cōſtat, nititurq;, pau*

αὐτοφυὲς *ciorib. uſui eſt.* * *Illud natura ſic eſt impreſſum, ſic uſum neceſſariū, et late patentem habet, ut ſi uoto mortalibus potiri ſuo liceat, nemo eſſe* Me-

ὃ ἅπαντες αἱ ροῦνται *dicus nō uelit.* * *ſolū, quia ſaluti ſuæ cuiq; nihil charius eſt. ſed quia beneficiētiæ ſtudium, quod exercere* Medicus *quolibet loco poteſt,* Natura

ἀναγκαῖον, χρήσιμον *omnibus mortalibus altiſſimè impreſſit.* * *Iam uero quis dubitat, eius rei cuſtodiā, qua ſine, ut cætera quidem omnia, ſic uita ipſa ingrata eſt, uel*

ἐν χρέᾳ μάλιστα *maximè neceſſariam eſſe?* * Quæ *enim omnino res ſit, quam propter ſuſciendum quidquam putes, niſi conſtet ualetudo?* * Reputa, *ſi libet, utrum de re nō cōuenire cū uicino moleſtius ſit, an adeſſe non familiaribus poſſe, non adeſſe negotijs, non adeſſe amicis, nō adeſſe animi tui cogitatis*

*gitatis licere, omnia tibi ſtudia, omnia cōſilia impediri, affixum, & captiuum, inutilemq́; te tibi, & omnibus cæteris iacere. Turpis res eſt cū ciue diſsiduum fateri, ſed illud quod depelli à Iuris perito poteſt, rem ſolam inuadit. morbus non ſolum tua petit omnia, omnē ſenſum inficit & fruitionem cogitationum, ſed uitam, ſed te ipſum petit, omnia et te ipſum tibi inuiſum, ingratum, iniucundū reddit. Addo, calumnia ſi uera eſt, nihil ad Iurisperitum, ſi falſa, nil ad te, morbus ut nullus falſus eſt, ſic ad Medicū pertinent omnes. Seui omnes & crudeles, uitæ inſidiantur, te ipſum rectà petunt, nec ullius, quā Medici conſilio propelluntur. Iam ab ore Medici ſic quemadmodum cæteri mortales, imò tantò magis, quantò cæteris occupatior eſt Iurisperitus, pendet. * Medicus uir ſapiens, et Naturæ cognitus ſeu cōſcius, conſilio domeſtico non caret, ad gratiam & ſplendorem uitæ, facultateſſua ſatis eſt inſtructus. * Et ut concedamus, quod res eſt, mutuo præſidio, artes & inſtituta hominum inter ſeſe conſtare. Quantulum tamen eſt. obſecro, quod ueris & ſaluberrimis Medici beneficijs commutare Iurisperitus poteſt? Aut qua* parte

οὐ ἄνω μέ.

ἄντλον πρὸς ἀλλήλων

bus eſt, & Erchomenſis, lectis, cogitationibus, ſtudijs, negotijs Regum omnibus non ſolum interſunt, ſed etiam iudices, arbitri, præceptores adhibentur, & cum nulli ſeſe uel neceſsitati uel gratiæ, regia poteſtas unquàm ſubmittat, corã Medico poſito regio ſplendore, poſita pompa, ad communem mortalibus omnibus fragilitatem deſcendit, imbecillis, homo, ex Rege terribili & potenti, euadit.

DIXI.

DE PESTILENTIA EX MONVMENTIS RVPHI, ALBANO TORINO interprete.

FEBREM peſtilentialem uaſtiſſima quæq; urgent, nihilq; in ea, quemadmodum in alio quouis morbo latet. Accidũt enim deliria, flauæ bilis uomitiones, præcordiorum intenſiones, labores, exuberantes ſudores, extremarũ perfrictiones, fluores alui bilioſi, flatuoſi, tenues. Adhęc urinæ aqueę, tenues, bilioſæ, nigrę, ſedimentis prauis, ſuſpenſionibus deprauatiſſimis, ſtillicidia ſanguinis narium, ardores pectoris, linguæ combuſtæ, ſitibũdæ, mœrores, uigiliæ, conuulſiones uiolentæ, & alia praua compluria,

APVD INCLYTAM
BASILEAM, IN OFFICINA
ROBERTI VVINTHERA'
CHRISTI Natali Anno
M. D. XLII.
Menſe Septembri.

ria. Quod ſi quis uenturam peſti lentiam præuiderit, contemplan do pernitioſa anni tēpora, & ſtu- dia quæ ſecundæ ualetudini nō conducunt, & brutorū quæ an- tea perierunt obſeruatione. Qui bus accuratiſſimè conſideratis, & illud perpēdito, cuiuſmodi ſit præſentis temporis ſtatus, ſimul & uniuerſi etiam anni, è quibus ſanè optime licebit uniuerſam ui ctus rationē odorari. Verbi gra- tia, Si tempus anni pro ſuo natu- rali ſtatu oportebat eſſe ſiccum, humidius euaſerit, neceſſe eſt ui- ctum ad ſiccitatem conuertere, quo exuperans humiditas exic-

linguæ ſcabrities, his calorificis opus habent remedijs, ut caliditas per totum corpus attēdatur, & ſi qua alia ratione calor è profundo ad corporis ſuperficiem reduci poterit. Vtendum præterea propinatione, quæ aloës partibus duabus, ammoniaci thymiamatis partibus totidem, myrrhæ parte una, conſtat: hęc ſimul contuſa ex uino fraganti colluito, deinde dimidium quotidie cyathum potui dato. Haud ſcio, inquit Ruphus, an quiſpiam hac potione fruſtra uſus, peſtem non euaſerit. Hactenus quidem Ruphus. Galenus uerò tradit ...

niacam potu ſumptam excellen
tiſſimum eſſe remedium. Pari e-
tiam modo ex uiperis Theriacã
magnam. Graſſante quippe Ro-
mæ peſtilentia; quibuſcunq;, in-
quit, horum alterum non
profuit, ad unum o-
mnes perierunt.

DE PESTILENTIA EX COMMENTA
RIIS RVPHI FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE